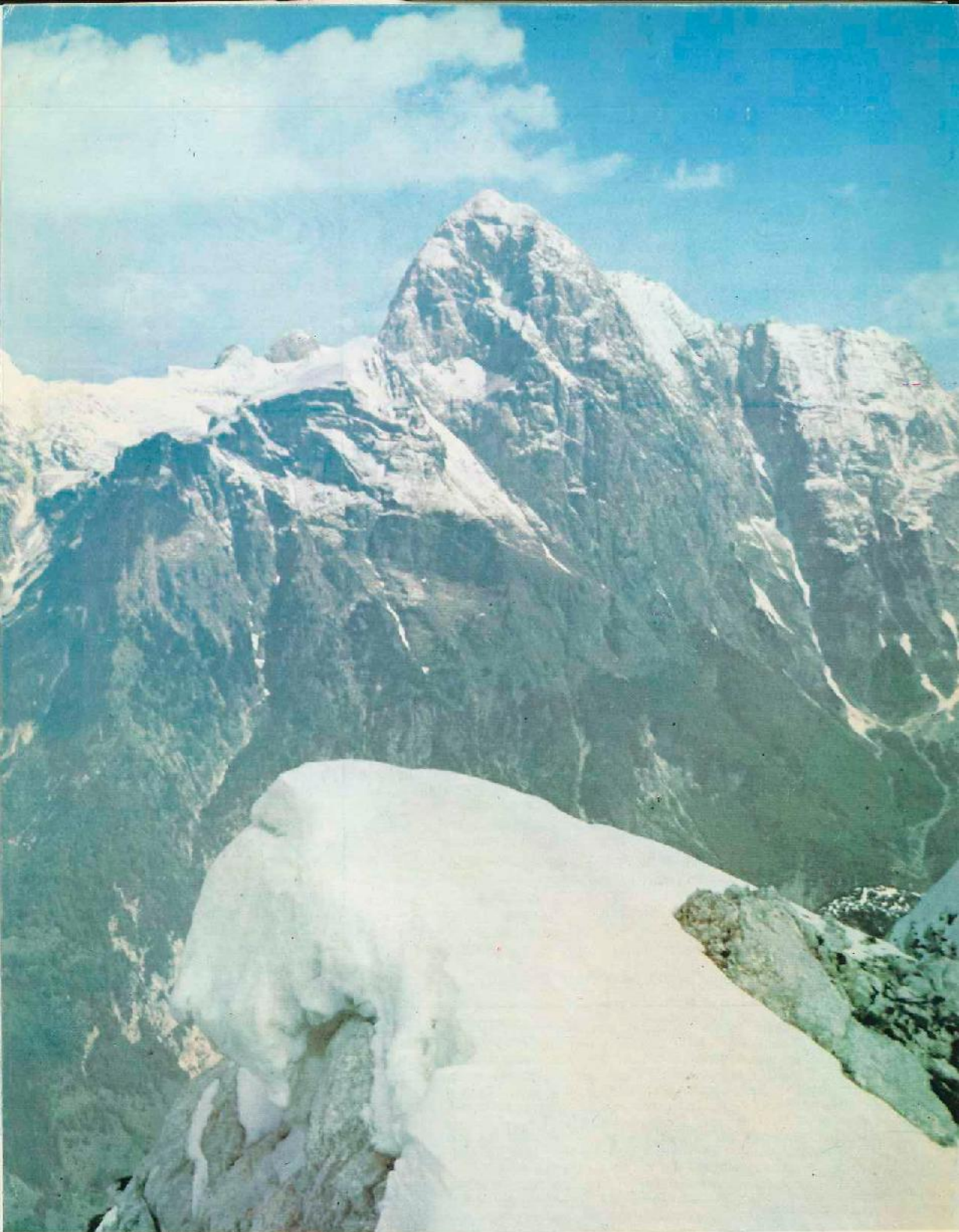

PLANINSKI VESTNIK 4

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVII 1977

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Jurij Kunaver	Planinstvo in kras	193
Dr. F. Benhart	Spomin na Istro	195
Matevž Pečelin	Moja romarska pot	196
Alenka Plaper	Biologi v Črni gori	201
Marijan Krišelj	Kako smo odpirali Jugoslovansko planinsko pot osvoboditve na vrhu Triglava (4. 7. 1976)	204
Jasna Ščbjanč	Poti prijateljstva	207
Dr. Rajko Pavlovec	Geološki sprehod po Goriških Brdih	209
Urša Kolenc	Alo, gremo	218
Dipl. ing. Pavle Šegula	Nova pota varstva pred plazovi	222
Drago Peršl — Bogdan Sieberer	Peš na Triglav, a samo do Vogla	224
Aleksander Čičerov	Za izgubljenimi spomini	227
	Društvene novice	228
	Alpinistične novice	235
	Varstvo narave	238
	Iz planinske literature	241
	Razgled po svetu	244

Naslovna stran:

Mangart z vrha Krnice

Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Proti Bašeljškemu sedlu — Foto Sonja Zalar
 2, 3 Naše panorame — Foto Ernest Preglav

Poštšina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 39, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojini, dr. Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tokoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 120 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 200 din (12 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

**kraški
zidar**

splošno
gradbeno
podjetje
sežana

**SE
PRIPOROČAMO**

PLANINSTVO IN KRAS

Dr. JURIJ KUNAVER

Kot poznavalec in ljubitelj obeh, planinskega in kraškega sveta, bi rad posredoval nekaj misli o zvezah, ki obstajajo med fenomenom gorskega sveta in fenomenom krasa ter o njihovem pomenu za planinstvo. Te zveze so številne in tesne, posebno na ozemlju Slovenije in še posebno v slovenskih Alpah, nič manj pa v sosednjih gorskih območjih. Teh zvez naj bi se zavedali predvsem planinci, ki hodijo po teh krajih in upravičeno menijo, da so nosilci pravega odnosa do naravnih in pokrajinskih znamenitosti.

V apeniških Alpah, ki obdajajo južni rob Vzhodnih Alp, kar mrgoli kraških pojavov — površinskih in podzemeljskih. Intenzivno jih raziskujemo šele od vojne naprej, kar je morda eden od razlogov, da se planinski krogi njihovih zanimivosti in pomena ne zavedajo v zadostni meri. Spominjam se še obdobja pred okoli dvajsetimi leti, ko so nekateri planinci gledali na speleologe kot na vsiljivce v gorskem svetu. Toda takrat smo razmeroma malo vedeli o velikih in znamenitih kraških jamah v severnih apeniških Alpah, ki že dolgo časa predstavljajo del tamkajšnjega planinskega sveta. To so npr. Velika ledena jama in Mamutska jama v Dachsteinskem pogorju in Eisriesenwelt v Tennengebirge, ki so največje predstavnice številnih drugih tamkajšnjih jam. V preteklih letih smo tudi pri nas poskušali priti na sled tako velikim podzemskim sistemom, toda to se do danes še ni posrečilo. Vendar postajajo Juljske in Kamniške Alpe že torišče vrhunske globinske alpinistike, saj je na italijanski strani Kaninskega pogorja peto najgloblje brezno na svetu Abisso Gortani, 920 m. Poleg tega so italijanski speleologi raziskali še nekaj drugih zelo globokih brezen. Podobne možnosti so tudi pri nas. Pološka jama nad Tolminom je s svojimi 674 metri najbolj globoka jama v Jugoslaviji in s tem tridesetna na svetu. Ker pa je dostopno le od spodaj navzgor, torej ni brezno, je druga najbolj globoka jama te vrste na svetu. Tudi dolžina raziskanih rogov je nadvse imenitna, saj merijo že 10 050 m. Podobno je brezno pri Gamsovi glavici na Pršlvcu, kjer so jamarji dosegli že globino 444 metrov. To so seveda dosežki ekstremne speleologije, ki jih verjetno nikdar ne bo mogoče konkretno predstaviti tudi planincem. Prav pa bi bilo, da so o tem poučeni in da vedo, kje so takšne znamenite jame.

Pri nas je ena najbolj znanih jam tudi Triglavsko brezno pod Triglavskim ledenikom. Toda prepričan sem, da je bilo zelo malo planincev pri njegovem vходу in še manj jih je, ki bi vedeli kaj več o njegovih značilnostih in posebnostih. Menim, da je didaktična plat v našem planinstvu preveč zanemarjena in zato planinec ne more izvedeti o naravoslovnih posebnostih ob svoji poti še na kakšen drug način, razen iz pisanih vodnikov. Kraški in speleološki pojavi so v tem pogledu najbolj potisnjeni v ozadje, kot da bi ne bili sestavni del našega gorskega sveta. V kočah okrog Triglava, v dolini Triglavskih jezer ali pa na Kriških podih ni videti nobenega opozorila, da so v bližini kraške, pa tudi marsikatero druge prirodne znamenitosti. To so vsekakor vrzeli, ki jih bo treba v prihodnosti zapolniti in planincem s tem pokazati, da v gorah ne širijo svojega obzorja in razgledov samo na vrhovih, ampak tudi marsikje med potjo.

V naših Alpah bi bile lahko ledene jame deležne podobne pozornosti, kot so je drugod po krasu kapniške. Ne vemo, kakšna je trenutno usoda lvačičeve jame pod Domom na Kredarici, toda bojimo se, da je postala ena prvih neposrednih žrtev onesnaženja okolja v naših gorah. Toda za ledene jame vemo tudi na Kriških podih in na Kaninskih podih. Njihova zaledenela jezera, ledeni kapniki in nemalokrat ostanki debelih gmot plastnega ledu, ki je morda star nekaj sto ali tisoč let, so zanimivosti, ki jim je vredno posvetiti nekaj časa. Ob večjih, težko dostopnih jamah ne bi bilo odveč postaviti diskretne napise z osnovnimi podatki.

Mnogo lažje kot podzemski so obiskovalcem gora dostopni površinski kraški pojavi. Naše Alpe v tem bogastvu prav v ničemer ne zaostajajo za mnogimi drugimi alpskimi področji, kot so npr. Dachstein, Totes Gebirge, Hagengebirge in Steinernes Meer v Avstriji, pa tudi apneniško območje Glarnskih Alp v Švicli, kjer se ponašajo z drugo najdaljšo jamo na svetu Höllochom. Ta primerjava je potrebna zato, ker so poročila o našem alpskem krasu, kot rezultat študija in raziskovanja, zašla v tujino šele v zadnjem času. Kraški pojavi so morda pri nas razviti celo bolj intenzivno kot v naštetih krajih, kajti količine padavin na Kaninskem pogorju so naravnost rekordne — 3500 do 4000 mm letno. Direktna posledica tega sta močnejše raztapljanje apnenca in hitrejša nastajanje kraških razjed vseh vrst na površju. Prav nič ne dvomim, da bi vsakega radovednega planinca pritegnil pojav tako imenovanih kraških miz, ki smo jih pri nas ugotovili šele pred nedavnim. To so ledeniški balvani, ki so zaščitili skalno površje pod seboj, da je v teku desetisoč let, odkar se je umaknil led, nastal pod njimi do dvajset centimetrov visok podstavek. Približno za toliko so namreč padavine v obliki dežja in snežnice znižale skalno površje. V terenskih depresijah je voda še bolj znižala površje, saj se tam nabere pozimi veliko snega.

Voda je delovala na tisoč načinov tudi z izžlebljanjem skalnega površja. V znanosti je izdelan cel sistem kraških površinskih oblik, toda za poprečnega obiskovalca gora bi bilo dovolj, če bi ga opozorili na velike meandrske žlebiče ali pa na zanimive vzporedne škraplje, ki se odpirajo vzdolž drobnih razpok. Morda bi ga presenetilo, da nastajajo v naših gorah podobne korozijske ponve kot drugod na Dinarskem krasu, ki jim pravijo kamenice, pri nas pa škanjnice. Ime izvira iz našega matičnega Krasa, kjer so škanjnice pogost pojav na golem skalnem površju. Precej pogoste so tudi v dolini Triglavskih jezer ali pa na Kaninskih podih, kjer smo našli celo do pet metrov dolgo škanjnico.

Še bolj nenavadne in zato nič manj zanimive so tako imenovane korozijske stopničke, ki imajo obliko vodoravnih stopničk v živi skali. So zelo redke kraške oblike, toda videti jih je mogoče med drugim tudi ob poti, malo pod Tretjim Jezerom, v naši vsestransko zanimivi dolini Triglavskih jezer.

Med visokogorskimi kraškimi pojavi so posebnost tudi odprtine, podobne vhodom v brezna, ki jim pravimo kotličji. Potem ko sredi poletja ali šele v jeseni iz njih izgine zadnji sneg, se pogosto pokaže, da nimajo z brezni nobene direktne zveze, ker je na dnu grušč ali celo živa skala.

Kaj vse nenavadnega ustvarja voda v apnencu! Kot bi bila neviden umetnik, ki mu ta kamenina najbolj ustreza! Resnično, ni je podobne snovi na svetu, ki bi omogočala tako veliko pestrost v naravnem površinskem oblikovanju. Zato ni čudno, da so kraški pojavi že takoj zgodaj vzbudili zanimanje po svetu, tisti, ki so ozaljšani s kapniki, in tudi reliefni in vodni. Kraški izviri so tretja skupina kraških pojavov, ki jih planinci najbolj pogosto obiskujejo. Vendar ob njih lahko kaj malo izvedo o tem, odkod pritečejo njihove podzemne vode in kakšne so njihove fizikalne in kemične lastnosti.

Na krasu naj bi nas zanimal in nas tudi mora zanimati njegov širši aspekt, ki se ne ustavi pri jamah ali pa pri njegovih površinskih pojavih in oblikah. Tudi človek na krasu in načini izkoriščanja borihih kraških tal, so stvari, ki upravičeno vzbujajo pozornost. Povečana človekova aktivnost na kraškem ozemlju v modernem času povzroča hudo zaskrbljenost. Pravzaprav ni bil kras nikoli prav posebno naklonjen človeku in mu je vedno poskušal kazati zobe, kadar je ta šel v svoji dejavnosti predaleč. Pretirano sekanje gozdov, predvsem pa pašništvo v Dinarskem pogorju, vse to je povzročilo hitro odnašanje prsti, kot je to s številnimi raziskovanji dokazal zagrebški akademik in vnet planinec, pokojni dr. Branimir Gušić. Skalne goličave Dinarskega gorstva danes marsikje nemo obsojajo nesmotrno izkoriščanje tega občutljivega površja. Da lahko taka pokrajina v prav kratkem času spremeni svojo podobo, opazimo tudi pri nas na svežih posekah in morda so bili tudi nekateri naši kraški podi nekoč bolj poraščeni. Žal smo danes pred novo nevarnostjo, da si bomo uničili še zadnjega od nedotaknjenih kraških elementov — vodo. Kras je potemtakem okolje, kjer se je človek moral najprej navaditi na občutljivega stanodajalca in mu le previdno jemati dobrine, ki jih je ta imel zanj odveč. V povečani meri velja to tudi danes, čeprav v nekoliko spremenjeni obliki.

S tem, da smo se na koncu naših razmišljanj preselili tudi na nižji dinarski kras, bi radi poudarili, da se za pravega ljubitelja narave in pokrajine pravzaprav nikjer ne konča območje njegovega zanimanja in dejavnosti. S tem tudi želimo, da bi planinci v celoti doumeli značaj in pomen kraškega ozemlja, alpskega in dinarskega, zaradi katerega je postal znan po vsem svetu. Doumeli naj bi tudi sožitje, ki ga je ustvaril trdni Kraševac s tem, da je razvil svojstven način izkoriščanja kraških tal. To izkoriščanje je namreč moralo biti v soglasju s kraškimi oblikami, neenakomerno debelino prsti in lokalno klimo. Planinci naj bi razumeli tudi probleme varstva in smotrne izkoriščanja kraškega okolja, ki je pogosto istočasno tudi gorsko okolje, in se skupno z raziskovalci krasa upirali zoper pretirane ali neustrezne posege v kraško okolje, kadar bi bilo to potrebno.

SPOMIN NA ISTRO

Dr. FRANTIŠEK BENHART

Saj vem, rekli boste: v noge ga zebe, se pač spominja morja. Pa ni tako. Prav vam, ki menite, da je Istra samo morje, bi rad povedal, da se motite. Naj ostanem — zaradi poenostavitve — zgolj pri Slovenski Istri: neveliko ozemlje od Trsta proti jugu do reke Dragonje, približno devetina vsega polotoka. Primorska mesta pozna vsa Evropa: Koper, Izola, Piran, Portorož (Portorož, moj Portorož...). No, jaz pa vas popeljem v hribe in hribočke proti jugu oz. vzhodu od njih.

Hribi, hribočki, v nje globoko zarezanih več dolinic: Šavrinska brda, ki pa na severo-vzhodu prehajajo v še bolj strma pobočja Podgorskega krasa. Zdelo bi se, da tu ni slabo življenje. Vendar tu še vedno traja prav nič razveseljiv pojav — izseljevanje prebivalstva. Sicer ne več beg s trebuhom za kruhom, pač pa boj za kruh — bi rekel — kar se da brez skorje. V več vaseh je zapuščenih polovico hiš, nekaj zaselkov čisto praznih, marsikje ni mladine, prihaja domov samo na obisk. V vasi Padna južno od Izole so zaprli šolo in jo spremenili v Kulturni dom »Božidar Jakac« (ta veliki slikar je tu zapustil stopinje svojih otroških let). Nova kulturna doma so zgradili v Laboru in Glemu, oba pa sta že zapuščena in propadata. Če pridete podnevi v te vasi — na primer po lepi asfaltirani cesti strmo gor od Dragonje na Raven In Novo vas pa naprej — vas bosta začudene sprejela kar prevelik mir in tišina. Proti večeru pa kamnite uličice le zaživijo. Avtobus namreč pripelje tiste, ki se vsako jutro peljejo na delo v primorska letovišča. Ozračje takoj zadlši po življenjsko radodarnem slanjem morju. Lepo je, ko poslušas, kako v teh trenutkih ta kamnita gnezdeca zadihajo, zavajajo v mili zmesi zvokov človeških, oslovskih, na vse načine škripavih, drdravih in hreščavih. V Krkavčah, eni najbolj samosvojih vasi vse Istre, se lahko zgodi, da se tudi ob delavnikih zameša v te navečerne glasove pobožno petje iz renovirane cerkvice — faranom se seveda mudi, pač pa se s svojimi imenitnimi avtomobili pripeljejo prav do vhoda, ne da bi se ozirali na nevarnosti ozkih, preozkih dovozov in dostopov.

Toda niti paša za oči vam ne bi smela uiti. Čeprav je na večer, obiščite v Krkavčah staro, majceno pokopališče in poglejte čez nizek zid v globoki prepad doline Dragonje pod seboj. V Koštaboni pa, od Krkavč malo proti vzhodu, si boste že sami brez težav poiskali več razglednih točk, kjer bi domačini skoraj lahko pobirali po nekaj din za senzacije, ki se tu — spet visoko nad dolino te lepe mejne rečice — ponujajo našim presenečenim očem. Kdo od tistih, ki preizkušajo nosilno moč portoroških ali pa izolskih voda, kdo od njih sploh sluti, da se v tako smešni razdalji skriva tako nemorski in nemorsko čudoviti svet! Kakor da je še ves pogreznjen v daljino davnino! S prav vsem, z arhitekturo cerkvice, hiš, uličic, s koznimi stezicami, z dvatisočletnimi zagatnimi kamni, ki imajo morda precej skupnega s pradavnim faličnim kultom.

Peljte se naprej, v istrski večer, ki je medtem napočil, ustavite na poti v Šmarje, največjo vas te pokrajine (med vojno popolnoma požgano kakor še pet okoliških krajev), natanko tam, kjer vas bo samo ustavilo: z nekega cestnega ovinka boste naenkrat zagledali daleč pod sabo — in za megleno zapreko v dolini spodaj — tisoče luči mesta Kopra, ne da bi razločili, kaj je luč in kaj njen odsev na tistem morju. Ta ovinek v bližini Šmarij gotovo spada med najbolj dognane (gotovo najbolj neposredne) zveznike med preteklostjo in sedanostjo.

Če hodite po notranjosti Slovenske Istre, se seve srečujete prav pogosto tudi s stopinjami ne tako davne zgodovine. Menda je vsako tukajšnje naselje doprineslo v zadnji vojski marsikatero žrtev boju zoper fašizem; niso bile zgolj požgane hiše, marveč tudi veliko človeških življenj. Lahko ostanemo pri tej splošni ugotovitvi, vsekakor pa ne moremo mimo vasi Marezige (jugovzhodno od Kopra). Tu premorejo kar dva spomenika iz zadnjih časov: razen žrtvam zadnje vojne tudi tistim junaškim Slovencem, ki so se tu l. 1921 uprli političnemu in nacionalnemu nasilju italijanskih fašistov in ob volitvah trdo obračunali z njihovo oboroženo skupino.

Za tiste, ki bodo voljni upoštevati moj nasvet in bodo od južnih voda zavili v notranjo Slovensko Istro, bo pripravljen največje doživetje šele na koncu. Če se bodo peljali iz Marezige proti vzhodu, jih čaka precej zvita in prašna (kaj vem, mogoče je zdaj tudi ta že asfaltirana) cesta, povrh pa še malo dolgočasna, vsaj glede razgleda, ki ga v poplavi borov in kamenja skoraj ni. Toda treba je za Kubedom zaviti na desno, na še ožjo cesto, in potrpežljivost se bo zagotovo bogato obrestovala: Hrastovlje! Vasica stara, prastara, še gostilni prištevajo nič manj kot pet stoletij. Ta zgradba pa ni naš cilj — samo češka pisateljica, ljudska umetnica Marie Majerová je končala tu, vsa nesrečna, ko je nekoč na moj nasvet želela obiskati dragoceno cerkvico: stoji na kamnitem hribočku malo nad vasjo, z avtomobilom še krkavški farani ne bi prišli do nje, peš po tistih izdajalskih kamnih, to pa je bilo za težke noge ob dveh palicah le malo preveč...

Dolgo smo občudovali to romansko cerkev, kamnito, na zunaj brez ometa, obdano z visokim obzidjem iz turških časov, ta baje najčistejši spomenik istrske gradbene kulture. Pa se nismo mogli odtrgati od fresk, ki jih je notranjščina cerkvice vsa polna in ki je na njih proti koncu 15. stoletja Janez iz Kastava poleg drugega upodobil izgon iz raja, nastanek sveta in mrtvaški ples, vse na precej izviren način.

Vasica Hrastovlje že leži prav v bližini strmih rebri Podgorskega krasa. Železniška proga iz Kopra, zgrajena leta 1967, se poganja tu gor do vasi Dol, obrača se okrog Dola nazaj in kar deset kilometrov pleza za tristo metrov višje na podgorsko planoto, gre skozi Zanigrad s cerkvico, ki se tudi ponaša z lepimi freskami, mimo Podpeče, najviše viseče vasice na tem vratolomnem pobočju, se pri Črnem kalu približa Ljubljanski cesti ter se ob Črnotičah, čepečih v zavetju, končno le zadihano prebije na prag drugačnega sveta, bolj gorskega in kraškega. Videti je malone tako, da sprejemajo v tem kotičku horizontale funkcijo vertikal in nasprotno. Povrh pa si moramo zamisliti še značilne kraške pojave, jame, vrtače, globače, kraška polja, rupe — kakršne premorejo na primer v Movražu: dve estaveli zdaj goltata, zdaj bruhata vodo, pa to še ni vse od movraških čudes. Voda, voda. Prav tako kot na Sežanskem krasu imajo tudi tu težave z vodo. Za primorska mesta se je našla rešitev v izviru Zvročku (stara Marljna cerkev, v srednjem veku sejmi): od tridesetih let dalje je odtod napeljan v mesta vodovod.

Če bi se kdaj spet moral poslavljati od Slovenske Istre — mogoče pa, da ne samo od nje — se ne bi vračal na morje, vrnil bi se na tisto mejo, na črto Trst—Opatija, in sicer na določeno mesto: pred cerkvico v Hrastovljah. In to na poletni večer: ko smo od fresk prišli ven, v noč, ki se je medtem zgrnila v dolino potoka, ki je takoj pod vasico izginjal v požiralniku, da bi čez dva kilometra spet prišel na dan v zgodovinskem Zvročku. Še enkrat bi rad doživel ta pogled: majcena gruča luči kakšnih sto metrov višje, skoraj nad glavo (Zanigrad), pa še druga nekaj višje (Podpeč) in bolj na levo, mnogo, mnogo višje (tristo metrov nad sabo) imeti srečo in v jasnem večeru zagledati še eno lučko, ki ni zvezda (Brežec, izmed treh hiš samo še ena naseljena). Kakšna vrtoglavica, kakšna groza, kakšna strahota! Kakšna lepota!

Iz praškega dnevnika »Lidová demokracie« (27. 11. 1976) prevedel avtor

MOJA ROMARSKA POT

MATEVŽ PEČELIN

Na svojih potih po gorah sem videl veliko lepih krajev. Radost me obide, ko se spomnim nanje. Pravzaprav je v gorah povsod lepo, vendar pa je nekaj krajev takih, katere je narava obdarila s posebno lepoto. Stal sem na mogočnih skalnih vrhovih z enkratnim razgledom, hodil sem po čudovitih gorskih planotah in dolinah, plazil sem se po divjih soteskah in grapah, mimo kristalnočistih tolmunov in penečih slapov... Zato je pravzaprav čudno, da sem se zagledal v goro, ki je ne odlikuje velika višina (1632 m). Do vrha je poraščena s travo. Lahko bi kdo ugovarjal: To sploh ni nobena gora, ampak navaden hrib. Tudi s kakim posebno lepim razgledom se ta moj vrh ne more pohvaliti. Kake enkratne lepote ali naravne znamenitosti ne najdeš na njem. Skratka gora, kakor jih je po naši lepi deželi precej. Zakaj sem se tako navezal na ta vrh, da ga obiskujem kar naprej, poleti in pozimi? S to stvarjo je najbrž tako, kot če bi ponudil pastirju vladarsko žezlo: »Imej ga kar sam, le kaj bom z njim! Ljubša mi je moja grčava palica, ki resda ni nič vredna, lahko pa z njo vsaj ovce zganjam.«

Gora se imenuje Porezen.

Bila je pozna pomlad, ko sem se iz Cerknega zopet namenil tja gor. Zaskrbljeno sem se oziral v mračno nebo, ki je viselo nizko nad zemljo. Tisto leto je bilo vreme od vraga. Skoparilo je s soncem, zato pa je bilo toliko bolj razsipno z dežjem. Človek bi robantil, če bi mu kaj pomagalo.

Kmalu sem prišel do senika pod cesto. Kljub grozečim oblakom sem se naslonil na skalo ob cesti in objel s pogledom strmo senožet, na kateri je stal senik. Popadel me je strah, ko sem se spomnil na dogodek, ki se mi je pred leti pripetil prav tamkaj.

Takrat sem krenil od doma že okoli polnoči in potem pešočil vso noč. Ko se je začelo napravljati jutro, sem že počival pri tistem seniku. Zaradi dolge hoje in ne-

prespane noči so se mi oči same zapirale. Sklenil sem, da za kako uro zaspim, zato sem zlezel na senik in se zaril globoko v mrvo. Prebudil sem se šele sredi dopoldneva, ker me je tlačila mora. Pa ni bila mora ampak kmet, ki je z vozom prišel po seno. Ker sem bil v mrvi, je hodil po meni, ne da bi me opazil. Takega obraza, kot ga je naredil tisti kmet, ko sem se izmotal iz mrve pod njegovimi nogami, še nisem videl ne prej ne pozneje.

No, Porezen je še daleč. Pocedil sem jo torej po ovinkasti cesti navzgor. Tik pod vasjo Poče mi je prišla nasproti stara ženica. Šla je po opravkih v Cerkno. Pozdravila me je kot starega znanca, čeprav me je takrat videla prvič. Ljudje, ki živijo po cerkljanskem hribovju so namreč zelo prijazni. Ko je izvedela, kam sem namenjen, je skoro zavpila:

»Ne hodi gor v takem vremenu! Boš moker! Pojdi nazaj!«

Malo dežja me že ne bo ustavilo. Tudi žena se je napotila navzgor, a je še med hojo vsa v skrbeh majala z glavo.

Že pri prvih hišah v Počah pa se je njena napoved uresničila. Vila se je ploha, da je zdajci teklo od streh. Zavil sem v planinsko zavetišče, ki je nastanjeno v gostilni sredi vasi. Z Jakom in njegovo ženo — bila sta dolgoletna oskrbnika v koči na Poreznu — smo bili že stari znanci. Sedel sem v kot za veliko kmečko pečjo in z gospodarjem pomodroval o vremenu. Povedal je, da bi moral ravno tisti dan odpreti kočjo na Poreznu, pa je zaradi dežja ostal doma. Ravno zaradi dežja bi moral odpreti kočjo, v soncu je planinci ne potrebujejo. Izgovarjal se mi je, da v takem vremenu tako ali tako ne bo nobenega na vrhu, nakar sem ga vprašal: »Kaj sem pa jaz? Od vetra senca?«

In tako sva se dajala še nekaj časa.

Ker se je zunaj vedrilo, sem se kmalu poslovil in odšel navzgor skozi vas. Poče ležijo v strmini pod Poreznom, obdane z njivami in sadnim drevjem. V bližnji preteklosti so se prebivalci preživljali s kmetijstvom, sedaj pa povečini hodijo v službo v Cerkno in tudi drugam. Vendar pa kmetovanja še niso čisto opustili, o tem pričajo obdelane njive, pokošene senožeti in polni hlevi. Kmetovanje v teh strminah pa zahteva mnogo časa in truda, saj z mehanizacijo bolj malo opraviš.

Nad vasjo sem zavil levo po kolovozu, ki je speljan poprek čez strma gozdnata pobočja. Kmalu sem prispel do križišča, kjer je med strmimi robovi ležala majhna »ravnica«, na kateri je bilo prostora ravno toliko, da se je človek lahko brez bojazni obrnil okrog in okrog in to celo z nahrbtnikom. Tam je bila postavljena tovarna žičnica. Ta preprosta naprava deluje po zakonih težnosti. Napravljena je iz dveh jeklenih žic, ki sta napeti iz tiste strmine pa tja dol v Poče. Ko spustijo en voziček s tovorom navzdol, potuje prazni voziček iz vasi navzgor. Ko tovor doseže vas, ga razložijo, zgoraj pa prazni voziček natovori in tako zopet breme, ki potuje navzdol, vleče prazen voziček navzgor. Žičnico uporabljajo za spuščanje sena in drv. Takih in podobnih naprav je po Tolminskem veliko.

Posedel sem malo na robu in se razgledoval. Prečudno divji, samotni in lep je ta svet. Spomin me je zopet odnesel v preteklost, ko sva s prijateljem prvič rinila v Porezen. Takrat sva prikrevala do žičnice v najhujši opoldanski vročini. Bila je ravno košnja. Vsa začudena sva opazovala žično napravo, ki je v tisti strmini nisva pričakovala. Naenkrat je nekaj zašumelo za najinimi hrbti. Iz grmovja je po stezi pri-sopihal možak, ves preznojen. Za seboj je vlekel sani natovorjene z balo sena. Da, na Cerkljanskem uporabljajo sani tudi poleti. Vendar pa imajo »poletne« sani pritrjena kolesa, pozimi jih odstranijo. Poleti jih uporabljajo predvsem za prevoz sena iz brezupnih strmin do žičnic in senikov. V tistih strminah, kjer ni poti in kolovozov, ne pride v poštev noben voz ali kako drugo prevozno sredstvo. Možak si še ni od-dahnil od naporne vleke po strmi in razriti stezi, ko se je iz grmovja prikazal mlad fant. Tudi ta je vlekel za seboj svoj »sanivoz«. Sledila pa sta mu še dva starejša možaka. Takoj so naložili tovor s prvih sani na žičnico. Nekdo je stopil k zavori in jo popustil. Tovor je zdrsnil navzdol. Ko je bila naložena zadnja bala sena, je mladi fant rekel, da ne bo hodil peš dol v vas. Skočil je na tovor in že je zabingljal nad vrhovi dreves. Prijatelju in meni je kar sapo jemalo, ko sva gledala, kako se nad stometrsko grapo naglo spušča navzdol. Tistim zarjavelim vrvem in preprostem lese-nemu vozičku že ne bi zaupal svojih kosti.

Potem se steza razdeli. Prva je bolj strma in krajša, druga pa je položnejša, daljša in zanimivejša. Odločil sem se za daljšo. Vodila me je povprek čez strme senožeti mimo senikov. Da, to je svet senenih kopic in senikov. Po bregovih okrog Porezna se nakosi ogromno sena, čeprav je veliko senožeti že opuščenih. Počasi jih prerašča grmovje in čez par desetletij bo tukaj zavladal gozd. Izginilo bodo vse sledi, ki bi pričale o tem, da je nekoč pod Poreznom gospodarila kosa. Človek si kar težko predstavlja, da je v času strojev in napredka sploh še kdo, ki se zmeni za tiste bregove. Koliko znoja je treba preliti, preden je ena sama bala mrve v dolini! Najprej

košnja, seveda s staro, dobro koso, v takih strminah, da si mora kosec navezati mačke (dereze), potem pa spravilo sena do slabih steza, nato zlaganje v kopice in senike, med košnjo namreč ni časa, da bi suho mrvo takoj zvozili v dolino. Šele ko so senožeti pospravljene, se prične vleka na saneh do voznih poti ali žičnic, kjer jih pač imajo. Pogosto pa čaka mrva na spravilo v dolino tudi čez zimo. Toliko truda za pest sena in vendar se v Poreznu še kosi! Od leta do leta pa je vedno več senožeti, ki ostanejo nepokošene.

Steza me je v vijugah pripeljala na sedlo, kjer se prične planina Medrce. S sedla se ob lepem vremenu že vidi vrh, tisti dan pa so ga ovijale megle. Medrce se razprostira okoli Huma, ki je pravzaprav le malo višji izrastek te planote. Na eni strani se strmo spušča na cerkljansko stran, na drugi strani pa se razgubi v malo položnejših grapah proti Davči. Planjava je poraščena z visoko bujno travo, v dežju hoja po njej ni prijetna. Tu in tam se šopiri gost bukov gozdiček. Drevesa so pritlikava, skrivenčena, grčava. Skrit za robom razpada kravji hlev in malo naprej se pastirska kočica komaj še upira zobu časa. Mirno in tihotno je v teh divjih samotah. Od časa do časa slišiš pivkanje kragulja, ki je gospodar višav okrog Porezna. Planinci Porezen obiskujejo bolj malo, pa še tisti, ki se potrudijo nanj, pridejo večinoma z druge strani. Kolikokrat sem se zleknil na Medrcih pod krivenčasto bukev in s pogledom sledil kragulju, ki je krožil v sinjih višavah! Ali pa občudoval divje razbrazdane, grčave in skrivljene veje stare bukke, ki mi je v sončni pripeki ponudila zavetje!

Takšne so Medrce danes. Spomin mi je zaplaval v preteklost, v čas mojih prvih obiskov na Poreznu. Ko sem prisopihal na sedlo, me je pozdravilo mukanje živine. Čez sedlo tudi v najhujši vročini pihlja veter. Tamkaj se je govedo zelo rado ustavljalo. Zvonci so se oglašali z vseh strani. Tiste čase se je paslo na planini čez sto repov in velika čreda konj. Greben je bil celo ograjen, da živina ni zašla nad prepade. Ograda je bila napravljena iz bodeče žice, pritovorili pa so jo tja gor Italijani še pred vojno. Nekoč me je ravno pod sedlom obtokla toča, za lešnik dobela. Hitel sem, da bi se ji umaknil v pastirsko kočico. Ko pa sem kočico dosegel, toča ni več sekala po meni. Tista leta je pasel živino star pastir, domačin iz ene izmed številnih vasi pod Poreznom. Dolgo sva se pogovarjala, veliko je vedel o značilnostih onih krajev, o ljudeh, o izročilu.

Kadar zadnja leta obiščem Medrce, se mi po vsem tem stoji.

Zakadil sem se v greben, ki drži s sedla proti vrhu. Greben ni strm in tudi ne posebno oster, na njem pa gospodarijo vetrovi. Je mejna črta med Primorsko in Gorenjsko. V slabem vremenu zna biti na grebenu tudi sredi poletja tako močan veter, da človeka skoro podre. Tudi tistega dne sem se krepko zaletaval v nepridiprava, ki ga ne vidiš, zato pa ga tembolj občutiš. Okrog ušes mi je piskalo, čez greben pa so se podile megle. Spravil sem se v zatišje par korakov pod vrhom in se lotil nahrbtnika. Če bi bila kočica odprta, bi mi prišlo kar prav. Sicer pa se v tisti megli tako nisem imel namena dolgo zadrževati na vrhu.

Prejšnjo zimo sem na Poreznu doživel lepoto, kakršna se na tem svetu zlepa ne doživi. Šel sem iz Gorj proti Otavniku. Ko sem se oziral navzgor, me je zmrazilo do kosti. Kaj me tudi ne bi Bukovi gozdovi pod Otavnikom so bili čisto beli, na debelo odeti z ivjem (ponekod pravijo temu inje, ivnik, injavica). Više gor! Je vse skupaj izgnilo v megli, ki jo je vrtel veter. To bo ples na Poreznu, če že pod njim tako slabo kaže! Nimam navade, da bi se obrnil prej, preden me gora resno ne posvari, da ji ni do

PLANINSKA ORGANIZACIJA V SLO IN DS

Ni moj namen, da bi v članku pisal o tistem, kar bi po naslovu pričakovali. Rad bi le videl, da bi se tudi v PV objavljale teme s tega področja. Kotiček pa ne bi bil namenjen samo članom komisije za SLO in DS pri PZS ali PD, v njem naj bi se oglašali vsi tisti planinci, ki čutijo dolžnost, da s svojimi sestavki pomagajo iskati pota in načine, kako vključiti planinsko organizacijo v skupni tok priprav in dejavnosti SLO in DS.

Ni še dve leti od tega, kar je bila pri PZS ustanovljena komisija za SLO. Dolžnost komisije je, da v skladu z novimi zakoni razširi svojo dejavnost tudi na področje družbene samozaščite. S tem seveda ni rečeno, da se je dejavnost PZS na področju SLO in DS šele začela. Lahko rečemo le, da je to dejavnost v PZS treba še bolj poglobiti. Po eni strani seveda želimo ovrednotiti dejavnost in uspehe naše organizacije tudi s tega vidika. Iskati moramo nove delovne oblike ter se še aktivneje vključiti v SLO, upajati naloge, ki so pred nami kot člani planinskih društev in družbene politične samoupravne skupnosti kot celote. Ko je PZS ustanovila to komisijo, je upoštevala predvsem večje možnosti pri povezovanju z drugimi dejavniki na področju SLO in DS. Planinska društva

moje navzočnosti. Ko sem iz ledenega in zameglenega gozda stopil na sedlo med Otavnikom in Poreznom, me je z vso močjo obsijalo sonce. Tako ostre meje med dvema vremenskima pojavoma še nisem doživel. V sami srajci, z zavihanimi rokavi, razoglav in še prepoten sem kmalu stal na vrhu. Bilo je malo pred novim letom, vendar do tedaj sneg še ni zapadel. Zleknil sem se v suho travo in občudoval prizor, ki se mi je ponujal. Do koder mi je segel pogled — in to dobesedno, — se je pred menoj razprostiralo megleno morje. Iz bele, neskončne, rahlo valovite površine so gledali samo vrhovi Blegoša, Lubnika, Nanosa, Javornika, Golakov, bližnje Kojce, Julijci in Grintovci. Vsa podoba je bila tako prepričljiva, da bi kar porinil čolin na mlečno gladino in zaveslal. Zdelo se mi je, kakor da bi stal na otoku in gledal čez morje na otoke. Vendar je bilo to morje še veličastnejše od pravega. Vse, kar je gledalo iz megle, je bilo obsijano od žarkega sonca. Skale so se svetile, kot bi bile zlate. Glej Krn, samo korak je do tebe, in Trgilav! Prijel bi te z roko, tako si blizu. Divji Kanin, kako si razbrazdan, razmetan in strašen! Nad vsem tem pa se je bočilo sinjemodro nebo.

Sicer tako mirna gladina pa se je ob Poreznovih nogah nenadoma vzvalovila in razburkala. Nevidna sila je potiskala velik val navzgor, da je pljusnil čez sedlo pod Otavnikom in se prelil s cerkljanske na baško stran. Nalet podivjanih valov je udaril proti vrhu, z nezadržno silo so meglene gmote zavzemale pobočja. Že sem pričakoval, da bo vrh podlegel napadu in utonil v mlečnem morju, ko je nenadoma z baške strani potegnil močan veter, se v divjem plesu spopadel z meglo in jo potisnil nazaj na staro mesto. Napad se je ponovil še večkrat, vendar je vselej ostal zmagovalec veter z baške strani. Sicer sem na takšno vreme v gorah naletel že večkrat, zlasti pozimi, vendar pa tako ostre meje med soncem in meglo še nisem videl. To je treba videti, doživeti!

Vojna je tudi Poreznu zadala grde rane. Dolgo časa je bil pod laško oblastjo. Lahki so prevrtali ves njegov vrh. Med skalami se vidijo okna betonskih bunkerjev. Tudi sedanja koča je preurejena laška kasarna. Prejšnjo planinsko kočo so Italijani požgali takoj po zasedbi Primorske. Na njenem mestu sedaj stoji spomenik enaindvajsetim neznanim borcem, ki so padli v bližnji okolici. Že čisto na koncu vojne, takorekoč na pragu svobode, so po njegovih pobočjih divjali hudi spopadi. Zaradi izdaje je bil zajet cel bataljon partizanov, počivali so v podzemeljskem rovu. Kruta je bila usoda z ljudmi, ki so padli v zadnji sovražnikovi ofenzivi. Več let so prebili na hribih in gozdovih, se spopadali s sovražnikom, stradali, prezebali, krvaveli, da bi svojemu narodu priborili svobodo. Ko pa so svobodo že skoro držali v rokah, jih je pokosila smrt. Svobodo so priborili za druge, sami je niso dočakali. Hvala vam, tovariši, ki spite v strminah Porezna! Dali ste svoja življenja tudi zato, da lahko danes stojim na tem krvavem vrhu in se veselim v miru in svobodi. Veselim se razgleda po naši lepi domovini, za katero ste se borili in umrli.

Poreznu pa so zadali v zadnjih letih grdo rano. Prav do koče, ki je le malo pod vrhom, drži nova cesta. Tako se sedaj na Medrce že da pripeljati z avtom, če pa se človeku pločevina ne smili, se lahko pripelje celo do koče. Razumem, da je koča potrebna temeljite obnove, če že ni potrebna celo novogradnja in da bo zaradi ceste vsa stvar veliko lažja in cenejša. Kaj pa Kredarica, ko bo potrebna obnove ali novogradnje? Te stvari bi morali dobro premisliti.

so prejela program komisije in dva dokumenta. Eden od teh dokumentov nosi isti naslov kot naš članek in v tem je tudi vzrok, da danes ne nameravam ponavljati že izrečene misli. Vsem društvom smo poslali splošno poročilo: »Planinstvo kot element odpora in obrambe«. Poročilo daje zadosti široko in jasno orientacijo in omogoča, da se društva lotijo tudi tega dela in obogate svoja programska izhodišča in dejavnosti. Pri tem bo treba predvsem razmisliti, ali ni čas in potreba, da se tudi pri PD osnujejo komisije za SLO in DS, da društva izdelajo svoje lastne programe, da se neposredno v sodelovanju s komisijo za SLO in DS povežejo v občinah, v KS, z garnizijami in predvsem, da se povežejo in uskladijo svoje delo z občinskimi konferencami SZDL. Le tako bodo delovala še bolj smotrno in vneto.

Rubrika o SLO v PV bi lahko marsikaj prispevala, predvsem pa bi organizacije SLO med seboj povezala in prenašala izkušnje iz dela. Upam, da rubrika ne bo ostala prazna in da bomo v njej našli priložnost za izmenjavo napotkov, mnenj in predlogov, ki nas bodo spodbujali k novim nalogam ter obogatili naše delo, s katerim večamo naše obrambne sposobnosti in utrjujemo družbeno samozaščito.

Mimogrede naj omenim, da je po nekaterih virih nadmorska višina Porezna 1632 metrov, po drugih pa 1622 metrov. Jadrno sem jo ubiral navzdol in v megli na levi pod seboj, bolj slutil kot videl skalne pregrade. Jaka iz Poč mi je nekoč pripovedoval, da se je zaradi ugodnega vetra tu neke približal staremu gamsu samotarju na kakih deset korakov. Gams je pobegnil med prepade po ozki travnatki polici. Jaka je polico poznal in vedel, da nima izhoda. Stisnil je v roke palico in tihotapil se kozlom. Ko je gams ugotovil, da je ujet, je z naperjenimi rogovi zdrvel nazaj po polici. Jaki so v hipu splahnili vsi hudobni načrti iz glave. Zagnal je gorjačo nizdol in se stisnil k steni, gams pa je mlmo njega zdirjal v svobodo.

Greben me je privedel na senožet, ki je bila na gosto porasla s pogačicami. To cvetje je na Porezno doma. V pozni pomladi se bregovi tam okrog pozlatijo. Za Porezen je pogačica to, kar je za Golico narcisa. Še človek, ki nima oči za cvetlice, se mora razveseliti na zlato valovje, ki se razprostira po bregovih.

Na sedlu, ki povezuje Porezen z Otavnikom, je pričelo rasti. Ker je dež padal vse močnejše, je kazalo, da bom moral vedriti. Do hlevov na planini ni več daleč. Ker pa je steza vsa zaraščena z gostim grmovjem, sem si utiral pot zraven nje. Tako sem v grmovju tudi zašel in preden sem našel pot do hlevov, sem bil že pošteno premočen. No, naposled sem le prišel pod streho. Ker ni kazalo, da bo dež kaj kmalu prenehal padati, sem zakuril ogenj in se sušil. Planina na Otavniku me s svojo lepoto vedno znova prevzame. Razprostira se na položnih bregovih po vrhu Otavnika, obkrožajo pa jo strmine, ki se spuščajo na vse strani in gozdovi, ki poraščajo robove in grape. Tudi ta planina je že dolgo zapuščena. Dva velika hleva sta nekdanj dajala zavetje živini. Sedaj je eden že klonil pod nelzprosnimi sunki vetra in snežnih viharjev. Drugi še stoji. Kadar popusti streha, takrat je konec blizu. Korito za napajanje je razdrto, žlebovi za vodo so strohnili. Žalostna usoda je doletela že marsikatero gorsko gospodarstvo, tudi v prihodnje ne kaže nič boljše. Kljub bridki zapuščenosti pa je tukaj prečudno lepo. Morda ravno zaradi divje samote, ki vlada na pašnikih.

Kmalu sem iz gozda stopil na ravnico, ki čepi sredi samih bregov poraslih z gozdovi. Na njej je prostora komaj toliko, da je sprejela v varstvo gorsko kmetijo. Vendar pa na tej kmetiji že dolgo nobeden ne prebiva. Velik vezan kozolec se je zrušil, stoji ga le še polovica. Tudi hiša se je sesula, del strehe je nekdo popravil, zdaj je to za senik. Po bližnjih robovih še stoje s slamo kriti seniki. Stare jablane in hruške več ne rodijo, obrasel jih je mah. Na prelepem mestu si je nekdanj človek postavil bivališče. Koliko rodov se je tukaj spopadlo s skopo zemljo, da iztisne iz nje, kar je potrebno za skromno življenje! Pa so prišli časi, ko so ljudje odšli za večjim kosom kruha v dolino. Ni jih zadržala navezanost na zemljo niti hribovska trma. Pa kdo bi jim zameril, saj v današnjem času bi bilo res nemogoče živeti tam gor. Kmetija je premajhna, da bi dajala kruh eni družini. Leži pa na takem svetu, da je obdelovanje s stroji nemogoče. Iz doline prpelje do kmetije ena sama ozka pot, speljana čez prepade strmo navzgor. Včasih so vsako stvar pritovorili na hrbtu. Tenak in grenah kruh!

Pridem v Gorje, vasico tik pod Otavnikom. V vasi nisem srečal žive duše, le nekaj psov je glasno bevskalo. Seveda, v takem vremenu se vaščani najrajši držijo svojih domov. Drugače pa je bilo pred leti, ko sva prišla s prijateljem sem gor iz Cerkna. Mimogrede sva se ustavila na neki kmetiji. Gospodarjev sin je služil kadrovski rok skupaj z mojim tovarišem. Prijazno sva bila sprejeta, vendar pa se je sin kmalu opravičil, češ da mora na vas, ker ima še mnogo dela s pripravljanjem igre. Povedal je, da bodo popoldne igrali Desetega brata. Kdo? Vaščani. V tej vasi vsako leto naštudirajo kako igro, z njo se potem predstavijo in postavijo gledalcem. Za dvorano je skedenj. Na dan predstave je v vasi praznik, v vsaki hiši se pečejo krofi in potica. Ljudje radi sodelujejo pri vajah in pripravah. Obisk je lep, saj pridejo ljudje iz vseh vasi, ki so raztresene po hribovju, pa tudi iz Cerkna in od drugod. Po predstavi je veselica. Vendar pa v Gorjah v tem niso osamljeni, saj igrajo vsako leto tudi v Planini, Zakrižu in Otaležu. Domačini so naju tudi pregovarjali, naj ne hodiva na Porezen, ampak naj si ogledava raje njihovo igro. O njej so govorili s ponosom.

Spustil sem se iz samotnih Gorij po cesti navzdol, na misel pa mi je prišlo tole: Veliko je krajev v dolini, ki imajo vse možnosti, pa ne premorejo, denimo, ene predstave v letu, kot jo imajo Gorjani pod Poreznom. Povsod samo jadikujemo, da so težave take in take. Ne bom trdil, da je za kulturo denarja dovolj in da ni težav, vendar pa se z jadikovanjem ne pride nikamor. Z veseljem do dela in voljo se da napraviti marsikaj. Z neba samo ne pade ničesar. Treba je napraviti tako, kot to delajo hribovci v cerkljanskih hribih, ki ne premorejo dvorane, vaje imajo po kmečkih hišah, za svoje prosvetno delo ne terjajo plačila. Kjer ni veselja in volje, se lahko valjamo v denarju, napravili pa ne bomo nič.

Porezen, še bom romal k tebi!

BIOLOGI V ČRNI GORI

ALENKA PLAPER

Julij 1976. Štirideset nas je — mladih, navdušenih biologov. Lani smo obiskali Make-donijo, letos smo se odločili za Črno goro. Izbrali smo si dolino pod pogorjem Bjela-sice. Že smo se dogovorili za datum odhoda in stekle so priprave. V nahrbtnike smo si nagrmadili metuljnice, formalin, papir za prešanje rož, kuhalnice, lonce, obleko, spalne vreče, šotore in tako otovorjeni odšli za štirinajst dni spoznavat naravo tja dol v samotno Črno goro.

Jelovica. Ima ima tista pri Pokljuki, a tu mislim na dolino, ki jo izjeda potok z istim imenom. Zadnja vas: Lubnice. Bele, majhne hiše s piramidastimi strehami, napol podrti plotovi, vodnjak in vaška gostilna — to je vse.

Potem se cesta vzpne in se vije, voda pa se zajeda vedno globlje v sotesko. Ob poti nas vabijo jagode, pod nami šumijo mogočni jelovi gozdovi.

Končno se soteska razširi, gozd se odpre in pred nami je planina — sončni travniki s katuni in z ovčami. Vabi nas zrela trava in tisočero marjet, rožnatih kačjakov in morje rumenega škrobotca. »O, tu si postavimo tabor!«. Vsi smo za to, ko smo zagazili v to bogato cvetje. Toda ni bilo tako preprosto in tudi ne tako neobljudeno, kot smo si mislili. Domačini so nameravali kositi in hudci so bili za vsako ped po-mendrane trave. Trikrat so prlhrumeli nad nas jezni lastniki in trikrat smo prestavljali tabor. Končno smo pristali v Jelševju ob vodi.

Takšno je bilo naše prvo srečanje z domačini.

Na levi se nad potokom pne strmo travnato pobočje. Zdi se ti, kot da se bodo zdaj zdaj začele z njega valiti skale in ovce. Toda ko se sami zarinem v ta breg, vidimo, da ni tako hudo. Po mehki travi so raztreseni kamni, ki jih navdušeno obračamo. Pod enim se skriva orjaška striga (Lithobius), pod drugim nenavadni pajek ali črni škorpiljon, ki grozče upogne rep. Če bi pozabil pinceto v taboru, je najbolje, da spustiš kamen spet nazaj, kajti te živali nabirati z roko pač ni priporočljivo.

Višje v bukovem gozdu nas najbolj zanimajo poseke, kajti tam je ogromno jagod. Toda glej, med njimi se sonči njegova vellčanstvo — gad (*Vipera berus* — sl. 2). Ko ga slikamo, je čudovito miren in dostojanstven, le ko ga tlačimo v miksalo vrečko, se nekam razburi. Menda skozi platno ne more pičiti, pa vendar vrečko prepustimo najpogumnejšim.

Že smo nad gozdno mejo, ki je tu umetna zaradi izsekavanja za pašnike. Pred nami je le planinska trata in tista modrina neba, ki jo vidiš le v hribih. Nekje vstran pasji lajež izdaja katun (sl. 3). Krave, ki jih zmotimo, debelo gledajo, kako brskamo po njihovih dehtečih iztrebkih in se navdušujemo nad množico hroščev, ki si tam izbirajo zavetje. Toda nabralci polžev morajo kar pospraviti svoje vrečke, kajti po prej me-šanem terenu sedaj prevladujejo silikati (polži pa so številneje zastopani na apnencu, kjer nimajo težav z gradbenim materialom za svoje hiše).

Pred nami je Zekova glava (2116 m), ki spominja na Krvavec, a le po televizijski anteni, kajti silikati ji dajejo značilno kapasto obliko. Zdi se, da smo že pod vrhom, a pot se vleče še celo uro. Ne to res niso naše Alpe! Gazimo po prezrel travi in orumeneli čmeriki (*Veratrum alba*) in presenečeni ugotavljamo, da je tu na 2000 m julija že pravcata jesen. Ali je to mogoče? Na Durmitorju je gotovo komaj pomlad!

Veliko ledeniških jezer je v tej okolici. Izredno slikovita so, precej mrzla (za kopanje) in polna pljavk. Iskali smo neoteničnega pupka (*Triturus alpestris montenegrinus*), sicer znanega z Durmitorja, a žal zaman.

Najbolj oddaljeno jezero, ki smo ga obiskali, je bilo Biogradsko. Pot do tja je bila po grebenu tako dolgočasna, da smo se drugi dan vračali proti Zekovi glavi raje po dolini Biogradske reke. Ta dolina je narodni park, kajti v nji je pragozd in ta je bil doživetje za vse.

Naravnost pravilčno je bilo jutro po tisti strašni deževni noči. Nad jezerom se vlečejo megle, drevesa podrti v vodo so porasla z mahom in z lišaji. V zraku visi čuden vonj po trohnobi. Tišino zmoti le krik osamljene ptice in kapljanje z dreves. Vse je tako čudno mirno, nikjer nobene živali, le tu in tam leze kaka rumenočrna kačica (*Polidesmus*), kak krešič ali polž.

Ne trudimo se preveč z iskanjem živali, kajti že rastlinstvo nas dovolj prevzame. Mogočne bukve so trikrat večje kot tiste iz naših gozdov in od časa do časa se vzdigne pred nami neprobojno mlado smrečje kot živi zid. Vse povprek leže debela, debela in spolzka, da se le s težavo kobalimo čeznje. Največkrat so drevesa pre-

Lazarji se pari (sl. 1)

lomljena kar v sredi, tako da pol divje nacefranega debla moli v zrak. Vse je mehko: tla polna razpadlega listja, trohneča debla in skale na debelo porasle z mahom, zlasti ob podivjani vodi, polni brzic in slapov.

Sprva je vse čudovito, novo in zanimivo. Toda pol dneva hoditi brez poti, ko ti drsi in se ugreza, ni kar tako. Izmučeni smo in vsako podrto drevo, čez katerega moramo, postane muka. Plezamo navkreber, molče, tudi po vseh štirih, rahlo apatični. Toda že se gozd razredči. Prav veseli smo, da smo dospeli do višinske trate. Ah, prava reč, če dežuje, samo da smo že ven iz tega zelenega pekla!

Jelenik (1800 m) je na desnem bregu Jelovice. Tudi tu so le vložki apnenca z značilnimi rastlinskimi predstavniki (detelja, ranjak, čober...), prevladujejo pa silikati z revnejšo rastlinsko združbo in s številnimi potoki, ki se ne izgublajo pod površje.

Izvir. Presneta reč, kako je mrzla voda, mi pa smo tako žejni! Kako sploh preživijo tile vrtinčarji v taki ledenici? Bilo jih je ogromno. **Crenobia montenegrina** — zanimiv vrtinčar s polifaringijo: če je razburjen, izvrže vseh svojih devet žrel! Ni jasno čemu rabi toliko farinksov (stara šala pravi, da za večglasno petje).

Bližamo se vrhu. Sonce je prav prijazno, toda nikjer ni nobenega krilatega insekta. Mar imajo tu res že v začetku julija poletno mirovanje (diapavzo)?

Kot častna izjema nas na vrhu pozdravi lastovičar — markanten metulj, ki nas obletava, kot bi hotel reči: »Tu je moj dom, izginite, prosim!« Ko ga Nace vrh vsega hoče še ujeti, se sicer razburi, toda ne odleti. Za to vrsto je namreč značilna izredna teritorialnost. Drži se vedno enega prostora in če pride tekmeč, ga vneto preganja.

A ta metulj ni bil edina izjema. Nekoč je vrgel veter v nas cel oblak enodnevnic in vrbnic, tako da smo jih kar z ust pljuvali. Rojile so, ampak čudno, da jih je tako pomešalo med seboj!

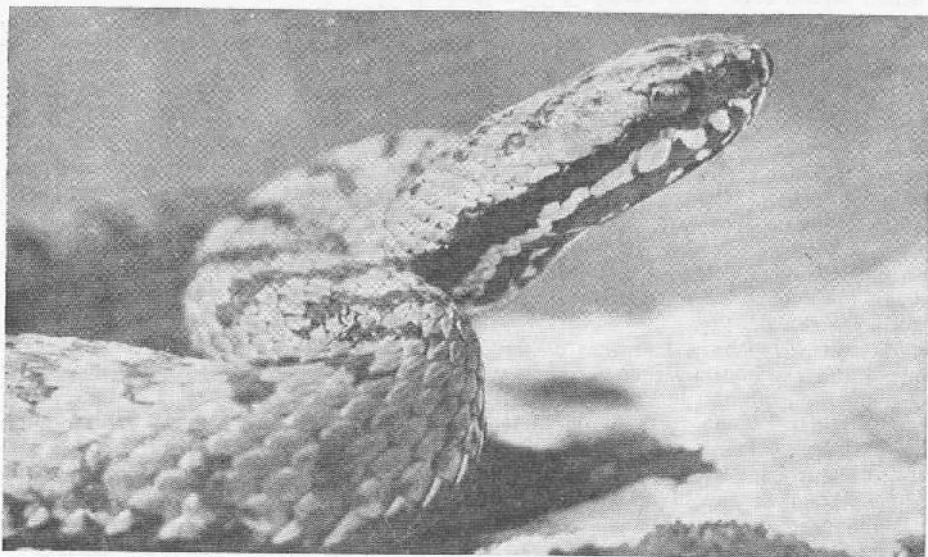
Stari gozd na Jeleniku je izredno lep in zdelo se nam je, da bo izgubil ves čar s cesto, ki jo gradijo skozenj. Bukve so včasih prav fantastičnih oblik in mnoge imajo v deblu čudne luknje. Domačini so menili, da je to kaka bolezen, mi pa smo sumili, da so bile med vojno prestreljene in sedaj so se luknje zaradi rasti drevesa nekoliko povečale.

Na podrtem deblu nas je pričakala **Rosalia alpina** — čudoviti svetlomodri kozliček, ki ga pogosto dobimo na svežem lesu.

Neredka slika v tem gozdu so bili tudi lazarji, ki so se po dva in dva parili po deblih (sl. 1). Če ne bi bili biologi, bi gotovo zardevali ob pogledu na njihova dolga spolovila, ki so ovita drug okoli drugega bingljala v vetru.

Županjska pečina — jama, za katero so domačini le približno vedeli, kje je. Največ,

Gad, na katerega smo naleteli na poseki, je dostojanstveno čakal, da ga vsi fotografiramo (sl. 2)

Katuni — lesene kolibe, v katerih poletl prebivajo pastirji (sl. 3)

Vse posnal Peter Skoberne

kar so nam povedali, je bilo, da so se v nji med vojno skrivali kmetje in da je vhod tako širok, da bi lahko tam plesali kolo.

Imeli smo srečo in jamo kmalu našli. Bila je na desnem bregu Jelovice, visoko v navpični steni, tako da smo morali kakih 10 m kar pošteno plezati.

S police pred vhodom je širok razgled: na levo skoro do tabora, na desno do Lubnic, naravnost pred nami pa se dviguje Zekova glava. Vhod je res širok, pa tudi dolg, samo malo »prenizko delan« za nas. Prav zoprno sključeni hodimo precej časa, kajti če si vzravnan, kaj hitro potipaš z glavo razglbani strop. Končno se prostor razširi in razdeli na številne rove. Eni, se zdi, drže naravnost v pekel, drugi v nebеса, tretji ostajajo v horizontali.

Oho, kaj pa so tile hroščki na steni? V soju karbidovk se zableščil *Antroherpon albanicum*, po napihnjenem zadku malo podoben našemu tenkovratniku (*Leptodirus*).

Jama ni vodna, tudi kapnikov nima, pa vendar je lepa in tako velika, da smo pošteno utrujeni prilezli iz nje.

»Dober dan. Kako ste?«

»Dobro.«

»Jel ste se umorili?«

»Nismo.«

Potem se nasmehnemo in gremo dalje. Tak pogovor teče vedno, kadar srečamo kakega domačina. In srečali smo jih veliko: od pastirjev iz najbolj zakotnih vasi do meščanov, ki so za zabavo prišli na košnjo k sorodnikom. Moški so kosili po dva, po trije neskončna cvetoča pobočja. Nikamor se jim ni mudilo. Pasle so ženske in medtem kar stoje pletle.

Večkrat smo zavili v kak katun in če so imeli, so nam prav radi postregli s kajmakom, sirom in mlekom. In vedno znova smo občudovali njihova lesena poletna bivališča, kako so od znotraj skrbno urejena — celo z belimi prtički. Zelo so nam bili simpatični ti preprosti pastirji in tudi oni so nam pokazali svojo naklonjenost tako, da so si v šali izbrali koga izmed nas in ga hoteli kupiti.

Toda kadar smo govorili z onimi mestnimi, se je zdelo, kot da jih je sram. Večkrat je bilo slišati: »Vi, ki imate toliko cest in povsod žičnice...« Molčali smo. Bilo bi brez smisla razlagati jim, zakaj sploh prihajamo. Prišli smo namreč željni neznanе, neodkritе, nedotaknjene narave, ki smo jo v teh odmaknjenih gorah tudi našli.

KAKO SMO ODPIRALI JUGOSLOVANSKO PLANINSKO POT OSVOBODITVE NA VRHU TRIGLAVA (4. 7. 1976)

MARIJAN KRIŠELJ

Ob letošnjem jubileju, ko je oddaja Odmevi z gora sredi januarja prešla številko 600, me je urednik Planinskega Vestnika nagovoril, naj bi zapisal kakšno podrobnost, ki se je zaradi zanimivosti znašla v mojem dnevniku in se neposredno nanaša na planinsko radijsko delo. Razmišljal sem, prelistaval dnevnik, pa mi ni prišlo pod roke nič takega, kar bi mogel uporabiti za to svojo pripoved. Vse se mi je zdelo preveč vsakdanje... Od tistega prenosa neposredno v program s Sv. Jakoba, z izletniške točke nad Pred-dvorom, ko je bilo vse pripravljeno za ta prenos, pa ni bilo tehnika, ker je zatajilo »birokracijsko« kolo pri naročanju prevozov... do dogodka, ko sem za letošnje novo leto pripravil posebno »veselo« oddajo z naslovom Polka v Robanovem kotu, v kateri sem želel predstaviti Robanove citre in vse, ki v tem kotu igrajo na instrument, pa je nanoslo, da je vsebina izzvenela v povsem drugo smer — v problem, kako ohraniti ta Kot, kako ga zavarovati pred asfaltom, pred nasilnim naskokom »doline« v to tišino, kjer sta tedaj čakala na Robanovem prodišču dva »zasidrana« bagra, zakopana globoko pod snegom nove pomladi... ko so mi citre in misli v tej oddaji nenadoma zazvenele žalobno in negotovo.

Pa sem zaprl dnevnik in se spomnil dogodka, ki se mi je, skupaj s kolegi, pripetil lani, 4. julija na vrhu Triglava...

Dogodek je značilen za delo radijskega novinarja...

Tistega dne, ko naj bi bila ta slovesnost na vrhu Triglava, me je bolela glava. Nisem in nilem mogel pogruntati, zakaj tako slabo počutje, šele zvečer, preden sem si izbral ležišče tam na sedmici na Kredarici, se mi je posvetilo... Skrbela me je oddaja, ki sem jo najavil za nedeljo med deseto in enajsto na II. programu neposredno z vrha Triglava...

Pravzaprav sem bil zaradi tega tistokrat na Kredarici, se pravi službeno. Skupaj z menoj je bil še Slave, tehnik, pa Matjaž, prav tako tehnik, njuna pomočnika Tone pa Miha. Vsi smo varovali dragoceno aparaturu, da bi nam prihodnjega dne s pridom služila pri opravljanju svoje nenavadne radijske naloge...

Da bi bila zadeva kar se da kakovostna, sem nosil s seboj tudi razmeroma debel kol, ki naj bi na vrhu nosil veliko anteno, ki ji sicer v ožjem prijateljskem krogu pravimo kar — helikopter. Že ime pove, da je resnično kar precej razvejena in obenem tudi nerodna, zlasti za planinski nahrbtnik...

Vse je bilo v redu, tako vožnja do Rudnega polja kot hoja do Vodnikove in naprej do Kredarice. V redu je bila družčina v tej planinski koči, v redu razpoloženje, razen seveda te moje glave... pa tudi noč na tej višini je minila še kar mirno.

Skratka, vse je bilo tako vsakdanje, da ne bi bilo vredno piškave besede, če ne bi bilo vmes te otvoritve, ljudi, ki so čakali na otvoritev, prenosa, ki naj bi otvoritev posredoval poslušalcem v dolino in mojega glavobola, ki so mu nalagale polena skrbi, kako bo vse to minilo.

Tudi naslednjega dne sem vztrajno sam osebno nosil tisti drog, za katerega so mnogi mislili, da bomo verjetno za spremembo na vrhu Triglava organizirali pretap, kot nekdanjo ljudsko navado, da bi jo tudi tako z našim najvišjim vrhom za vedno oveko-večili...

Dan je bil lep, povsem običajen, z rahlim nadihom meglic po kotlinah in kotlinicah. In tako se je na vrhu zbralo mnogo planincev.

Z nami je bila vsa tehnična šara; z nami so bili vsi tisti, ki smo jih imeli namen vključiti v oddajo samo... predsednik Planinske zveze Jugoslavije Božo Škerl, predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik, mnogi planinci, ki so sem prišli zgolj zaradi planinskih užitkov, pa zaradi tega, da bi bili vendar enkrat na vrhu Triglava pa tudi zato, da bi bila priča otvoritvi te znamenite poti »Planine Jugoslavije«, ki vključuje med drugim v svoj pohodni krog tudi Triglav in v Sloveniji še Raduho. Vse je bilo tu, še radioamaterji iz Ljubljane so postavili svojo anteno, tako da je bilo tistega dopoldneva kar živahno na tem razmeroma majhnem prostoru okoli Aljaževega stolpa, ki je bil, mimogrede rečeno, studio za potrebe radioamaterjev. In začelo se je. Mislim, začelo se je za nas. Po vsem razgledu, po vsem žigosanju, ki je obvezen sestavni del opravi slehernega obiskovalca na Triglavu in po vsem pozdravljanju z znanci, prijatelji ali naključnimi planinci, ki so spremljali ali dogajanje samo ali pa jih je zanimal zgolj razgled... Po vsem tem se je za nas začelo.

Minute so tekle in so bile tedaj izredno kratke. Umaknil sem se, da bi napisal tekst za uvod v oddajo ...

»Spoštovani poslušalci, oglašam se vam neposredno z vrha Triglava, ko bom skupaj z vami priča otvoritve jugoslovanske planinske poti osvoboditve Planine Jugoslavije ...« in tako naprej. Besede mi niso in niso tekle. Nepristano sem pogledoval tja gor za Aljažev stolp, kjer se je skrila Slavic s svojo ekipo, da bi vzpostavil zvezo s Krvavcem in prek njega s studijem v Ljubljani.

Zatopil sem se v pisanje, kajti treba je bilo pripraviti za pol ure besedila, rezerve kot rečemo, če bi se morebiti kje zataknilo, kajti tedaj, ko je oddaja »odprta« ni možnosti za počitek, tedaj minute teko in treba je — oddajati.

Imel sem pred seboj tako imenovani sinopsis za oddajo ob otvoritvi jugoslovanske poti osvoboditve ...

Pisalo je na koščku papirja:

neposredni prenos se začne točno ob 10.05 na II. programu RTV Ljubljana in sicer tako, da gre najprej glasba iz studia ...

Slavko Mihelčič: Domovina naša je svobodna ...

Potem nadaljuje napovedovalec: Radio Ljubljana, poslušate II. program.

Takoj po tej napovedi gre reporter z vrha Triglava.

Če bi bilo kaj zapletov, naj gre glasba številka 2 ...

Tedaj ko sem pisal začetek te oddaje na vrhu Triglava, nisem vedel, da bo ta »glasba številka 2« (mimogrede povedano, bila je to znana Oj Triglav moj dom ...) res zelo nujno potrebna.

In ker tega nisem vedel, sem pisal začetek oddaje:

Tu vrh Triglava ...

Planincev je mnogo, zbrani so, da bi bili zraven ob otvoritvi jugoslovanske planinske poti osvoboditve Planine Jugoslavije. Tu je tudi predsednik PZJ ..., predsednik PZS ..., tu so tudi ...

In sem začel z besedilom:

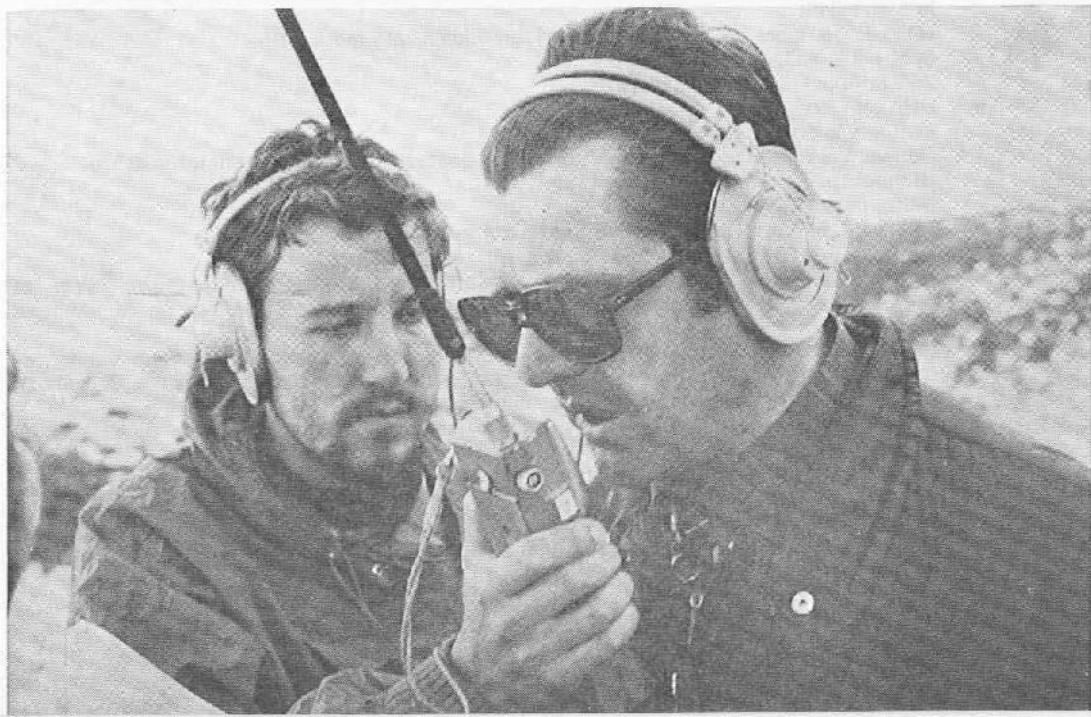
(kako je še danes zapisano v knjigi planinske poti osvoboditve Planine Jugoslavije, na vrhu Triglava)

...Kakor so planine v NO povezovale jugoslovanske republike, partizane, borce vseh narodov in narodnosti v boju za socialno in narodno osvoboditev, tako nas vežejo danes v miru in svobodi ...

Tako naj bi se začelo.

Ura se je vztrajno bližala in bil sem že nemiren, kot sem nemiren pred vsako tako radijsko akcijo, kajti nikdar ne veš, kako se bo vse končalo, posebej ne, ker je vse na terenu, ker mora vse delovati, ker ni niti najmanjše možnosti za drugačne »varianče« kot pa tiste, za katere smo se dogovorili; tu je namreč mnogo ljudi, ki vežejo te

Avtor Marjan Kršelj (desni) pri delu na vrhu Triglava

programske zamisli, ki pomagajo uresničiti oddajo s terena... Tu so oddajniki, tu so dežurni napovedovalci, tu so glasbeni opremljevalci... In nazadnje tu je tudi ekipa na terenu, ki je povsem odvisna od brezhibne aparature pa od vseh teh, ki delajo v tem trenutku na »liniji«... Tu je, skratka, zapletena aparatura za ljudmi in tehnično »šarar«, ki mora delovati, ki mora biti brezhibna, ki mora opravljati nalogo, kot ji je zaupana. In tistikrat se je vsemu temu približevala tudi ura oddaje.

Na vrhu Triglava je bilo živahno. V mehak sneg so bile zasajene naše zastave. Prek dveh zastav je bila napeta vrvica, ta naj bi simbolično opravila nalogo otvoritve poti »Planine Jugoslavije«.

Tu smo bili vsi, ki smo želeli ta nenavaden dogodek sporočiti tudi ljudem v dolini.

Ura je odbila deset. Deset in dve minuti.

Deset in pet minut. Aparatura na vrhu Triglava molči.

Tehnik Slavic se trudi, da bi vzpostavil zvezo z oddajniki, ki sodelujejo v tej akciji.

Zveza s priročno aparaturom je vzpostavljena. Lepo se sliši nervozen pogovor s tehniko tam nekje, morda na Krvavcu, ali iz Ljubljane, odkoder so nas spremljali s strehe radijskega doma... Vse te pomožne kontrole se slišijo.

Naša aparatura, težka in nerodna, pa molči. Vsi smo postali nervozni. Odložili so začetek slovesnosti. Sam nisem vedel, kje naj bi bil.

Poslušam II. program ljubljanskega radia.

Izzvenela je uradna napoved, izzvenela je tista prva predvidena skladba... Domovina naša je svobodna...

Napovedovalec se oglašja...

Tu radio Ljubljana, poslušate II. radijski program... Vključili se bomo v prenos z vrha Triglava, odkoder vam bomo posredovali del slovesnosti ob otvoritvi jugoslovanske poti osvoboditve...

Dotlej, dokler ne dobimo zveze pa poslušajmo glasbo iz studia...

In zazvenela je tista rezervna glasba...

Glasba »številka 2«... Oj Triglav moj dom...

Tesno mi je bilo pri srcu.

Mnogokrat sem že bil takole na terenu. Mnogo oddaj je že nastalo takole, s prav tako aparaturom, kot jo imamo s seboj, tokrat pa ni bilo tega... Kaj le neki je...

Slavca nisem upal nadlegovati. Tehnik je resen fant in verjamem mu, da bo storil vse, kar bo v njegovi moči, da bo le steklo...

Matjaž mu je pomagal. Tone je brezglavo vrtel anteno. Miha ni vedel, kaj bi. Bil je z menoj. In je molčal, kar je bilo tistikrat najbolje.

Nazadnje zadnja beseda:

»Ne da se nič napraviti!«

Aparatura je nema. Nima dovolj močnih signalov. Oddaja odpade.

Kot blisk je šinila vame misel: »Ne bom več novinar, v dolino grem, domov... Bom že kako... Novinar pa ne bom več...« To je bil le trenutek, dokler ni v meni nekaj zavrelo. Ne da bi se vse skupaj združilo v brezglavo jezo, to ne. Nenadoma sem le vedel, da oddaja mora teči, pa če bi kričal tako, da bi me slišali z vrha Triglava...

In sem rekel:

»Oddaja bo, mora biti. Poslušalci čakajo in oddaja zato mora biti!«

Spet nova akcija.

Začela je delati pomožna zveza.

Halo tam Krvavec.

Fantje, v zadregi smo.

Oddajo moramo speljati, pomagajte nam jo »dostaviti« do studia s pomožno zvezo.

Ni mogoče. Ja, ta zveza ni za program.

Dajte, poskusite!

Je preveč prevezovanja, ne bomo gotovi v pravem času.

Fantje, lepo vas prosim, dajte. In so uredili.

Nekaj je bilo treba prevezati, nekaj »prelotati«, nekaj tvegati in pomožna zveza za program je bila vzpostavljena. Resda samo za tri minute, sporočilo pa je vendarle steklo.

Pred pomožnim mikrofonom so se zvrstili govorniki, na kratko sicer, pa vendar — poslušalci so prejeli iz prve roke novice, da je bila pravkar na vrhu Triglava slovesnost, ko so odprli pot osvoboditve »Planine Jugoslavije«...

Tistega dne ne bom pozabil. Slavic je brez slovesa odšel v dolino. Za njim je odšel Tone.

Bil sem kljub temu vesel, da se je tako izteklo...

Tisto, da ne bom več novinar, da bom šel v dolino in bom že nekaj... tisto sem takoj zamenjal s tremi prelepimi dnevi, ki sem si jih privoščil, ko sem z Matjažem in Mihom kolovratil po triglavske sosesčini in med številnimi planinci naprej pasel svojo novinarsko radovednost...

POTI PRIJATELJSTVA

JASNA ŠEBJANIČ

Je že tako, da se ljudje v planinah med sabo veliko bolj zblizajo kot v dolini. Pozdraviš, poveš besedo ali dve in greš s toplim občutkom tovarištva naprej. Ali pa — če kdo tega ne stori — poveš brez jeze, le čisto samoumevno, kot pravi Tone: »Poba, v planinah se pa pozdravlja, ali tega še ne veš?« In je spet vse lepo in prav, saj bo »poba« prihodnjič zagotovo pozdravil.

Tako je bilo tudi letos. Dosti planin, sonca in dežja, prijetnih in nepozabnih srečanj. Ko sva z Jasno odhajali domov z dvodnevne ture po Kamniških Alpah, se nama je zdelo kar prečudno in nemogoče, kaj vse storijo pumparice in nahrbtnik. Že v Logarski dolini, ko sva se komaj poslovili od novih prijateljev, naju je na cesti ustavil možakar v planinski opremi in naju z avtom popeljal do sester Logar. V Solčavi je k nama na avtobusu prisedel fant, tudi v planinski opremi, in kar pri priči vprašal, kje sva bili. Klepetali smo, dokler v Mozirju ni izstopil. V Celju sva na avtobusni postaji pregledovali žige in že se je oglašil možakar, ki je sedel poleg naju: »Jaz sem bil tudi danes v Logarski dolini!« Pogovor je stekel...

Taka in še lepša je bila najina tura od Robanovega kota čez Korošico, Ojstrico in Kamniško sedlo na Okrešelj, čeprav se naju je to poletje držala smola kot še nikoli poprej. Zdelo se nama je, kot da se venomer nekam odpravljava, ne prideva pa nikamor, pa naj je bilo to na Goričkem ali v Julijcih. Malo je manjkalo, pa bi ta kratko potegnili tudi pri tem izletu. V četrtek sem odhajala z morja domov in ves čas prigovala očetu, naj vendar pohiti, da do šestih še pridem na sejo PD. Pa ni bilo nič! Priuknjala se je neka nesrečna cevka za vodo, ki se je potem začela prehitro segrevati in izhlapevati, da so iz motorja uhajali celi oblaki pare. Ustavljali smo se na vsakih deset kilometrov, krpali cevko in dolivali vodo — domov pa smo prispeli malo pred polnočjo. Pred vrati sem našla listek:

»Ko se vrneš, pridi takoj k meni! Sestanek PD je bil že v torek. Jasna.« Presneto, čemu torej taka naglica? Sedaj me je pa spet grizlo, kaj neki so sklenili, ali bomo šli na izlet ali ne. Kljub vsemu sem zaspala kot ubita in me je šele zjutraj (navsezgodaj ob pol osmih) zbudila Jasna, ki je prišla poročat o sestanku. Izlet je odpovedan zaradi raznih razlogov, pač pa se PD Mura odpravlja na isto turo, le po drugi poti. Kaj še čakava? Sedli sva na kolo in se pri priči odpeljali v Muro, da se prijaviva za izlet. Prepozno! Zaradi premajhnega števila prijav je izlet odpovedan! Z dolgim nosom sva se pobrali ven...

OB PRVEM ZBORU ALPINISTOV SLOVENSКИH ŽELEZARN (10., 11. julija 1976 na Raduhi)

Bogati gozdovi, energija gorskih potokov in revna železova ruda so v daljni preteklosti dajali našim prednikom surove naravne pogoje, da so začeli taliti železo in kovati jeklo. Jeklo, ki je odprlo napredek človeštvu, je tudi Slovencem dalo delovni pečat in omogočilo hiter industrijski razvoj. Gorske doline so omogočile našim prednikom pridobivanje železa in izdelovanje orodja. Lokacije delovnih organizacij Slovenskih železarn še danes pričajo o tem.

Bližina gore je železarjem razvila potrebo, da niso le po svojih opraviilih hodili po strmih bregovih, temveč so iz njih v razvedrilo pričeli črpati življenjski sok zlasti potem, ko je delo postopoma postalo lažje. In tako so gore stalno plemenitile duha in jeklenile slovenske železarje še posebej potem, ko so se spuščali vedno v težje prehode in začeli plezati po stenah.

Telesna kultura je danes postala osnovna življenjska potreba. Njen pomen je raznolik — razvija moč, refleks, borbenost in pogum: krepi organizem in odpornost. Najpomembnejše so gotovo tiste telesnokulturne zvrsti, pri katerih je tekmovanje samo sredstvo, ne pa pogoj za njihovo gojitev.

Med prednostnimi športnimi disciplinami, ki največ prispevajo h krepitvi organizma in narodne zavesti, so v ospredju tiste, katerih se človek med tekmovanjem oklene, tako da tudi po aktivnem udejstevovanju z njimi nadaljuje. Hitro je lahko ugotoviti, da so to individualni športi, saj kolektivnih iger v glavnem ni možno nadaljevati, ko človek izpade iz ekipe in preneha s tekmovanjem.

Kdor se od ranih otroških let bavi, na primer, s plavanjem ali s smučanjem, je za vse življenje bogatejši, saj s pridobljeno izurjenostjo sebi v razvedrilo z užitkom lahko

Le nekaj minut sva rabili, da sva se zbrali — saj sva bili vsega hudega že vendar vajeni, ali ne! In je padla tista najina običajna odločitev: »Bova pa šli sami!«

Še isti popoldan sva se odpeljali do Celja in potem tam naprej do Rogovilca pred Solčavo. Trda noč je že bila, ko sva skupaj z neko množico moških planincev izstopili pred penzionom in pohiteli iskat prenočišče.

»Kam pa gresta vedve?« naju je eden vprašal.

»Na Korošico.«

»Mi tudi. Kdaj pa?«

Dejali sva, da ko se zbudiwa. Ker so oni hoteli vstati ob štirih, nama je bilo kar prav, ko so se ponudili, da naju zbudijo.

Zjutraj so naju možje prišli »buditi«, ko sva se že davno oblekli in pozajtrkovali. Proti Robanovemu kotu smo krenili dvajset minut pred peto. Sedem moških pisane starosti, tam od dvajsetih pa do šestdesetih let in midve z Jasno. Na tistem sva se bali, da bodo moški začeli tako hiteti, da jih ne bova mogli dohajati. Zato sva hodili pridno zadaj, da bova lahko brez problemov zaostali. Pa je bil strah odveč! Hodili smo zmerno, se tu pa tam ustavili ter pogledali v vodič, kje smo. Zadnja postaja pred vzponom je bila na planšariji na Robanovi planini. Možje so se najedli in napili mleka, potem pa smo hoteli kreniti dalje. Tedaj se je Boris uprl, češ da ga boli želodec in da ne more iti. Pregovarjali so ga deset minut, vseeno pa smo odšli naprej brez njega. Kdo ve, morda pa se je res ustrašil, kot so pozneje ugotovili.

Potem pa smo prišli med skale v Žvižgovcu.

»Klini, Boris, klini!« so se drli v dolino s kar se da prestrašenim glasom, kot da bi odkrili kdo ve kakšno nevarnost.

»Boris, pridi za nami! Boris!«

Počasi smo se začeli tajati. Z Jasno nisva več hodili na repu, ampak takoj za Tonetom, ki je vodil kolono. Za nama je šel Tonček, čisto na koncu pa je Brane pazil na Ceneta in Jožeta.

»Obe sva Jasni.«

In že smo bili prijatelji.

Daleč pod nami je ležal Robanov kot. Treba je bilo poklicati Borisa. Morali smo se tudi slikati, nekaj pojesti in popiti in tako smo dobre volje prispeli v Kocbekov dom na Korošici.

Zagazili smo v strmine Ojstrice. Oskrbnica je rekla: »Tam, kjer piše tretjič Škarje, pustite nahrbtnike!« Tako smo vsi napeto gledali, kje kaj piše.

»Še eno uro!« je vzklikal Tonček. To pa je seveda pomenilo le, da je našel markacijo z rdeče pobarvano enko slovenske transverzale.

Končno smo videli Škarje napisane enkrat, potem pa hitro še dvakrat in trikrat. V kotanjo smo zložili nahrbtnike in ker se je priplazila zahrbtna megla, sta pri njih

plava ali smuča vse življenje. Tako si s treningi in tekmovalnimi nastopi človek pridobi znanje, sposobnost in, kar je posebej pomembno, življenjsko potrebo po telesni kulturi, ki jo lahko goji do pozne starosti. Razumljivo je, da bi take športne zvrsti morale v naši socialistični družbi imeti prednost, saj ne dajejo le tekmovalnih uspehov, temveč osrečujejo človeka mimo iger in tekem vse življenje. V to zvrst še posebej spada alpinizem.

Alpinizem ni tekmovalna disciplina, vsebuje pa vzpodbude, ki mladino vlečejo v vedno zahtevnejše vzpone. Želja po prvenstvenih smereh in plezanju po vedno težjih stenah je sredstvo, ki alpinista stalno žene k višjim dosežkom. Izpopolnjujeta se tehnika in oprema. Kar je bilo pred nekaj desetletji še nepremagljiv problem, je sedaj vsakdanja plezalna tura. Ponosni smo lahko na uspehe, ki so jih naši alpinisti dosegli v domačih in tujih gorstvih, še posebej v Himalaji. Biti alpinist pomeni znatno več kot biti samo veščak v plezalni tehniki. Ljubezen do gora je osnovna prvina alpinizma. Brez poželenja po gorah ni pravega alpinizma.

Bogastvo alpinistov ni le v prvenstvenih vzponih, temveč predvsem v neprestani želji po bivanju in gibanju v gorah, ki vse življenje razvija nove moči in delovno sposobnost.

Redko katera telesnokulturna zvrst vsebuje toliko kvalitetnih sestavin kot alpinizem. Gojimo ga stran od zaprašenih in zasmrajenih mest in industrijskih centrov na svežem zraku in v čisti prirodi, krepi človekov organizem in oblikuje čut drzne preudarnosti, razvija tovarištvo, skromnost, trdoživost in odpornost.

Zato mu mora družba posvečati posebno pozornost.

Delavci Slovenskih železarn so v preteklosti prispevali velik delež k razvoju našega alpinizma. Pohvalna je zato pobuda, da bi z letnimi zbori alpinistov med mladino naše družine vzpodbujali razvoj alpinizma.

ostala še Cene in Jože, ostali pa smo krenili proti vrhu. Na poti smo srečali nekega Italijana, ki je poleg cepina na nahrbtniku nosil pripeto tudi veliko marelo.

»Bon giorno!« je pozdravil.

»Dober dan!« mu je vzkliknil nazaj Tone in ga vprašal, če zna nemški. Da ne ve, je povedal Italijan. Pa po naše? Tudi ne. Potem se je Tone razburil:

»Ti nesreča italijanska, da ne veš niti pozdraviti po naše! Če bi jaz hodil po vaših gorah, bi po italijansko znal vsaj pozdraviti in tudi povedati prosim in hvala in lahko noč, ti pa nič!«

In smo šli naprej. Na vrhu je začelo rositi. Naredili smo posnetek. Kmalu je za nami prispel Italijan, mirno razpel dežnik in odprl knjižico. Naši pa so privlekli na dan slivovko in da počastimo vzpon na vrh, je vsak naredil požirek. Tone je steklenico tovariško ponudil tudi Italijanu, ta pa se je s trikratnim »no« in z rokami obranil, kar pa je seveda Toneta še bolj razhudilo.

»Kaj, zdaj pa še tega ne piješ! Ti nesreča italijanska!«

Potem mu to ni dalo miru vse do Kamniškega sedla. Ko smo se spustili do kotanje, je začelo še grmeti in se bliskati. Strokovno smo ugotovili, da je začelo snežiti. Sneg sredi avgusta!

Cene in Jože sta odšla že naprej, mi pa smo počasi pobrali nahrbtnike in krenili za njima. Italijan nas je sčasoma prehitel, ker smo se precej ustavljali in razgledovali. »Avanti!« se je drl za njim Tone. Potem smo nekaj časa razpravljali o čem drugem, ko pa se je megle dvignila in smo spet zagledali »nesrečnega« Italijana nekje pred nami, je Toneta spet zasrbel jezik.

Megle so se razkadile in nebo je bilo kar naenkrat kot presekano na pol. Na logarski strani sonce in lepo osvetljena kočja v Jermanovih vratih, na drugi strani pa turbini, črni oblaki, ki so jih parali bliski. Nekje je prav gotovo deževalo!

»Moramo ga ujeti!« To je seveda dejal Tone in seveda je bilo treba ujeti Italijana in nikogar drugega. Nekaj časa smo se gnali po skalah, dokler ga nismo imeli čisto pred sabo.

Le stežka smo vstali in se napotili dalje. Še nekaj klinov, pa smo prispeli na sedlo in privrskali do kočje.

Zjutraj se je prva zbudila — kdo drug kot — Jasna. Škripanje pograda je kaj hitro prebudilo tudi Toneta in nato še druge. Potem pa je nas pet krenilo na Okrešelj. Drugi trije so še spali, saj se je vsa šesterica nameravala spustiti v Kamniško Bistrico, ne pa v Logarsko dolino.

Dan je bil kot naročen za nas. Sonce. Spuščali smo se proti Frischaufovemu domu, pod vrhom Brane smo na zelenicah našli gamse in jih spet do kraja prešteli in preštudirali. In spet smo židane volje prispeli v dom na Okrešlju. Postali smo le za kratek čas in se spustili naprej do slapa Rinka. Šli smo čisto podenj, da nas je lepo stuširalo, vendar smo bili poplašeni s čudovito mavrico, ki jo je delala voda. Iz Orlovega gnezda smo ugotovili, da prav taka mavrica nastaja tudi na sredi slapa. Iz doline je do gor prikorakal še starejši možakar s harmoniko in z igral poskočno vižo. Nekaj se nam je zganilo v petah in tudi v naši notranjosti.

Prisrčno, res prisrčno smo se poslovili.

Na svidenje, ampak zares na svidenje, Ljubljancani!

GEOLOŠKI SPREHOD PO GORIŠKIH BRDIH

Dr. RAJKO PAVLOVEC

Brda, Brda, vinorodna ...

Goriška Brda nas najprej spomnijo na sočno sadje in na zlahko vinsko kapljico. V Brdih pa je še mnogo drugih zanimivosti. Danes se odpravimo tja z namenom, da spoznamo njihovo geološko zgradbo. Prehodili bomo pot od Plavj do Vipolž, pri tem prečili Brda in spoznali tamkašnje kamnine. Geološka zgradba Goriških brd je sicer precej enostavna, vendar poučna.

Ustavimo se kar pri Plavéh na mostu čez zeleno-modro Sočo, za katero trdi Kugy, da je najlepša evropska reka. Voda je pri mostu izdolblja v svetlo siv apnenec nekaj prav lepih kotlic, loncem podobnih vdolbin. Nastanejo tako, da voda vrtinči kamenje in z njim brusi skalo. Takšno razdiralno delo traja seveda še danes.

Na obeh bregovih Soče so precej strme stene, ki jih sestavljajo številni okrogli ali

ovalni prodniki, podobni prodnikom, kakršne tudi danes valijo reke s seboj. Prodniki so na bregovih Soče trdno zlepljeni v kamnino, ki ji pravimo konglomerat. Le kako je nastala ta kamnina?

V pleistocenu ali v ledeni dobi, kakor smo nekoč imenovali to geološko obdobje, je bilo tudi v naših krajih znatno hladneje, kot je danes. Zaradi tega je obležal v gorah sneg vse leto in po gorskih dolinah so počasi polzeli ledeniki. Takšen ledenik je drsel tudi po dolini Soče in skopnel, se staljal nekje pri Tolminu. Ledeniki nosijo na svojem hrbtu veliko majhnih in večjih skal in kosov kamnin, ki se v strmih pobočjih odkrhnejo in padejo na ledenik. Ko se ledenik staja, ostanejo tam veliki kupi takšnega materiala. V te kupe začno svoje struge zarezovati reke in kose odnašajo s seboj. S tem materialom in s kosi kamnin, ki stalno odpadajo s sten in pobočij nad rečnimi dolinami, reke zasipavajo svoje doline. Tudi Soča je v pleistocenu precej na debelo zasula svojo dolino s prodom. Prav ta prod se je zlepil v konglomerat. Soča pa je v prod, ki ga je nasula, ponovno začela zarezovati in s tem poglobljati svojo strugo. Zaradi tega je današnja struga globlja, kot je bila nekoč, in nekdanji prodni nanos, današnji konglomerat, je ostal ponekod kar nekaj deset metrov višje nad sedanjo strugo.

Stopimo po cesti, ki se začne takoj za Plavmi, proti Goriškim Brdom. Nedaleč nad železniškim podvozom je na desni strani ceste podoben siv apnenec, kakršnega smo videli v strugi Soče. Potem se nenadoma začne drugačna kamnina, sestavljena iz okroglih ali ovalnih kosov. Zelo podobno kamnino smo spoznali že prej in smo ji rekli konglomerat. Tudi ta ob cesti je sestavljen iz prodnikov, vendar ima med prodniki precej glinaste primesi, česar ob Soči nismo opazili.

Konglomerat ob cesti proti Brdom sestavljajo prodniki, veliki od nekaj centimetrov do pol metra. Naložen je na apnenčeve plasti, ki v zgornjem delu niso ravne, ampak nepravilno vijugaste. Geolog po tem sklepa na dogodke, ki so se odigrali v geološki preteklosti. Apnenec, ki leži pod konglomeratom, je nastal proti koncu mezozoika ali na začetku kenozoika v morju, ki je takrat zalivalo ozemlje današnjih Goriških Brd. Potem se je morje umaknilo in nekaj časa je bila kopnina. Takrat so površinske vode zarezovale v apnenčeve plasti in jih na površini razjedale. Potem je morje ponovno prodrlo na ta prostor in v tem morju je nastal konglomerat, ki je bil nasut seveda na neravno, razjedeno apnenčevo površje.

Kakih 50 m nad stikom apnenca in konglomerata je nekaj metrov nad cesto ostanek podobnega konglomerata, kakršnega smo že spoznali ob strugi Soče. To pomeni, da je Soča v pleistocenu nanašala prod najmanj do te višine.

Stopimo nekoliko naprej proti Brdom do hiše, ki nosi številko (Plave) 91. Tam se malo odpočijmo in poglejmo okrog, saj bomo našli marsikaj zanimivega. Blizu hiše je še vedno konglomerat, kakršnega smo videli na neravni apnenčevi površini nad železniškim podvozom. Poleg prodnikov je v tem konglomeratu nekaj velikih skal. Skale leže brez reda. Kot da se je vse to kamenje od nekod zrušilo. To se je v resnici tudi zgodilo. V nekdanje morje se je vsipalo veliko materiala, med katerim so bili veliki in manjši kamni ali celo skale. Med padanjem v morje se je vse to premešalo in tako ostalo do danes. Takšen material se je nabiral nekje ob morski obali, tja pa so ga nanesle reke ali pa se je kopičil zaradi rušenja strme obalne stene. Nekaj časa se je kopičil, potem pa se je vsul kot podmorski plaz proti globljim delom morja. Ustavil se je šele tam, kjer mu je zmanjkalo zagona.

Konglomeratne skladovnice ob cesti proti Brdom so debele tudi po več deset metrov. Po tem si lahko predstavljamo, kako velikanske množine materiala so zgrmele v morje. Nasproti hiše Plave 91 je med konglomeratom nekaj plasti, v katerih se menjavajo tanjše pole laporjev in peščenjakov. Te plasti so na vseh straneh nepravilno odrezane in so torej s takratne obale zgrmele kot velik blok v morje. Tam so se pomešale med prodnike in drugo gradivo.

Ob daljnovodnem stebru konglomerata ni več. Tam se začne trd, siv peščenjak, na površini rumenkasto rjav. Če pa odbijemo s kladivom kos laporja, se v notranjosti pokaže siva barva. Na površini je lapor rjav zaradi preperevanja.

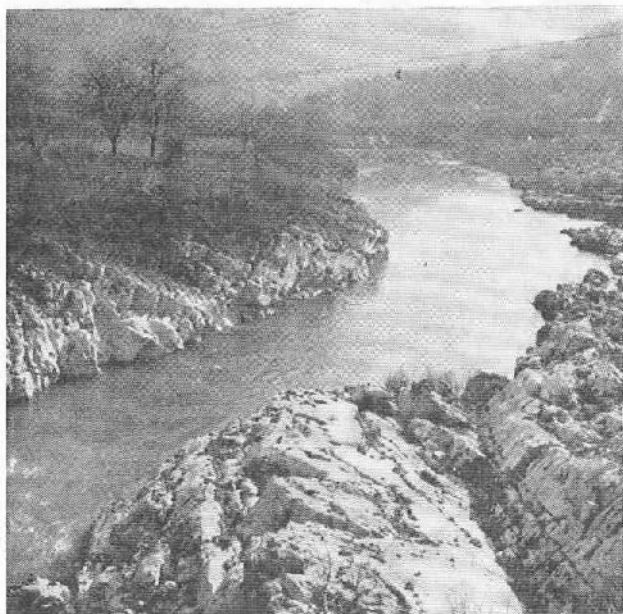
Slika 1. Geološki zemljevid Goriških brd. 1 = kredni apnenec v dolini Soče; 2 = flišne kamnine, ki jim pravijo kožbanske plasti; 3 = flišne kamnine, ki jim pravijo medanske plasti; 4 = rečne naplavine iz mlajšega časa. Pikčasto je označena smer poti, ki je opisana v članku

Malo naprej se začne zopet konglomerat. Med prodniki je veliko svetlih apnencev z ostanki školjk iz skupine rudistov. Te školjke so živele samo proti koncu srednjega zemeljskega veka ali mezozoika. Prodniki so torej kosi kamnin, ki so nastale v mezozojskem morju. Poleg teh kosov je precej kosov kremena — roženca, ki so prišli sem najbrž iz volčanskih apnencev. Tako namreč imenujejo geologi debele skladovnice plasti, v katerih je med apnencem veliko roženec, ime so dobili po vasi Volče pri Tolminu.

Nekaj sto metrov naprej od hiše Plave 91 je most čez majhno grapo. Nad cesto so tam še skladi konglomerata. Čim više nad cesto gremo, toliko bolj trdno so zlepjeni prodniki v tem konglomeratu. Komaj kakih deset metrov nad cesto preide konglomerat v brečo, ki jo sestavljajo zlepjeni ostrorobi kosi temno in svetlo sivih apnencev, v katerih je precej ostankov rudistov. V breči so torej zlepjeni ostrorobi kosi, v konglomeratu pa prodniki, ki imajo zaobljene robove. Brečo nad cesto so nekoč izkoriščali v majhnem kamnolomu, izkoriščali pa so tudi trdi peščenjak, ki leži na breči.

Kakih 300 metrov od kamnoloma se zopet pojavi konglomerat. To pomeni, da se različne plasti večkrat menjavajo. Kmalu nad bazo konglomeratne plasti je ob cesti dva do tri metre velika skala rdečega laporja. Podobni kosi takšnega laporja so tudi še naprej ob cesti. Od kod je prišla ta nenavadna rdečkasta kamnina?

Na južnozahodnem pobočju Sabotina okrog vasice Podsabotin je veliko takih rdečkastih laporjev in lapornih peščenjakov. Leže prav tako na sivih apnencih kakor konglomerat pri Plavéh. Rdeče laporje so preiskovali pod mikroskopom in v njih so našli vse polno majhnih okamnelih hišic morskih praživali. Podobne hišice imajo še danes globigerine, ki žive na odprtih morjih. Po teh okamninah so ugotovili, da je rdeč lapor nastal v morju, ki je zalivalo prostor današnjih Brd proti koncu srednjega zemeljskega veka in v začetnem delu novega zemeljskega veka. Podobne okamenine pa so dobili tudi v laporjih, ki nastopajo med konglomeratom. Ker se takšne majhne praživali sorazmerno hitro razvijajo, nekatere propadejo, druge nastopijo na novo, je precej lahko določiti starost plasti, v katerih jih najdemo. Prav takšne okamenine so povedale geologom, da so rdeči laporji nekoliko mlajši kot apnenci pod njimi oziroma nekoliko starejši kot konglomerati in druge plasti, ki smo jih spoznavali od Plavi navzgor. Tu pa nekaj ni v redu! Pri Plaveh smo videli, da leži konglomerat neposredno na sivih apnencih, rdeči laporji pa so nastajali med sivimi apnenci in konglomerati. Geologi so to znali razložiti. Po odložitvi rdečih laporjev je morje oteklo s prostora današnjih

Slika 2. Soča zarezuje pri Plavéh svojo strugo v apnenc

Brd. Takrat se je začela denudacija, to je razgaljanje in razrezovanje površja. Velik del rdečih laporjev je bil odnesen, ponekod v celoti, saj ti laporji niso posebno odporni proti eroziji. Tekoče vode in druge sile, ki razrezujejo zemeljsko površje, niso odnesle samo velikega dela rdečih laporjev, ampak so začele zarezovati tudi v podlago, to je v sive apnenice.

Rdeči laporji seveda v celoti le niso bili odneseni. Potem pa je na prostor današnjih Brd morje ponovno vdrlo in začelo odlagati konglomerate in druge sedimente, ki smo jih opazovali ob cesti od doline navzgor. V to morje so padali kosi različnih starejših kamnin, ki so bile na takratnih obalah ali so jih reke prinašale v morje. Takrat so zašli v konglomerat tudi kosi in bloki rdečih laporjev.

Značilne kamnine v pokrajini geologi radi imenujejo po kakem kraju, hribu ali mestu. Tudi rdeče laporje v Brdih so po vasici Podsabotin na vznožju Sabotina imenovali podsabotinske plasti.

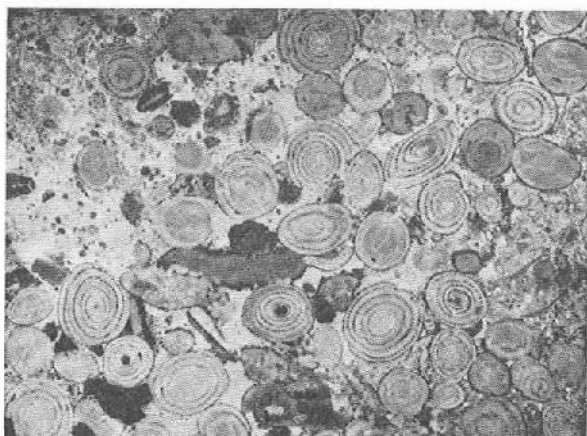
V navidez mrtvih kamninah je včasih majhna zanimivost, ki jo opazi samo strokovnjak. Takšen primer je ob poti proti Brdom. V bloku rdečega podsabotinskega laporja je bil najden dobro ohranjen rudist, školjka, ki je živela samo v zgornji kredi. Vendar so rudisti ljubili okolje, v katerem so nastajali apnenci in ne takšnega morskega dna, na katerem se je vsedal rdeči lapor. To pomeni, da je ta rudist padel v lapor od nekega drugod, morda so ga prinesli tokovi. Istočasno pa kaže na to, da so med nastajanjem podsabotinskih plasti na obrobni delih tega morja nastajali še apnenci in so tam uspevali rudisti.

Navzgor ob cesti proti Goriškim Brdom se vseskozi menjavajo debelejšje ali tanjše plasti konglomerata, laporja, peščenjaka in nekaterih drugih kamnin. Čim bolj se bližajo Brdom, toliko manj konglomerata srečujemo.

Med opazovanjem kamnin ob poti smo prišli do prvega ostrega ovinka. Od tod do naslednjega ovinka je več sivega peščenjaka in hitro se menjavajočih plasti laporja in peščenjaka, katerim pravimo sovdan. Vse te kamnine so naložene v lepih plasteh. Kakih sto metrov za prvim ovinkom je na levi strani ceste na spodnji strani peščenjakove plasti dobro viden nepravilen relief. To so sledovi tokov, ki so pred mnogimi milijoni leti, ko je nastajal ta peščenjak, zarezali svojo sled v nekdanje mehko morsko dno. Le kako je to moglo nastati?

Takšne kamnine, kakršne nastopajo v Goriških Brdih ali od Plavi navzgor, imenujemo fliš. Besedo so prvič uvedli pred več kot sto leti v Švici in sicer izhaja iz glagola »fliessen«, kar pomeni »teči«. Flišne kamnine so sorazmerno mehke, neoporne proti razrezovanju. Zato nastajajo v njih številne doline in pogosti plazovi, kar srečujemo tudi v Brdih. Ljudje v Švici so rekli, da te kamnine »tečejo«. Sovdan pa je domača beseda, ki jo poznajo marsikje na Primorskem in so jo geologi uvedli v strokovno literaturo. Pomeni eno obliko fliša: hitro menjavanje tankih plasti laporjev in peščenjakov, drugih kamnin pa je v sovdanu zelo malo.

Dolgo niso vedeli, kako nastaja fliš. Šele pred nekaj desetletji so uspeli to razložiti. Reke so v takratno morje nanašale velike množine različnega materiala. Tudi obalne stene so se rušile in drobci teh sten so se kopičili ob obali. Od časa do časa se je nabralo toliko tega materiala, da se je začel vsipati proti globljim delom morja. Začel se je vrtinčiti v mogočnih blatnih tokovih, ki so odnašali material lahko tudi desetine kilometrov daleč od obale. Ko so tokovi izgubili svojo moč, so začeli odlagati material, ki so ga nosili s seboj. Razumljivo je, da so padli na tla najprej najdebelejši kosci in pozneje vse drobnejši. Zaradi tega je ena od osnovnih značilnosti flišnih kamnin razporeditev delcev po velikosti: vsaka flišna plast ima spodaj najdebelejšje delce, zgoraj najfinejše. Tudi v sovdanu pomeni plast peščenjaka tisti del z debelejšimi delci, nad peščenjakom leže lapor pa del fliša s finejšimi delci. Ko se je material takole vsul v morje, se tam odložil, da je prišlo do prekinitve, in čez nekaj časa se je ponovno vsul in odložila se je nova flišna plast. Ker pa je fliš nastajal v obdobjih, ko so se na obrobju morja dvigala gorovja, je iz teh nastajajočih gorovij prihajalo ogromno gradiva v morje in zato so flišne plasti debele tudi po več sto metrov.

Slika 3. Približno enkrat povečane hišice praživali iz skupnine alveolin. Našli so jih v flišnih plasteh blizu Vipolže

Takšni blatni tokovi pa med drvenjem proti globljim delom morja tudi zarezujejo v mehko morsko dno. Kjer zarežejo, ostane majhna vdolbinica. Vanjo se je nasul material in nam jo ohranil do današnjih dni. Tudi nepravilen relief malo naprej od ostrega ovinka na cesti proti Brdom je nastal zaradi zarezovanja blatnih morskih tokov. Tisto, kar vidimo na spodnji peščenjakovi strani, je pravzaprav samo odlitek prave jamice, katero je zarezal tok.

Na nadaljnji poti proti Vrhovljam so vseskozi debele plasti breč in slvega laporja. Vmes so debelejši in tanjši vložki sovdana. Nekatere od teh kamnin so izkoristili za zidavo. Nekoliko večji kamnolomi so v flišnih plasteh blizu Vrhovelj.

Ob poti iz Plavi proti Vrhovljam nastopajo torej naslednje skupine plasti: Spodaj je veliko konglomerata. Od hiše Plave št. 91 naprej je še vedno konglomerat, vendar je vmes precej laporjev in breč. Malo pred opuščeni kamnolom desno nad cesto se pojavi veliko breče, laporja in sovdana, nekoliko naprej je zopet več konglomerata. Podobne plasti se nadaljujejo v Brda. Kakih 500 metrov pred Vrhovljami pa se začne pojavljati več sovdana in laporja.

Pri Vrhovljah se odpre lep pogled na vinorodna Brda. V ozadju se vidi Furlanija, kjer je geološka zgradba podobna zgradbi v Brdih, samo da so plasti v Furlaniji veliko bolj zaraščene.

Od Vrhovelj naprej nas spremljajo najprej podobne kamnine kot doslej. Nekako sredi poti proti Gonjačam se na levi odcepi cesta proti Sabotinu, ki je znan po hudih bojih v prvi vojni. Pri odcepu je odkrit siv do rjavkast trd lapor, ki se rad drobi. Razpada v igličaste kose, lomne ploskve pa so konveksne in zato pravimo, da se lapor školkasto kroji.

Takoj nad njim se pojavi sovdan, torej hitro se menjavajoče tanke plasti slvega do umazanorjavega peščenjaka. Na spodnjih peščenjakovih ploskvah so pogosti sledovi nekdanjih tokov. Sovdanove plasti nastopajo potem vseskozi do najjužnejših delov Brd. Te kamnine niso posebno trdne. Hitro razpadajo in nanje ima tekoča voda velik vpliv. Večkrat se v sovdanu pojavijo plazovi, ki včasih načenjajo tudi cesto.

Od Plavi pa do odcepa ceste proti Sabotinu smo torej spoznali nekoliko drugačne plasti kot od tega odcepa naprej. Pretežni del Brd gradijo sovdanove plasti, medtem ko so v severnih Brdih in naprej proti Koradi konglomerati, breče, debele plasti laporjev, peščenjakov in podobnih usedlin. Laporjev je ponekod v Brdih toliko, da jih bodo lahko izkoriščali za cementarno v Anhovem, če bi tam v okolici zmanjkalo primernega materiala.

Geologi so bili pozorni na različne kamnine v severnih in južnih delih Brd. Da bi jih ločili med seboj, so jim dali leta 1966 imena, vzeta po domačih krajih. Po vasici Kožbana v severnih Brdih so imenovali severni razvoj plasti kožbanske plasti, južnega pa do vasi Medana medanske plasti. Oba izraza so vpeljali v strokovno literaturo.

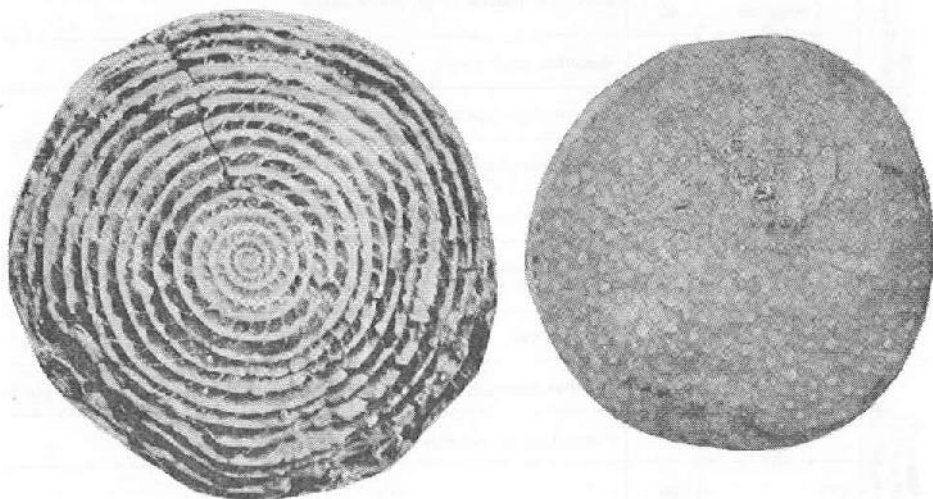
Vendar so Italijanski geologi prezrli publikacijo, v kateri so bile opisane kožbanske in medanske plasti, pa so nadaljevanje kožbanskih plasti na Italijanski strani imenovali po tamkajšnji vasi severno od Čedadu »Flysch di Stregna«. Vas Stregna je slovensko Srednje in bi torej te plasti imenovali »srednjski fliš«. V znanstvenih krogih pa velja strogi predpis glede na prioriteto imena, torej na isto ime, ki je bilo prvo opisano v strokovni literaturi. Zato je ostalo ime kožbanske plasti, »Flysch di Stregna«, imenovan s potujčenim slovenskim imenom, bo šel v pozabo.

Visok razgledni stolp nad Gonjačami odpre imeniten pogled na gričevnata, z dolinami prerezana Brda. Spomenik ob razglednem stolpu spominja na težko preteklost, ki so jo nedavno tega preživljali prijazni Brici. Na ozkih in dolgih grebenih Brd stojijo vasi Kojško, Kožbana, Vipolže, Medana, Šmartno, Vodnjan in mnoge druge. Zlasti v nižjem, južnejšem delu so Brda pokrita z vinogradi in sadovnjaki. Precej gosta naseljenost in številni vinogradi imajo svoj vzrok prav v flišnih, sovdanovih kamninah. Rekli smo že, da te kamnine hitro razpadajo. Laporji se kmalu zdobijo pa tudi kosi peščenjaka razpadejo. Tako nastaja preperina, prst. Na tej preperini je mogoče saditi vinsko trto in druge kulture. Flišne kamnine tudi zelo slabo prepuščajo vodo, ki zato ne izginja takoj pod zemljo kot na kraških terenih. Kulture na flišnih tleh ne trpijo prevelike suše in tudi ljudje najdejo studence za pitno vodo.

Kako zelo so ljudje povezani s kamninami, na katerih živijo, se navadno niti ne zavedamo. Tega pa so se dobro zavedali naši predniki, ki so se mnogo gosteje naselili tam, kjer je bila zemlja ugodna za obdelavo. Takšno ozemlje so bila tudi Brda. Ljudje pa so tudi drugače izkoriščali kamnine sebi v prid. Le pogledajte kmečke domove v Brdih. Skoraj brez izjeme so zgrajeni iz kosov flišnih peščenjakov, ki se dajo lepo oblikovati in nakladati drug na drugega. V novejši dobi seveda kamen iz domačih krajev nadomešča opeka.

Pojdimo še naprej na sprehod po Brdih! Malo pod Gonjačami leži vas Šmartno. Prav malo pred vasjo so flišne kamnine lepo nagubane. Takšne gube so nastale zaradi pritiskov v zemeljski skorji, ki so plasti lomili, gubali in premikali. Ob takšnih močnih pritiskih so se počasi porajala tudi gorovja.

V gubah pri Šmartnem so se flišne plasti zapognile tako zelo, da so se prevrnile in danes leže na hrbtu. Le kako je mogoče to ugotoviti? Spomnimo se, da se pri flišnih

Slika 4. Praživali iz skupine numulitina, najdene v flišnih plasteh pri Vipolzah. Na desni sliki je površna numulitinske hišice, okrašena s številnimi trmi. Na levi sliki je prerez takšne hišice. Na tem prerezu se vidi, da je hišica v notranjosti spiralno zavita in razdeljena na številne kamrice. Naravna velikost teh numulitin je nekaj manj kot centimeter

kamninah useda v morju najprej material, ki ga sestavljajo debelejša zrna, potem pa material iz drobnejših zrn. Če pomislimo na to dejstvo, smo pri rešitvi vprašanja. Flišne plasti pri Šmartnem imajo najdebelejše delce zgoraj, najdrobnejše spodaj. Prav tako so sledovi tokov na zgornji strani, rekli pa smo, da se normalno pojavljajo na spodnji peščenjakovi plasti. Po takšnih znakih so geologi ugotovili, da leže flišne plasti pri Šmartnem v obrnjeni legi.

Tudi drugod v Brdih bi našli prelomljene in gubane flišne plasti, vendar ne tako močno kot v okolici Šmartnega. Tu so bili torej pritiski najmočnejši in zato tudi poškodbe največje. Na splošno pa so ugotovili, da imajo plasti v Brdih nekakšno skledasto zgradbo. Na severni strani padajo proti jugozahodu, na južni pa ravno obratno proti severovzhodu.

Zavijmo pod Šmartnim po cesti proti Vipolžam! Vseskozi nas spremljajo flišne kamnine in jeseni se nam smeje bogato obložena vinska trta. Marsikje je breg ob cesti utrjen s kamni, ki so jih pobrali v bližini. Tu in tam je oporni zid popustil in kup zemlje se je zrušil na cesto. Poglejmo še eno zanimivost!

Pri gradu v Vipolžah zavijmo proti vzhodu do majhnega grebena, na koncu katerega stoji Mezeretova hiša s številko Vipolže 31. Tudi ta hiša je prišla v strokovno geološko literaturo. Zakej? Ob kolovozu, ki se od Mezeretovih spušča po pobočju proti dolini Berše, najdemo na tleh vse polno čudnih »kamenčkov«, lečaste ali ploščicaste oblike. Veliki so od nekaj milimetrov do približno 3 cm. Če jih natanko pogledamo, vidimo na površini različne grebenčke in trne. To so okamenele hišice praživali iz skupine

Pregled dogajanj na prostoru Goriških brd v geološki preteklosti

Geološka doba		Začetek pred*	Dogajanja na področju Goriških brd
Kenozoik ali novi zemeljski vek	kvartar	holocen	0,01 geološka sedanjost, v kateri živimo
		pleistocen	1 podnebje se je ohladilo, v gorah so ledeniki; reke nanašajo veliko materiala; površje se preoblikuje
	terciar	pliocen	5
		miocen	25
		oligocen	40
		ocen	55
		paleocen	65
			v morju nastajajo medanske plasti
			v morju nastajajo kožbanske plasti
			kopno obdobje; odnašanje rdečih laporjev
			ponovni prodor morja; v morju nastajajo rdeči laporji, ki jih imenujemo podsabotinske plasti
Mezozoik ali srednji zemeljski vek	kreda	140	umik morja?
			v morju nastajajo rdeči laporji, ki jih imenujemo podsabotinske plasti
	jura	200	v morju so se odlagali apnenci
	trias	230	na področju Goriških brd ni ostankov kamnin iz tega obdobja

* milijoni let

foraminifer. Njihovo telo je sestavljala samo protoplazma, hišice pa so protoplazmo varovale pred zunanjimi vplivi. Ko je žival poginila, je protoplazma propadla, ohranila pa se je trdna apnenčasta hišica.

V flišnih plasteh pri Vipolžah se je nakopičilo hišic teh praživali izredno veliko. Med njimi so našli tudi nekaj oblik, ki jih doslej niso poznali iz nobenega drugega kraja. Eni med njimi so nadeli latinsko ime *Assilina medanica* — po vasi Medana. Druga ima ime po Furlaniji, *Nummulites friulanus*.

Opisane praživali spadajo v družino numulitid. Ker pomeni latinska beseda »nummulus« slovensko novček, je te praživali leta 1912 znani slovenski geolog in takratni profesor v Gorici Ferdinand Seidl imenoval novčarje.

Numulitine pa niso edine okamnine v Brdih. Paleontologi so pred nekaj leti natančneje preiskovali flišne plasti v Brdih. Nabrali so številne vzorce laporjev in jih namakali v vodikovem peroksidu. Ta je lapor zmehčal, tako da ga je bilo lahko spirati pod vodo. Razmočen vzorec laporja so dali na zelo fina sita in nanj spustili curek vode. Drobne delce laporja je voda odplaknila in na situ so ostali samo nekoliko debelejši kosci. Med temi delci je bilo v nekaterih plasteh precej majhnih hišic plaktonskih foraminifer, podobnih današnjim globigerinam.

V flišnih kamninah so našli tudi številne silno majhne ploščice zvezdastih, ovalnih, okroglih in drugih oblik. Šele pri nekaj stokratni ali celo nekaj tisočkratni povečavi pod mikroskopom jih je mogoče videti dovolj jasno. Tudi te ploščice so skeletni delci rastlinskih organizmov, ki so živeli v nekdanjem flišnem morju.

Po vseh teh okamninah so ugotovili, da so flišne plasti v Goriških brdih nastale pred kakimi 55 milijoni leti, to je v času, ki mu pravijo geologi starejši terciar. Takrat je bilo na področju današnjih Brd morje. Vanj je padel material, ki je dal flišne usedline. Kmalu potem so močne sile v zemeljski notranjosti povzročile velike premike v zemeljski skorji. Veliki kompleksi plasti so se gubali, kopičili drug na drugega in oblikovali so se gorovja. Morje od takrat naprej na področju Brd do danes ni več prodrlo. Začele pa so delovati predvsem tekoče vode in razrezale so Brda v številne dolinice in grebene. Od flišnih kamnin so trgale kos za kosom in to gradivo odnašale proti Furlanski ravnini. Nekaj tega gradiva so vode odložile v močvirju prav na jugu Brd pod Cerovim in Vipolžami.

Na videz dolgočasne in enotne kamnine odkrivajo strokovnjaku veliko zanimivih podatkov. Podobne zanimivosti pa najdemo tudi v drugih delih Slovenije, ki je pravi geološki muzej. Tudi za planince bi bilo koristno boljše poznavanje takšnih pojavov, saj bi s tem postala vsaka pot še zanimivejša in bolj kratkočasna. In prav so imeli furlanski planinci, ki so napisali v spominsko knjigo: »Kdor ljubi domovino, jo proučuje, kdor jo proučuje, jo ljubi.«

ALO, GREMO

URŠA KOLENC

I.

Mont Blanc — moj počitniški odrešenik.

»Alo, gremo! Ne počivajta preveč! Malo zadihajta pa na pot. Drugače ne bomo nikoli na vrhu.«

Tečnarila sem in se jezila, vpila in spraševala, naveza pa se ni premaknila.

»Hudiča, Andrejček, kaj pa delaš? Zebe me kot cucka. Prosim, usmili se me in pojdi!«

»Počakaj, Urša, sakramensko tečna si, da veš. Takoj bom, no.«

»Ja, kaj pa sploh mečkaš? Že četrť ure trepetam tu pod Mont Mauditom, mi pa nikamor. Vsi so nas že prehiteli. Zmrzniti pa res nočem. Alo, gremo!«

Potegnila sem kot zmešana in obstala tam, kjer sem bila. Zapela sem si slabo budnico. Jeza tako zgoda j zjutraj res ni zdrava za naš živčni svet. V dolini se še petelinčki niso zbudili, jaz pa sem cepetala na več kot 4000 metrih, si pihala v roke, s telesom ustavljala ledene sunke vetra. Osem lučic, drobnih snopov čelnih svetilk je mežikalo na snežni vesini in se počasi pomikalo navzgor.

»Andrejček, če se takoj ne premakneš, bom znorela. Samo to mi povej, kaj za vraga počneš?«

»Oblačim veston.«

»O, križana gora, pa bi vsaj zinil! Jaz pa trepetam na — 15° C. Tudi Miha in Jaz bi se rada našemila v puhaste pajacke. Pokora, zakaj le nisi pisnil?«

Končno! Vrv se je sprostila, zagnala sem se po stopinjah.

»Urša, počakaj! Ti si krival Tako si sitnarila, da ne vem, če sem pospravil fotografski aparat v nahrbtnik.«

Kakšna kazen! Spet sem morala šklepetati, prestopati, javkati, da sem se potem spet lahko premaknila naprej.

Daleč nekje na vzhodu se je mračna, pusti sivina kameleonsko začarala v rdečkasto zaveso, prebujal se je zdravi gorski dan. Oranžni odtenki, prepleteni z drobcenimi pasovi modrine so obrobili zasnežene očake, zazehalo in vstajajo je čudovito jutro s tistim razigranim soncem, ki z nenavadnim spletom žarkov ustvari ognjeno kroglo, pordi in ožari nedolžno bela pobočja. Darilo narave! Neštetokrat ponovljeni čudež, spev grobih granitnih skladov in razmesarjenih, ranjenih ledeniških razpok. Spet in spet sem opazovala to zasanjano igro maglične zarje in vsakokrat so se mi od začudenja odprla usta. Le kje se jemlje ta lepota, kje izvira ta reka mavričnih hokus-pokusov, katere dragocenost prekosi to veličastno igro mladega poletnega dne. Razigrani žarek nam je hitro voščil dobro jutro, se še hitreje združil s svojim bratcem v močnejši snop in za trenutek pozlatil strmino. Zagledala sem pozlačene ljudi, prijatelje, ki so danes tajali ledeno dušo najvišje gospodarice Evrope. Škoda, da ni ob meni dobrega starega KPD. Spomnila sem se na stare očetove zgodbe. Šestnajstletni dijak, prismojeni Kolenčev Jurček, se je našemil v imenitno gospodično in na cesti vprašal lastnega očeta za pravo pot. Vzgojeni gospod je odpeljal norčavega sina na zaželeni kraj. Kakor moj ded tudi moj zlati očka danes ne bi prepoznal napihnjenega cvili-možka z rabeljsko kapo na glavi in žabjimi naočniki na pordelih očeh. Nos se mi je pogreznil pod toplo volno, roke so se potile v puhastih rokavicah, moje dereze pa so se bojevito trudile za vsak metrček višine. Zakaj ni bilo tukaj mojega očeta? Kako rada bi videla, da bi tudi mene popeljal na pravi kraj, tja na 4806 metrov. Tako pa sem se sama pehala po tistem »boku utrujenosti« proti neskončno daljnemu vrhu. Bregar je imel kar prav.

»Ja, ko pa boste gagali po zadnji strmini, se spomnite name. Tisto je pa precej hujše kot Grintavec pozimi. Nikjer ni konca, ti pa hodiš kot zmešan.«

Tudi mene je dajalo: »Urška, samo trideset korakov do tistega ovinka, potem pa počitek. Saj ti gre kar dobro. No, dajva, ljubica, še trideset korakov.« Ozrla sem se. Sama sem bila, pa vendar neskončno zaposlena in ne osamljena. Postala sem pravi filozof na slemenu strehe starega kontinenta. Prav po heglovsko sem duškala s strašno zapletenimi življenjskimi problemi. Namesto, da bi zdihovala in se proseče ozirala proti cilju, mi je bila pot kar prekratka. Smešno! Kako sem sploh prišla v Francijo! Moj Mont Blanc, ta najvišja kupola mogočnih Alp, je postal izhod v sili pa vendar odrešenik in darilce razvajeni Urši.

II.

Če človek gara enajst nesramno dolgih mesecev in prav toliko časa posluša prodorni otroški živ-zav (»tršica sem, tršica tja«), potem si resnično želi spočiti načeti živce. Želela sem v Turčijo, tam, kjer še domuje orientalska eksotika in zastane naporni utrip zapadnega življenja. Prišli pa so pasji dnevi, prišel je tudi avgust in me obsodil na vročo Ljubljano. Zdraviti sem morala hudo študentsko bolezen, junjski lenitis, pa je »ta mastno« ostalo še za september. In prav s težkim srcem bi si lahko zapela tisto »Ti boš pa doma ostala, ti boš pa doma ostala...«

Za teden dni pa so me groznega »trpljenja« rešili Jožac, Riža in Andrejček. Zbasali so me v avtomobil, nakupili hrane za dvajset lakotnikov namesto za štiri (v hribih se namreč apetit strašansko poveča, posebno če dežuje, ti pa se preteguješ po šotoru) in odbrzeli. Italijani so menda pravi mojstri-gradbeniki, ampak jaz imam že raje jugoslovanski cestni realizem. Malo poskakuješ, malo prehitevaš in preklinjaš, pa si na cilju. Tu pa kot obseden požiraš Padsko nižino, občuduješ koruzo in spet koruzo, se ustavljaš na črpalkah in zasmrjenih parkiriščih, nazadnje pa te še ožmo za montblanski predor. Posebnega razgleda tam notri res ni, zato pa ti skrajša pot.

Zasidrati smo se v opevanem Chamu, med malinami in dreveščki, med šotori in kuhalniki, tam, kjer v bližini (na pokopališču) v večnem miru počivajo stari gorski vodniki in žrtve gora, tam, kjer v poletnih mesecih rožljajo klini in se njihovi lastniki prav pošteno trudijo, da bi se kar najhitreje pridružili onim kostem pod zemljo. Pričakali smo vreme, plačali žičnico na Aiguille du Midi in si tako zapečatili počitniško usodo. Kot palčki smo na več kot 3800 metrih hodili po umetnih rovih in občudovali tehnične čudeže. Največji čudež pa se skriva prav na Col du Midiu, kjer lahko v znanem »slovenskem bivaku« zastonj na deskah pričakaš začetek svojega zgodovinskega vzpona.

III.

Stala sem na vrhu. Tri prazne steklenice šampanjca, dve plapolajoči zastavi — brez dvoma, bila sem najvišje. Letalo nad menoj je dvakrat zokrožilo, pilot mi je pomahal. Šele sedaj sem se zavedala svoje samote. »Joj, kakšen črvček sem, kakšen nebogljen piščanček! Hej, oče, mami, družinica Zuccato in vsi moji znanci, zdravo! Vaša potepinka vam pošilja za cel Mont Blanc poljubčkov! Hej, Dauphineja, posebno Les Bans, kako se kaj imate? Oja, z mojim gležnjem je v lepem vremenu kar v redu, dež pa mi prinese revmo in zanesljivo vremensko napoved. Že skoraj eno leto je, od kar sem čofnila, čas resnično hitro teče. Ja, staramo se, ampak k pameti še nisem prišla, menda sem vedno bolj prismuknjena. Le malce bolj previdna sem postala. Na društvu imajo kar prav, ko pravijo: »Ni težko biti dober alpinist, ampak star alpinist.« Stara in dobra res še nisem, želela pa bi dočakati še nekaj križev.«

Počasi so naši prikapljali na cilj. Stiski rok, objemi, pogledi v oči, prijateljstvo, solze. Ali ni lepo imeti tovarilše? Neskončno toplo mi je bilo pri srcu.

Sprehajala sem se po Chamonixu med načičkanimi trgovnicami s spominki, med športnimi trgovinami, med tisočimi željami in vzdihli. Nazadnje sem se ozrla za Balmatovim kovinskim prstom, ki je grofu Saussuru kazal pot na vrh kraljice Evrope. Kar kaži, Balmat, jaz že vem, kje se gre. Veš, tam gori me je zeblo v noge, v srcu pa me je kar žgalo od topline. Veš, tam gori sem bila srečna.

Eskadrila na poletu.

Stewardesa še nikoli nisem bila, pa verjetno tudi nikoli več ne bom. Enkrat pa se mi je le posrečilo opravljati ta zahtevni gostinski poklic. V Franciji sem lahko ostala le teden dni, moji ljubljanski znanci pa se niso naveličali sladkega življenja in so potegnili še za sedem dni. Le kako naj se pritorim domov? Uganka se je hitro rešila. Včasih je dobro, če si vsiljiv in nesramen in tokrat sem resnično uspela. Zahajkala sem šest Vipavcev (tista iz Ajdovščine naj mi oprostita), Jožacevih znancev, in jih enostavno prisilila, da me vzamejo s seboj. »Saj sem dobra, prtljage pa tudi nimam veliko. Dajte no, zapeljite me do Vipave!«

Usmilili so se me. Ne vem, kaj jih je tako ganilo, moja prošnja ali ženska trdovratnost, za tri dni pa sem spremenila tudi poklicno stroko.

»Ja, punca, mi pa gremo še v Švico, verjetno na Monte Roso. Greš vseeno z nami?«
»Seveda, samo, da prilezem v Jugoslavijo, pa bo vse v redu.«

Šoferja sta se usidrala za volanom, potniki smo posedli na svoja tesna mesta, eskadrila je bila pripravljena za polet v sosednjo državo. Babnice smo pa res za zgago. Ubogega Mira so zaradi mene stisnili na četrtno zadnjega sedeža, moški bataljon je bil obsojen na večno žensko čvekanje, neutrudljivi radio, ki mu prav nikoli ne zmanjka baterij. Pilot-šoferja sta krmarila svoji zeleni katrci, kuharja Miro in Guido sta se v taboru mučila z makaroni, skupna služba Vili in Jure pa sta morala opravljati vse druge opravke. Kaj pa jaz? Nekam čudno sem se počutila v tem uspešnem, zelo demokratičnem podjetju. Šla sem od službe do službe, pridno pomagala prazniti krožnike in poskrbela, da nikoli nismo zehali od dolgočasia, pač prava »stewardesa« strašne posadke.

Švica je dežela pobeljenih gora, čudovitih naravnih lepot in enkratne draginje. Ja, salamensko zasoljena je. Samo ozreš se in kaj hitro ugotoviš, da ubogi deficitni Jugoslovaneček tu nima kaj iskati. Najbolje je, da pobereš šila in kopita in pomahaš žalostni zbogom. Tako hitro pa le nismo izgubili poguma. Odpovedali smo se Zermattu in si hitro poiskali novo žrtev: * debeluha nad Saas-Feejem. O, Švicarji, ne boste nas odrli. Ne veste, s kom polento jeste. Mislili ste, da nas boste oželi kot mokro cunj, ampak motite se. Plačati bi morali parkirnilno, odšteti švicarske franke za razgled, stranišče, še dihati ne smeš brez polne denarnice. Jok, bratci! Le čakajte, videli boste, kako se poceni pride tudi na vaš opevani štiritisočak! Kupili smo zemljevid in se zbrali pri soglasnem sprejemanju bojnega načrta: vstajanje z mrliči — opolnoči, zgodnji jutranji sprehod do Lengbua in juriš na vrh Alphubla.

Nemirno sem se premetavala na ležišču. Bala sem se, da bom zaspala in tako izpuстила novo žrtev med mojimi gorami. Neštetokrat sem prižgala svetilko in nemirno iskala počasna kazalca na uri.

Srečo je nenadoma planil iz šotora.

»Mislim, da bom kozlal, zastrupili smo se s hrano.« Prebavila drugih pa se niso zmenila za kruto diagnozo, drgnili smo naprej.

»Alo, gremo, vstanite!« Fantom sem zapela neprijazno budnico. Le kdo bi pametno mislil ob tej nesklepni uri? Obupal je bolnik, omagal je Miro, le še pet jutranjih

* Alphubel, 4206 m visoka gora, se vzdiguje nad mogočnim ledenikom Feegetscherjem. Ni zahteven, je bolj smučarski vrh. Ponuja pa ti enkratni razgled na celotna švicarska Alpe, mogočno Monte Roso in Matterhorn. Vredno se je truditi tja gor že zaradi tega razgleda.

petelinčkov je začelo strašiti po speči pokrajini. Najtežje pa je bilo poiskati pravo pot. Na zemljevidu je bila tako lepo narisana, nesramno majhni snopi čelnih svetilk pa so zaman odkrivali skrivnost strme steze. Tavalili smo po smučarskih pistah, tekali gor in dol, pa vse zaman. Še vedno smo bili le 1800 m visoko.

Skilicali smo nujni posvet razočaranih udeležencev. Spoznali smo, da nas tudi električna napeljava ne bo rešila zagate (žica gre lahko po zraku, mi pa ne).

Praskali smo se po glavi in se spraševali: »Le kako najti izhod iz tega našega labirinta. Ne, ne, Švicarji, ne boste se nam režali, ne boste zmagali, tudi mi Slovenci smo hribovci od nog do glave z ravno pravšnjo mero trme, ki je potrebna za to rekreacijo.« Braneta je minila dobra volja: »Tudi mene čudno zvija po želodcu. Ne počutim se dobro, nazaj grem.«

Drugi smo se morali spomniti nekaj zelo, zelo pametnega. Žalostno smo se sesedli na hlode ob jasi in začeli natepavati pravo dietno prehrano (drugega pač nismo imeli). Glej čudež! Verjetno so nam tiste drobljive rezine prepečenca prinesle voljo in moč za novi napad. Hokus-pokus čarovnija, in že smo se zaganjali po pravih vijugicah v trebušasti breg. Včasih pa je res dobro vztrajati. Šele na vrhu smo spoznali, kako neizmerno poplačani smo bili za našo zagnanost in potrpežljivost. Sonce nam je premalu reklo dobro jutro in pokazalo, kakšno je pravo poletje na valiških ledenikih. Hoja se je spremenila v pravicato savno, mi pa v bojzljive vrhovodce in skakalce, ki so se dajali z dvomljivimi snežnimi mostički in s skrivnostnim turkizom zevajočih razpok. Malo smo počivali, veliko mendrali in občudovali našagani greben mogočnega Döma in Täschhorna.

Zgodnejše naveze so se že vračale. Pozdrav, zmig z glavo in topel nasmeh so povedali prav vse. Neverjetno, kako smo mi ljudje v gorah podobni med seboj. Pihamo v naklonino, se potimo in pošteno garamo, da se s tistimi nešteti drobceni koraki prebijemo na cilj. Že očki, žareči očki ti povedo: »Pohiti tja gor, ti ne veš, kakšno kraljestvo, enkrat raj boš užil na hribu — spoznal boš moč samega sebe, vpiljal boš raj čudovite umetnice narave. Pohiti!«

Če sonce žge, potem je vroče in hribolazec se ohladiti hoče — kako pametna reklama, čeprav nas je zanimal le tisti zadnji del. Ledeniška očala so se nam kar pritiskala na obraze, spremenili smo se v zabuhle pijančke, pijane od sonca in opojnosti avgustovskega dne. Pod kapo sem si natlačila mrzlega snega in z jezikom lovila skopnele kapljice. Ali bo te parne kopeli sploh kdaj konec? Alphubel pa je nesramno rasel v vlašave, njegovi boki pa so se neskončno raztegovali. Cap, cap cap — nekaj stopinj navzgor, naveličani počitek in spet cap, cap, cap. Avtomatično smo vlekli noge in premišljevali o najbolj mokrih in hladnih stvareh na svetu: bazenu, polnem modrikaste vode, o ledeno mrzli limonadi, o hladni senčici, o hladilniku in sladoledu.

»O, pacek alphublasti, boš nehal rasti? Ubogaj, če ne ...!«

Vrisk, vzdih olajšanja, konec sopihanja, veselje.

»Ej, Andrej, oče, mami, družinica Zuccato in moji znanci, lep pozdrav. Vaša potepinka vam pošilja 4206 poljubčkov. Vi ne veste, kaj ste zamudili. Tukaj so nebesa, pravo cesarstvo lepote. Kot mogočna prikazen me pozdravlja moj stari znanec, zermatski lev, kot očarljiva dama mi ponuja svoj božanski nasmeh Monte Rosa, kot nož nabrušena mi grozita Döm in Täschhorn, kot osamljeni popotnik me vabi zaliti Allalinhorn. Hej, moji ljubljeni, začaralo bi vas to, prevzel bi vas nepopisni obseg radodarnega razgleda, očaral čar Valiških Alp, ponosni bi bili nase in hvaležni kristalno čistemu nebu. Če hočeš spoznati Dauphinejo, pojd na Rues in glej, odprla se bo pred teboj, kot se prikaže skriti bonbon v razprostrti otroški pesti, če pa hočeš videti obrise zasoljene Švice, pridi sem gor. Verjemi mi, ne boš se kesal.«

Odhiteli smo navzdol, saj ledeniki v takšnih pripekli niso najvarnejši. Še razočaranje pri vožnji z žičnico (peljali smo se namreč le 150 m, potem pa spet peš), počitek in

eskadrija je spet vzdignila krila. Kam? Domov seveda! Hrepeneli smo le še po poležavanju ob prvem jezeru, ki nas bo udarilo v nos, po blagodejnem čofotanju in dišečem milu. (Pa še pameten nasvet: če ste umazani, kar malce potrpite, v tem prvem (Lago Maggiore) jezeru bi se lahko še zastrupili. O, Bohinj, kje si?)

V Ljubljani sem. Kakšen družinski praznik! Strašno je zrasel moj ugled, kajti prvič sem prišla takrat, kakor sem rekla.

In eskadrija: bila je najboljša eskadrija pod soncem, ki je prav trmasto našla nov dragulj med dragulji gora.

NOVA POTA VARSTVA PRED PLAZOVI

Dipl. inž. PAVLE ŠEGULA

»Po točli zvoniti je prepozno!«

Pregovor gotovo pozna vsak Slovenec. Veljaven je vselej in povsod, kadar pa je beseda o plazovih, se velja nanj spomniti še posebno prizadeto. Podkomisija GRS za plazove (KSP — GRS) je imela dolga leta lepe načrte, kako bo organizirala srečanja oziroma »dneve varstva pred snežnimi plazovi«, uspela je šele, ko je pokazala zanimanje za ta podvig tudi komisija za vzgojo in izobraževanje (KVIZ) pri PZS. V svojem široko zasnovanem vzgojnem programu je vedela, koga naj pritegne kot poslušalca in odjemalca, koga kot sodelavca in vzgojitelja. Krog enih in drugih konec koncev v planinskih vrstah niti ni tako zelo omejen, seveda pa je več tistih, ki bi se radi česa navadili še mimo različnih tečajev in taborov. Letos, po drugem zaporednem »dnevu varstva« se je že pokazalo, da so alpinisti, mladinski vodniki, mentorji, člani GRS najbolj široka publika, ki je zlepa ne bo zmanjkalo in za katero se je vredno potruditi. Očitno pa je tudi, da se je v planinskih vrstah izoblikovalo že lepo število poznavalcev, ki o snegu, snežnih plazovih in varstvu pred njimi vedo povedati marsikaj poučnega in predvsem tudi novega.

Prvi dan varstva je bil v drugi polovici decembra 1975. Poslušalci so tedaj izrazili željo, da bi se predavatelji ne ustavljali pri osnovah, marveč naj bi bila predavanja posvečena raznim podrobnostim. To željo smo letos že upoštevali, tako, da smo lahko ponudili dokaj zanimiv dnevni red:

1. Sneg in snežna odeja
2. Namerno proženje snežnih plazov
3. Nevarnosti gora pozimi s posebnim oziranjem na nesrečo v snežnem plazu pod streho Grintovca 2. 1. 1977
4. Vzroki smrti v plazu, prva pomoč in ukrepi za reševanje zasutih
5. Nesreče smučarjev zunaj organiziranih smučišč in v snežnih plazovih
6. Praktično delo na terenu — oris, napotki in izvedba
7. Sklepi

Letošnje srečanje je bilo sklicano v Domu pod Storžičem. Spet smo enkrat ukanili mehanizacijo, ki nam kajkrat pokvari cela naša gorska srečanja, saj nas tja dostikrat brez muk zategnejo avtomobili in razne vlečnice. Vetrovi, ki so pod noč razgnali megle in oblake, so razkrili Storžič, ves okovan v sneg in led, med redkimi prameni oblakov so prijazno mežikale januarske zvezdice. Tudi temperatura je bila primerna. Nastanek in pretvorba snega ter meritve je obrazložil vodja službe za plazove pri Meteorološkem zavodu Slovenije, član GRS, dr. F. Bernot. Letos je bilo prav to značilno, saj je to prvo leto, odkar po ustanovitvi redno deluje prva organizirana služba za opazovanje snega, snežne odeje in za opozarjanje pred snežnimi plazovi v Sloveniji in Jugoslaviji nasploh. Nekaj tistih pojmov, ki jih je bilo slišati izza predavateljske mize, smo praktično pokazali in predstavili na zasneženih košenicah pod Javornikom naslednje jutro.

Tudi namerno proženje snežnih plazov je zanimivost in potreba, ki smo ji prišli do živega zlasti v zadnjih dveh letih, ko so prišli s tečaja prvi naši planinski minerji snežnih plazov. So tudi edini v vsej Jugoslaviji. S prvimi streli minometov in netrzavnega topa pod Zelenico se je začelo v začetku prejšnjega desetletja.

Minerji ATC Bovec, ki so bili med gojenci prvega tečaja, so v sezoni 1975/76 pokazali visoko moralo in prizadevnost, želi pa tudi izredne uspehe ter — kar je poglavitno — goste in naprave Kaninskih žičnic obvarovali pred škodo. O izkušnjah in smernicah

sta predavala inž. P. Šegula in dr. A. Robič. Slednji je obravnaval tudi vzroke smrti v plazih ter obrazložil, zakaj naj lažni reševalci vztrajajo z umetnim dihanjem najmanj dve uri. Nakazal je tudi smernice za oživiljanje v primeru, če zasutega najdemo z zamašenimi usti in nosno votlino.

Inž. F. Mulej je nanizal nekaj podatkov o nesrečah v plazovih pri nas v obdobju od leta 1963 dalje, podrobno pa je orisal nesrečo zagrebškega planinca 2. januarja letos na Jamah, pod streho Grintavca. Pripoved je izzvenela še zlasti poučno spricho podatkov, da je bila trojica zagrebških planincev že v pisarni PD Matica seznanjena z vsebino lavinskega biltena SP MZS in da so ji alpinisti ter člani GRS na Kokrskem sedlu odsvetovali vzpon proti vrhu. Tudi vreme je bilo vse kaj drugega kot privlačno. Še sreča, da so Zagrebčani hodili v varnostni razdalji in je tako plaz odnesel samo prvega, ki ga pa vsa prizadevanja iskalcev niso mogla rešiti. Reševalec GRS Kamnik Jerman s tovariši, ki so prihiteli na pomoč iz Kokrskega sedla, je prizadevno iskal in tudi našel zasutega. Bil je že mrtev, zadušil se je, verjetno pa je dobil tudi notranje poškodbe.

Zbora se je udeležil tudi prof. Miro Dvoržak, predstavnik vzgojiteljev, učiteljev in trenerjev smučanja pri SZS s tovarišem J. Miheličem od VŠTK ter eden izmed vodnikov turnega smučanja Roman Robas. Za te je inž. P. Šegula pripravil kratek pregled o številu akcij, ki jih GRS organizira za reševanje ponesrečenih smučarjev in turnih smučarjev zunaj organiziranih smučišč. Poudaril je seveda nesreče v plazovih. Iz zelo skrbno pripravljene dolgoročne poročila avstrijske GRS je bilo videti, da plazovi poberejo ravno največ turnih smučarjev in smučarjev, ki smučajo v globokem, neobdelanem in netlačenem snegu. Takoj za temi so — v Avstriji — žrtve plazov na organiziranih smučiščih. Sledje promet, ljudje, ki jih v gore vodi poklicna dolžnost in nazadnje planinci. Analiza stanja sicer ni preprosta, saj deluje dokajšnje število neznank, videti pa je, da se večja števila nesreč na organiziranih smučiščih, medtem ko je število žrtev turnih smukov nekoliko upadlo. Morda je vzrok tudi v tem, da organizirana smučišča prodirajo v višine, kamor še nedavno ni bilo nedeljskih smučarjev. Če je planincev bolj malo, je deloma zaradi njihovega večjega znanja. Isto bi lahko rekli za poklicne ljudi, vendar s to razliko, da ti dostikrat nimajo izbire, ker v gore ne gredo za zabavo. Da raste število smrti v vozilih, ki jih zasujejo plazovi, smo poročali že drugokrat.

Vse udeležence je pripravil na terenski prikaz in vaje Tone Kralj, instruktor postaje GRS Tržišč in vodja skupine tržiških reševalcev, res učinkovito in nazorno.

Obravnavali smo prehod čez snežnico, ki jo ogrožajo snežni plazovi. Ponovno je bilo ugotovljeno, da je tako prečenje le izhod za silo, če res ni na voljo druge možnosti. Zaradi ljubelega športa hoja v takem terenu ni dopustna, snežišče prečimo le v skrajnem primeru, ko kaj drugega ni mogoče. Vzpon sam pa načrtujemo tako, da gre smer čim bolj navpično, da stopinje v snegu čim manj bremene snežno odejo in seveda, če je mogoče, po kopnih rebrih, grebenih in podobno. Jasno je, da to dokaj omeji možnost gibanja, da navsezadnje od vseh načrtov uspejo povsem varno lahko samo dobri alpinisti, da se pozimi ne more gibati na zasneženih pobočjih gora cela truma vsakovrstnih turistov. Turni smučarji naj to še zlasti upoštevajo, saj si zanje smučanja brez položnih ali tudi bolj strmih pobočij ni mogoče zamišljati.

Tržiški reševalci so pokazali razen drugega še tovariško pomoč. Za olajšanje odločitve, kako kaže na snežiščih, smo obravnavali tudi oba preskusa trdnosti snežne odeje — švicarskega in manjšega, norveškega. V obeh primerih je najprej treba pogledati, kakšen je prerez snežne odeje, nato pa del snežne odeje ločiti od drugega snega ter z obremenitvijo preskusiti, če ta snežna odeja nima kakšne drsne plasti oziroma če je trda in homogena. Če imamo pri sebi lopato, to brez težav opravimo.

Videli smo že način improviziranega transporta ponesrečenca, iskanje s pipi — električnim aparatom za iskanje zasutih v snegu — in še o tem in onem.

Ugotovili smo naslednje:

1. Reševalci se bomo vsako leto drugje, da spoznamo posamezne predele in smučišča v Sloveniji. Letos se doblimo decembra na Kaninskih žičnicah nad Bovcem.

2. Ob letošnjem pohodu na Stol bomo za široko publiko prikazali varno hojo in reševanje pod vrhom Stola. S to vzgojo je nasploh treba preiti med množice, tja, kjer je najpotrebnejša, zlasti med smučarje. Izvedba je predvsem v rokah postaj GRS in PD.

3. Bolj se posvetimo izdelavi oziroma razvoju naše lavinske žolne. V ta namen se bomo povezali s šolskim centrom Iskre, ki bi utegnil najti pot za maloserijsko proizvodnjo.

4. Tovariši iz projektivnega biroja v »Impolu« so obljubili, da bodo izdelali priročno aluminijasto lopato za turiste, planince in smučarje. Tako lopato bi moral imeti s seboj vsakdo, ki se podaja v zasnežene gore, da z njeno pomočjo rešuje zasute tovariše in preskuša trdnost snežne odeje.

Srečanje je bilo uspešno in koristno, lep delež je prispeval oskrbnik doma z družino, ki je poskrbel za dobro oskrbo.

PEŠ NA TRIGLAV, A SAMO DO VOGLA

DRAGO PERŠL — BOGDAN SIEBERER

1. Čez Podutik v Železnike

Zbirališče je bilo pred našo hišo in sam sem se že od pol pete ure dalje moralno in fizično pripravljati na podvig. Takole smo se zmenili: Peš gremo na Triglav in to prav iz Ljubljane po najdaljši poti. Beseda je dala besedo in trden sklep niso omajale niti besede raznih vremenskih prerokov, češ, močilo vas bo.

Tako sem tisto jutro že navsezgodaj tekal po vrtu, globoko vdihoval rosno sapo in nestrpno pričakoval druga dva udeleženca našega pohoda. Končno sta se izza ovinka prikazali dve planinsko-turistično kombinirani spaki z vso potrebno ali nepotrebno navlakom na sebi. Staknili smo glave, razvili karto in še poslednjič preverili našo pot. S strumnim korakom smo zvihrali čez razkopane njive in travnike, skozi dve ali tri gramoznice, mimo Dravelske gostilne »Gustelj« naravnost proti Podutiku. Moram reči, da je bila naša morala na višku, kondicije dovolj, dobra volja pa nam je sploh prirojena. Prav rekordno hitro smo se pripravili do Toškega čela in tovariš Pipe si je brž zatlačil čik med zobe, da si vsaj malo normalizira prečista pljuča. Klančki, ovinki, dišeče hoste, z rožami posute jase, zares smo se počutili kot ljudje v onih davnih časih, ko je za oblačilo zadostovala le koža okrog ledij. Morebiti bi celo zapeli kakšno poskočno, če ne bi tam za Polhograjskimi Dolomiti votlo zagrmelo. Trije pari oči so se uprli v sinje nebo, toda o sinjem nebu ne duha ne sluha. Čez nebesni obok se je potegnila megličasta sivina s še temnejšimi oblaki. Pohiteli smo, a kmalu so debele kaplje zaškropotale po listju. Nataknili smo si anorake, Drago pa je kot zgleden planinec odprl zločljiv dežnik. Čofotali smo po lužah, spodsavali po blatu in med bliskom in gromom pridrvili v Topol. Neka tečna strela je prav blizu nas počila v gmajno in to nam je dalo takšen polet, da smo v trenutku dosegli naše zatočišče, gostilno pri Dobnikarju.

Gostilničar se je s široko razprtimi očmi zazrl v tri mokre možake. Ko smo naročili domače žganje in se izkopali iz mokrih cunj, je končno le sprevidel, da smo čisto navadni Kranjci, morebiti čisto rahlo čez les, ampak kaj hočemo, dandanes je svet čudaški.

Z malo upanja smo zrl v vođeno viro, ki je grozila, da odplakne vse, kar ni zabito, privito ali zidano. Končno pa je severnik zmagal in modre luknje v nebu so zasvetile skozi oblake.

Zapodili smo se po cmokajočem kolovozu, skozi razmočeno praprot, čez šibje, protje in že smo bili pod Toščem na samotni kmetiji. Prijazni domačini so nas postregli z žganjem in opisali nadaljnjo pot. In že nas je pobrala hosta. Skrivenčena gozdna poti so nas vodile zdaj gor, zdaj dol, pogled v levo, pogled v desno in po dolgem križarjenju smo se znašli v zaselku Sv. Barbara. Stara mati na nekem pragu nam je zvedavo prikimala v pozdrav in nas napotila dalje po komaj vidni stezi. Vedno bolj smo se spuščali v dolino in že smo srečali prvo pločevinko na štirih kolesih, ki je prihrlopla izza ovinka. Pipe se je s hudo zmrdro na obrazu zleknil v nekakšno krompirišče, da si eno nažge, Drago je potegnil iz nahrbtnika vse potrebno navigacijsko opremo.

Vso tisto pot preko Puštala do Škofje Loke ne bi opisoval preveč natančno, ker se je sedem kilometrov makadama vleklo v nedogled.

Našega prihoda v Škofjo Loko niso pričakali z gasilsko godbo, le nekaj branjev nam je glasno ponujalo paradižnike in breskve.

Tabla z napisom, da je do Železnikov sedemnajst kilometrov, nam še ni zrahljala morale. Asfaltna cesta je prva zadeva za avtomobile, za pešpot pa je prava muka. Na nekem ovinku velike Sore je Pipe izjavil: »Jaz grem noge namočiti v vodo!« Drago, ki je bil po tistem sporazumu soglasno izbran za vodjo odprave, je trmasto stisnil zobe in treščil nahrbtnik na rob cestišča.

»Kje so še Železniki!« je zarentočil.

»Noge imam kot razkuhane hrenovke,« sem zamomljal in se zapodil na travnik, po katerem so stale velikanse luže. Voda je bila ravno prav topla. Z Dragom sva družno čofotala, si odmakala prah in utrujenost. Za odhod sva morala prirediti orgličarski koncert, da sva Pipeta spravila pokonci in mu vrnila samozavest. Asfalt, asfalt, v nedogled asfalt.

V Češnjici se je naša pot za ta dan končala in po skromni večerji smo se odpravili k počitku. Najbrž bi nam dal streho kakšen senik, tako pa nas je Dragov znanec povabil v bele postelje. Sicer smo se branili, češ da se kaj takega za prave hribovce ne spodobi, toda enainštirideset prehojenih kilometrov nas je položilo, da smo zaspali kot dojenčki.

2. Od Železnikov do Sorške planine

S prvimi sončnimi žarki je tudi Drago potuhnjeno vtaknil glavo v najlino sobo. Ocenil je svoj obraz, Pipetovega pa ni mogel, ker je dobesedno izginil pod odejami.

»Ali bomo šli!« je ukazovalno bevsknil. Hladna zona mi je spreletela ude, simulantsko sem nekaj zamomljal in se obrnil na drugo stran.

»Ja, hudiča gramo!«

Hajdi proti Ratitovcu!

Še danes ne vem, kaj bolj sovražim, ali vodo v čevlju ali makadamsko cesto, tisto prijetno prašno zadevščino, ki te z nekaj kilometri čisto uniči. Do Prtovča sem opravil večmesečno pokoro; Drago je bil nekje daleč spredaj, Pipe pa je obiral obpotne robidnice. Pred prijazno hišico v tem visoko ležečem zaselku smo se vitaminizirali z jupljem ter v svoje vrste sprejeli dva nadobudna mladostnika. Vzpon na Ratitovec je sprehod, če se do podnožja pripelješ z avtomobilom in če nimaš za seboj dolge pešpoti. Tako pa smo lezli in lezli, Drago je znova zdrvel, za njim Pipe, sam pa sem v mukah in potu prehiteval nedeljske turiste. Okrog kočje pod vrhom je bil živžav. Med plansko družino planincev z različnimi nagnjenji in potrebami so noreli še trije tovarni oslički. Tu smo napravili prve dokumentarne posnetke in se razgledali po bližnjih in daljnjih vrhovih. Tam daleč nekje je ždela Črna prst, naš skorajšnji cilj.

Drago mi je ravno razkazoval triglavsko pogorje, ko naju je zmotil ravs med Pipetom in dolgouhcem. Hrabro sta se pulila za štruco kruha in končno se je dvoboj končal neodločeno; pol štruče je odnesel osliček, polovica pa je ostala Pipetu.

»Očja, ali nam posodite osla?« je Drago ob odhodu pobaral oskrbnika. »Saj ga rabimo samo do Sorške planine.«

Možak se je dvoumno zahljajal, nas premeril z očmi in nadaljeval s popravilom ograje. Zopet je šlo veselo gor in dol čez ratitovške planote, med preprogami cvetja, v skrite dolince, marljivo prerite od divjih prašičev. Med vsem tem prelestnim cvetjem se je Pipe čisto raznežil; potegnil je iz nahrbtnika oskrbljen herbarij in ga skrivnostno polnil z rožicami še skrivnostnejših imen. Naša mladostnika Janko in Stanko, ki smo ju kvalificirali za šerpe, sta oddivjala naprej, seveda brez naših nahrbtnikov.

Ko smo stopili na livado, ki pripelje do kočje, smo sklepčno ugotovili, da tu najbrž gostuje kakšen mednarodni cirkus. Valovi planske množice so zalili ves okoliš, populili, potacali vse cvetje, kurili ognje in vmes z vso mogočo motorizacijo smrdeli in hrumeli. Pred kočjo sta žalostno čemela Janko in Stanko. »Nič ne bo s spanjem, pa tudi hrane nimajo več,« sta potuljeno izjavila. Pa kaj hočemo, je že takol

3. Na Črno prst

Koruzni žganci in mleko! Pa tudi prav, če že ni dunajskega zajtrka. Po stari mulatjeri smo naglo napredovali proti Lajnarju, na levi pod nami pa je sanjala Baška grapa z vsem svojim razglabanim svetom. Že od zgodnjega jutra se je nebo mrenilo in bohinjske gore so se skrile za poletnim čadom. Za nekaj trenutkov smo postali na vrhu Bače, pa zopet spešili korake po vlažnih kotanjah. Ko smo se vzpenjali po tisti strmi poti nad planino za Črno goro, je Črna prst že dobila deževno kapo. V potu obraza smo premencali melišče in tik pred seboj zagledali kočjo. S poslednjimi močmi smo se pognali navzgor in spotikaje se vstopili v hram počitka.

Zunaj se je razbesnela nevihta, mi pa smo se med bliskom in gromom basali z enolončnico. Mlad postrežnik z gorsko dušo, nekje s primorske strani, je skakal okoli nas, kot da bi bili milijonarji. Toplo nam je bilo pri srcu ob tolikšni prijaznosti, še bolj pa potem, ko smo plačali račun.

O kakšnem potovanju proti planini Razor ni bilo govora, kajti okrog bližnjih vrhov so se divje lovile nevihte. Pipe je nekje našel igrico »Človek, ne jezi se«, pa smo si krajšali deževne ure z bleščječimi zmagami. Proti večeru se je za kratek čas razvedrilo; izrabili smo priložnost za razgled in spominske posnetke. Pipe se je kot pravi profesionalni fotograf valjal po tleh, poklekaj in zviti v čudne poze pritiskal na sprožilec. Od Rodice je privršal trop črnih oblakov in spustil svoj mokri tovor. V mračni sobi sva z Dragom privlekla iz nahrbtnika orglice in z vso vmeno izvajala lastne skladbe.

Vsega skupaj siti smo se spravili na skupna ležišča in skušali zaspati. Pa ni šlo! Zunaj je gorska vihra hrumela in razgrajala s tako ihto, kot bi hotela porušiti goro prav do temelja.

4. Četrtil dan

V sobi je bilo še temno, ko so prvi že štorkljali in se odpravljali na pot. Tudi Drago je obesil noge čez rob ležišča in momljal o nekakšnem odhodu. Pipe je mirno spal dalje, pa tudi sam nisem imel nobene prave volje do tako ranega vstajanja. Tako smo še urico podremali, potem pa veselo na zajtrk. Čaj in napolitanke s pašteto! Na sosednji

mizi je vesela planinska družica iz Priekije razložila svoje dobre. Bilo je vsega: od meda, slanine, suhih klobas, do njihove »žganice«.

Še glasen pozdrav in hvaležen pogled našemu zavetišču, sicer vlažnemu kot kakšna kraška jama, vendar dobrodošlemu ob uri stiske, in že smo jo mahali po grebanu.

Dolga je pot do Rodice, visoko se vije nad strmimi zelenimi hrbti, pa preskoči greben in vijuga po gruščnatem svetu, posejanem z melišči. Z bohinske strani se je v nas zaganjal hud veter in nam ledenil prepotene srajce. Nekje na pol poti smo za seboj zaslišali prešerne klice; s hitrostjo brzovlaka je prihajala za nami prleška kolona, pod Rodico so nas prehiteli in se kot gamsi pognali na vrh. Ti ravninci menda sploh ne vedo, kaj je utrujenost. Mogoče pa je celo žganica delovala kot doping. Svet na oni strani Rodice postane kraško peščen, poln kotanj in gruščnatih grobelj. Za trenutek smo tam daleč, bolj kot privid, zagledali del tržaškega zaliva. Odprtih ust smo se zastrmeli v obzorje, a valovi megle so kmalu zakrili sanjsko sliko. Očak Triglav, naš cilj, se je odel v črnino, njegovi sosede pa v zloveščo sivino. Končno smo bili na razpotju. Znova smo rili s prstom po zemljevidu in dokazovali drug drugemu svoje mnenje. Zamolklo grmenje za Podrto goro je pospešilo naš sklep: »Naravnost proti Voglu!«

Spotoma smo poučili o poti proti Črni prsti še dve brhki planinki v kratkih hlačah in jima zajuckali v slovo. Bolj smo se bližali naseljenim krajem, več je bilo tuje govorečih, modrih polplanincev, dišečih po sprejlih. Sklepetajoča žičnica je nad nami nosila raznovrstne radovedneže, ki so z velikimi očmi zrlji v gorske prelesti.

Velikanski je vstal pred nami Ski-hotel! Zatopotali smo po stopnicah in se znašli med kulturno oblečenimi turisti. Še zadnjič smo žigosali spominske razglednice, popili po steklenico papricirano dragega piva in se napotili v dolino. Zaničljivo smo pogledali žičnico in začeli iskati pot navzdol. Borne markacije so nas vedno znova pripeljale do kakšne brunarice, o naši stezi pa niti sledu. Na milo prošnjo se nas je usmili možak, ki upravlja žičnico in nam pokazal pot.

»Fantje, previdni bodite,« je svaril. »Pot ni več v dobrem stanju, pa strma je.«

Hvaležno smo mu pokimali in se spustili po strmali.

»Jaz vam nisem ničesar povedal o tej poti,« je še zaklical za nami s prizvokom nelagodnosti v glasu. Po petih minutah nam je zastavila pot velika tabla z grozečim napisom: »Pot ni prehodna, smrtno nevarno!« Zagomazelo mi je po hrbtu, Pipe je globoko vdihnil, le Drago je mirno potegnil iz nahrbtnika fotoaparat in zadevo slikal.

»Tole je pa pravi primer zastraševanja ljudi,« se je namuznil in zatulil ob pogledu na moj obraz. »Brez panike!«

Pa je šlo navzdol na vrat, na nos, za nameček pa se je nad nami razbesnela še nevihta. Lomastili smo med podrtim drevjem ter bolj smučali, kot hodili po starem, razmočenem listju. Mokri in blatni smo se znašli sredi šotorov, pravega taborniškega kraljestva. Drago in Pipe, nekakšna častna člana družine, sta v naskoku zavzela tabor in velikansko skledo srbske solate.

V avtokampu ob Jezeru smo za srečen konec naše nedokončane ture izstrelili tri rakete in se vkrcali na prenatovorjeni avtobus.

Na svidenje, bohinski kot in stari mogočnej Triglav; po tako razvlečen poti te že ne bomo več oblegali, je bila naša poslednja misel, ko je potegnil avtobus. A kljub temu: Ostalo nam bo prgišče lepih spominov na to pot.

VESELA DRUŽBA IN ERIKA

Tičarjev dom in Poštarska kočica nista daleč narazen, za večino nedolžnih planincev pa le toliko, da gornjo, se pravi Poštarsko kočico, le malokdo obišče. Dol pri Tičarju so tare »nedeljčkarjeve«, gori pri »poštarih« pa je lepo mirno in oskrbnica zmore vse.

Pa se je zbrala družba neke nedelje pri »Tičarju«. V gostilniški sobi, polni dima, so uživali v planinskem zraku in ni se jim dalo, da bi stopili tja do Poštarske.

Del te družbe pa so je preganjal zunaj pod Mojstrovko. Pride k veseli mizi fant od tiste druge družbe pod Mojstrovko in pravi: »Ti Francelj, gor na Poštari! te čaka neka Erika. Rekla je, da prid! gor. Pa brž. Težko da te čaka, jo rekla.«

Francelj sprva ni verjel, nazadnje pa se je vsa družba odločila in so ga spremljali do Poštarske. Tam gor se je z oskrbnico razvil tale pogovor:

Ali je tu kakšna Erika?

Je. Kaj pa bi ji radi?

Bi nam povedali, kje jo. Klicala nas je, veste.

To pa ne verjamem.

Pa nas je.

No, če vas je klicala, jo pa povprašajte, kaj bi rada od vas. Tamle se pase.

Tam se je res pasla Erika — znana tovarna žival, ki so je v svojem življenju naučila le svoj I in A.

ZA IZGUBLJENIMI SPOMINI

ALEKSANDER ČIČEROV

Plošča se tiho vrti v prihajajočo noč. Težko se uživljam v vojaško življenje. Misli mi z »bjelim golubom koji traži ženu« lete proti goram in stenam, ki sem jih prehodil in preplezal v civilu.

S Hanzom smo se prvič srečali nekega julijskega jutra letos. Odločili smo se, da bomo plezali t. i. Kugyjevo smer, ki so jo že prej dobro poznali trentarski lovci.

Hanza nas je odpeljal pod steno in pokazal, kje je vstop. Ves čas se je oziral v stene, ki se pno nad Krnico in se hudomušno smejal. Kazal nam je strme grebene in počil in pripovedoval, kako je reševal ponesrečene alpiniste. Čutili smo, da je plezal tudi tam, kamor je pogledal le na kratko. Veliko spominov je hranil zase. Možno je, da bomo plezali prvenstveno, ki jih je on zaradi svoje skromnosti ohranil zase.

Tistega julijskega dne nas je iz stene pregnala nevihta. Sestopili smo v Krnico in se pošteno pretelovadili.

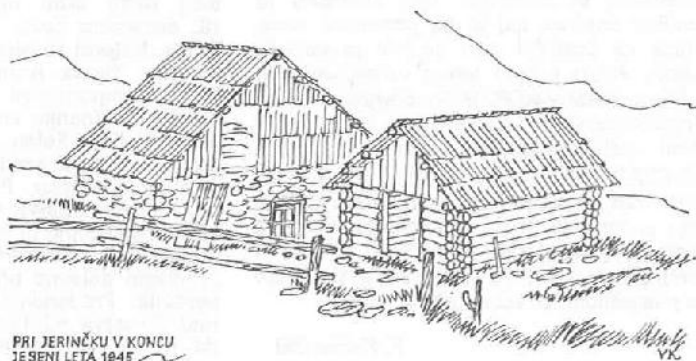
Ko smo se vračali v Krnico, smo z vsemi čutili vpijali podobo Škrbine v Zadnjem Prisojniku in si obljubljali, da še pridemo.

Prišel pa je avgust in namesto po gorah sem »plezal« po literaturi v Haški akademiji za mednarodno pravo. Toda tudi to je minilo in spet sva se z Mirom peljala proti Gorenjski.

Zrla sva v navpične stene Špika in si želela, da se poskusiva tudi v Dibonovi.

Ker je cesta do Krnice dobra, sva se peljala prav do koč. Hitro sva se preoblekla in se zagrizla v strmino. Spet sva stala pri vstopu v smer. Trema naju ne zapusti, čeprav sva nekaj smeri že plezala. Nenavezana hitiva proti koncu grape in strmemu kaminu. Sam zlezem skozi preduh, Miro pa rajši spleza prosto, ker ne želi pustiti trebuha v preduhu. Stojiva na začetku poti, po kateri so trentarski divji lovci nosili uplenjene gamse. Iščeva nadaljevanje, lezeva, iščeva in najdeva. Modro nebo nad nama prekrije megla, midva pa urno lezeva dalje. Klini nama kažejo pot in kmalu sva pod Škrbino. Iščeva Kugyjev izstop, toda danes nimava sreče. Odhitiva v desno in kmalu se znajdeva pod robom stene. Kamen, ki ga je sprožila vrh, zadene Mirota in skala pordeči. Miro stisne zobe. Po treh raztežajih stojiva na robu.

Le še deset dni me loči od vojaške suknje. Poslovil sem se od planin in plezalskega tovariša in se v krogu najdražjih pripravil na novo dolžnost.

PRI JERINČKU V KONCU
JESENI LETA 1945

DRUŠTVENE NOVICE

OBISK PRI TONETU-LUKI VIDMARJU

V januarju t. l. smo stisnili roko našemu planincu Vidmarju Tonetu-Luki, narodnemu heroju, legendarnemu komandantu XIV. udarne divizije, in mu ob življenjskem jubileju, 60-letnici, zaželeli: Na mnoga leta! Tone je naš član, zvest planinec, zelo priljubljen v planinskem društvu Rogaška Slatina in daleč naokrog. Ob ustanovitvi dru-

Narodni heroj Tone Vidmar-Luka

štva v Rogaški Slatini se je vpisal v članstvo in bil vedno pripravljen pomagati, kjer in kadar je bilo potrebno. V prvih dneh društva nam je odstopil v lastni hiši poslovni prostor. Uporabljali smo ga za sestanke in shrambo. Tudi finančno je podprl društvo, saj je ob postavitvi zavezišča na Donački gori podaril precejšnjo vsoto. Kljub svojim letom in naporom, ki jih je preстал v NOB, je Tone prehodil »štajersko-zagorsko transversalo«, večkrat je tudi vodil planince po poteh XIV. divizije in pripovedoval mladini o bojih te divizije. Zelo rad se udeležuje naših izletov. Všeč mu je vedrina in pristno tovarištvo, ki ga goji planinstvo kakor le malokdo. V spomin smo planinci Tonetu podarili kristalno vazo s posvetilom, posebej izdelano zanj.

F. Komerički

MLADINSKA PLANINSKA ŠOLA V KRANJU

Tudi v Kranju so jo v letošnjem letu organizirali. Ta »kranjska« planinska šola se sestoji iz desetih predavanj, ki obsegajo različna planinska področja.

Predavajo pa načelniki ali člani različnih odsekov. Na koncu planinske šole bodo slušatelji pokazali pridobljeno znanje tudi v naravi, na dvodnevnem izletu na Krvavcu. Tu bo še ustni in praktični izpiti.

Vsekakor je planinska šola hvale vredna. Ni dovolj samo, da mladi radi hodijo v hribe, potrebno je, da se v planinah znajo tudi pravilno vesti, važen je njihov odnos do sopletnikov in do narave. Poleg tega pa je treba v gorah tudi nekaj znati, vedeti.

Daša Maretič

TOVARIŠKO SREČANJE V PROSTORIH PZS

V petek, dne 28. 1. 1977 ob 17. uri je bilo v prostorih PZS tovariško srečanje v praznovanju življenjskih jubilejev članov izvršnega odbora PZS in to tovarišev Rada Lavriča za sedemdesetletnico, Toneta Bučerja in Mirka Fetiha za šestdesetletnico in Marjana Oblaka za petdesetletnico.

Na srečanju je predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik slovesno izročil tudi državna odlikovanja naslednjim tovarišem: ing. Tomažu Banovcu Red republike z bronastim vencem, Francitu Savencu Red dela s srebrnim vencem, mr. Tonetu Strojnu Medaljo dela in ing. Pavletu Šeguli Red zaslug za narod s srebrnimi žarkami, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike tovariš Tito.

ŠMARNOGORCI SO ZBOROVALI

Planinsko društvo Šmarna gora je imelo svoj redni letni občni zbor v soboto, 18. decembra 1976, v gasilskem domu v Tacnu. Najprej so pionirji planinci iz osnovne šole Tineta Rožanca iz Pirniča izvedli kratek program pod vodstvom prizadevne mentorice Zdenke Gražarjeve. Predsednik društva Jure Kalan je pozdravil vse navzoče in goste, predstavnike PZS, PD Rašica in PD Vlatov. Pozdravno pismo častnega člana društva prof. Vilka Mazlja so vsi navzoči toplo pozdravili.

Predsednik nadzornega odbora je nato predlagal delovno predsedstvo. Sledila so poročila. Predsednik društva je poudaril rast članstva od 174 na 206. Ugotovil je, da je večina članstva planinsko aktivna,

vendar še vedno premalo tudi v društvenem delu. Po njegovem mnenju je velika pridobitev za društvo tudi novo ustanovljeni alpinistični odsek. Izrekel je zahvalo staremu odboru za njegovo pomoč in sodelovanje. Posebno prizadevni so bili pionirji-planinci. Večje število je uspešno končalo planinsko šolo. Imeli so svoj program izletov, opravili pa so tudi dve čistilni akciji po poteh Šmarne gore. Malo manj aktivni kot preteklo leto so bili markacisti. Propagandni odsek je vestno opravljal svoje naloge. Izšle so tri številke lepo urejenega društvenega glasila Viharnik, ki sta ga urejala Vilma Merjasec in vodja propagande Pavle Sušteršič. Knjižnica se je obogatila z novimi knjigami. Dani Jamnik in Maja Vrankar sta uspešno opravili letni del tečaja za mladinske vodnike, Maja pa še tečaj gorske straže. Franci Podgoršek je opravil tečaj za inštruktorje za varstvo narave. Nadvse uspešno pa je bilo tudi delo alpinističnega odseka, ki šteje skupaj 24 članov in sicer 8 članov-alpinistov, 2 članici, 8 pripravnikov, 1 pripravnico in 5 tečajnikov. V odseku so trije gorski reševalci in trije gorski vodniki. Skupaj so opravili 282 letnih plezalnih vzponov, 60 zimskih plezalnih vzponov in 45 turnih smukov. Štirje člani odseka so bili člani himalajske odprave na Trisul. Iz bogatega poročila alpinističnega odseka, ki ga vodi Štefan Marenče, omenimo še organizacijo plezalne šole, tabor v Zahodnih Julijcih in ledeniško izpopolnjevanje v skupini Glockner. Posebej je bilo prebrano tudi poročilo društvenega tabora, ki je bil v avgustu v Krnici (Velika Piščenca). Udeležencev je bilo trideset, pri organizaciji pa sta se posebno izkazala Lojze in Erika Papež iz Vikra. Opravljene so bile številne ture, med drugim Špik, Kriški podi In Razor, Prisojnik, Mojstrovka in Mala Piščenca.

Po poročilih je bila sprejeta razrešnica staremu odboru in soglasno sprejet predlog za novi izvršni odbor, za predsednico pa izvoljena Zdenka Grajzar. Po obrazložitvi programa dela v letu 1977 je sledila še kratka razprava. Največ je bilo govora o urejevanju poti čez Plemenice na Triglav, o priročniku-vodniku v Šmarnogorski Gmadi, o eventualnem vzdrževanju nekega visokogorskega bivača in novem načinu financiranja.

Nato je tajnik Planinske zveze tov. Kmet na predlog planinskega društva podelil priznanje bronasti častni znak PZS tovarišem Mihi in Štefanu Marenče, Marku Sešku in Lojzetu Papežu za vsaj desetletno uspešno delovanje v planinski organizaciji. Predsednik društva Kalan Jure pa je podelil društvene pohvale, ki so jih prejeli poleg dobitnikov častnega znaka še Zdenka Grajzar, Feliks Žebovec, Marija Nemanič, Janez Brvar, Mihael Oblak in Jože Jutraž.

Sledil je prikaz diapozitivov iz letnih društvenih izletov in akcij ter skrajšano predavanje o lanskoletni himalajski odpravi na Trisul. Občnega zbora se je udeležilo 130 članov.

Ing. M. Marenče

25. OBLETNICA PLANINSKEGA DRUŠTVA KOČEVJE

Planinsko društvo Kočevje je dne 19. 11. 1976 proslavilo 25. obletnico ustanovitve. Proslavo so združili z rednim letnim občnim zborom.

Predsednik društva tov. Jože Adamič, ki že deset let vodi društvo, je v Izčrpnem referatu orisal delo društva v 25-letnem obdobju, pri čemer je poudaril tudi pomembnost predvojnega delovanja planinske organizacije na Kočevskem. Od leta 1935 do druge svetovne vojne je bila tu sekcija slovenske planinske organizacije s sedežem v Ribnici, leta 1935 ustanovljena za takratni »srez« Kočevje. Orisal je tedanje težko delo v planinski organizaciji, saj so ji nasprotovali kočevski Nemci.

Na ustanovnem občnem zboru ribniške podružnice Slovenskega planinskega društva januarja 1935 je bilo poudarjeno, da se ustanovi podružnica PD v Ribnici za okoliš, katerega lepote ne zaostajajo za lepoto drugih v Sloveniji. Podružnica PD v Ribnici je zajemala področje od Kolpe do italijanske meje na Notranjskem, od Turjaka do Črnomlja. Geslo tedanje podružnice PD je bilo: bodi podružnica popolnoma slovenska, kakršno je njeno ime. Ribniška podružnica PD je delovala do začetka druge svetovne vojne.

Morda smo skromni, je dejal predsednik tov. Adamič, če govorimo o 25-letnem društvu na Kočevskem in ne o 40-letnici. Toda planinsko društvo na Kočevskem je resnično zaživelo pred 25 leti. »Lažje in bolj s ponosom proslavljamo četrto stoletje obstoja samostojne planinske organizacije, to je PD Kočevje.

Pok. tov. Jože Kalan je ustanovil iniciativni odbor, maja 1951 je bil ustanovni občni zbor, meseca novembra 1951 pa že prvi redni letni občni zbor.

Društvo je imelo doslej 23 rednih in 1 izredni občni zbor. Do sedaj je bilo na teh občnih zboreh izvoljenih 299 članov v upravni ali nadzorni odbor.

Društvo je tako v 25-letnem obdobju vodilo 116 članov odbora, ki so bili izvoljeni v UO v več mandatnih dobah.

Z vsakim letom bolj postaja planinstvo na Kočevskem življenjska potreba, sestavni del življenjske ravni, mnogoštevilnih prebivalcev Kočevja in okolice. To je sad dela izvoljenih članov, prav tako pa koča pri Jelenovem studencu, ki je v letošnjem letu dokončno preurejena. Ima tudi sodobno urejena prenočišča v dveh sobah po štiri postelje. Do sedaj je društvo ob-

Tov. J. Kmet, sekretar PZS, čestita predsedniku PD Kočevje tov. J. Adamiču

novilo koč, postavilo novo drvarnico in skladišča za embalažo.

Tudi v zadnji mandatni dobi so bili nekateri člani, predvsem člani UO, zelo marljivi pri svojem delu, tako je zabeleženih več kot 700 prostovoljnih delovnih ur. Vrednost tako ustvarjenega dela znaša preko 24 500 dinarjev.

Danes šteje društvo 450 članov in to 260 članov, 70 mladincev in 50 pionirjev. Število se je povečalo od leta 1964 za 160 novih članov.

Planinska koča pri Jelenovem studencu stoji na višini 850 m. V bližini koče je znani Jelenov studenec. Tu voda ne usahne tudi v največji suši. V nočnem času gasi žejo gozdnim prebivalcem, predvsem jelenom.

Planinska koča je v pogorju Stojne. Tu je najvišji vrh Mestni vrh, od koder je prelep razgled po vsej kočevski in ribniški dolini, če pa je obiskovalcu sreča naklonjena, iz Mestnega vrha ugleda tudi Triglav, predvsem pa je prelep pogled na Kamniške in Julijske planine, pa vse tja do Kleka in Risnjaka na Hrvaškem.

Razvalina Friderikštajn je spomin na Friderika, grofa Celjskega in njegovo ženo Veroniko. V bližini je še Jama treh bratov s prepletimi tremi velikimi kapniki in vrsto manjših in Ledena Jama z večnim ledom. Sicer pa pridite na Kočevsko, videli boste posebno lepoto teh krajev — širne gozdo-

ve, travnike, obdelane površine in vrsto zanimljivih zaselkov od Kočevja do Kolpe. Stojna je znana tudi po tem, da je v njej polno večjih in manjših jam, ki pa so dostopne samo opremljenim raziskovalcem. Seveda je užitek, če na poti srečaš mlado srnico, ponosnega jelena, ki v času parjenja samozavestno čuva svoje neveste, pa godrnjavega medveda, da ne govorimo o drugih gozdnih prebivalcih.

Proslave in občnega zbora se je udeležil tudi tajnik PZS tov. Janez Kmet, ki je v svojem pozdravnem nagovoru čestital društvu k obletnici in podelil spominske značke PZS:

Zlati častni znak tov. Jožetu Adamiču, srebrni častni znak Petru Vovku, Mihi Putrihu, Lojzki Jeranko, Nacetu Karničniku, Alojzu Majcnu in Viktorju Kužniku.

Bronasti častni znak pa so prejeli: Ivan Uhan, Nada Komac, Cveto Polajnar in Franc Per.

Društvo je podedilo vsem dosedaj izvoljenim članom UO, ki so delali več kot 5 let v UO, pohvale za delo pri razvijanju planinstva na Kočevskem.

Proslavo in zbor planincev pa so pozdravili tudi pionirji s pionirske sekcije na osnovni šoli v Kočevju.

Društvo bo še v nadalje vodil dosedanji predsednik tov. Jože Adamič.

Ad.

JUBILEJ PD RAVNE NA KOROŠKEM

Letos slavijo člani PD Ravne 25. obletnico svojega društva. Pred ustanovitvijo samostojnega PD Ravne so bili ravenski planinci včlanjeni v PD Prevalje. Na izletu manjše skupine ravenskih planincev na Raduho 29. 6. 1952 je bil sprejet sklep o ustanovitvi samostojnega društva. Izvolili so iniciativni odbor, ustanovni občni zbor je bil 25. 7. 1952. Ob ustanovitvi je društvo štelo 160 članov.

Leta 1955 je bil registriran tudi alpinistični odsek. Naslednje leto 1956 je bil ustanovljen tudi PO, katerega prvi načelnik je bil Drago Fanelj.

Člani tega društva so se v obdobju svojega obstoja udeleževali raznih turnih smukov. Ekipa PD Ravne je na veleslalomu pod Jalovcem enkrat dosegla prvo mesto. Leta 1960 se je porodila tudi misel, da zgradijo lastno planinsko postojanko. Leta 1961 so se odločili, da vzamejo v najem stanovanjski objekt od rudnika Mežica in ga usposobijo za planinsko postojanko. Vrsto let so delali za obnovo postojanke na Naravskih ledinah. Danes je s svojo okolico pod Uršljo goro priljubljena izletniška točka.

V letu 1958 je bila društvu zaupana organizacija in priprava redne skupščine Planinske zveze Slovenije.

Posebna skrb vseh članov upravnega odbora do danes pa je bila v pridobivanju novih članov. Tako je društvo ob ustanovitvi štelo 160 članov, konec leta 1976 pa je bilo v društvu včlanjeno 1443 članov, od tega 841 odraslih, 202 mladine ter 400 pionirjev.

V preteklem letu je bil pri društvu ponovno ustanovljen odsek za varstvo narave. Ena izmed glavnih nalog v bodoče naj bi bila spopolnitev planinske šole, predvsem v spoznavanju nevarnosti gora.

F. Srebotnik

OBČNI ZBOR PD RADOVLJICA

Občni zbor radovljških planincev vedno pritegne lepo število članov in prijateljev gora. Tako je bilo tudi 18. 12. 1976.

Predsednik Miha Finžgar je poudaril, da so planinci velika obrambna moč, saj so kondicijsko in orientacijsko dobro pripravljene, člani AO in GRS pa so usposobljeni in pripravljeni pomagati tudi ob elementarnih nesrečah. Velikega pomena je, da društvo zelo dobro sodeluje s pripadniki JLA, še posebno s karavlo v Mostah pri Žirovnici. Prav tako je pomembno sodelovanje z drugimi društvi v občini: udeležujejo se raznih akcij: pohod na Stol, v decembru so skupno organizirali in sodelovali na pohodu v spomin bataljona na Pokljuki, vsako leto pa eno društvo orga-

nizira na občinski praznik dan planincev radovljške občine. Planinci bodo v veliki številki sodelovali tudi na pohodu »po stezah partizanske Jelovice« v januarju. Novi odbor naj formira aktiv ZK, ki bo še bolj utrdil odnose z družbenopolitičnimi organizacijami v občini.

Pohvalno se je izrazil o delu odsekov, zlasti mladinskega in alpinističnega. Še posebno je razveseljivo, da ta dva odseka zelo tesno sodelujeta med seboj in veliko pomagata društvu pri raznih delih.

Gospodarsko poročilo je podal Marjan Bizjak. Društvo je kljub začetnim težavam dobro gospodarilo.

Valvazorjev dom je sredi sezone dobil redno zaposlenega oskrbnika in dom je praktično odprt vse leto. Oskrbnik Djordjevič z ženo Silvo je dokazal, da se z dobro postrežbo in s pravihim odnosom do planincev dom lahko bolje uveljavi.

V domu so bila opravljena razna vzdrževalna dela, v jedilnici je bil položen nov pod, marsikaj počaka na prihodnje leto.

Roblekov dom je imel letos večji obisk. Gospodar Joža Peljhan se je z vestnim delom zelo trudil, da bi postojanka boljše zaživela. Alpinisti so zgradili bunker za agregat, namestili so nove žlebove in izvršili še razna druga dela.

Pogačnikov dom je letos tudi imel srečno roko pri izbiri personala. Dosedanji, redno zaposleni nosač Viktor Kravanja odhaja v pokoj. Redno oskrbovanje doma bo treba urediti.

Zelo delavni so bili mladi planinci. Udeleževali so se raznih delovnih akcij, zagrizeno so se posvetili planinski šoli in dosegli lepe uspehe. Na orientacijskih in drugih tekmovanjih so dosegli pomembne rezultate v republiškem in v zveznem merilu.

Tudi alpinisti so v pretekli sezoni napredovali, zlasti pa je razveseljivo, da imajo dosti mladih pripravnikov. Odsek je zabeležil več težjih letnih in zimskih vzponov. En član odseka je kandidat za himalajske odprave. Odsek lepo sodeluje z GRS, saj imajo skupna predavanja, vaje in sestanke. Tov. Bučer je kot zastopnik PZS pozdravil občni zbor, poudaril je, da je planinstvo najbolj množična organizacija, da so sredstva, ki jih dodeljuje TKS, premajhna za tako obširno dejavnost. Planinci ne dobivajo kreditov za gradnjo ali vzdrževanje postojank. Tov. Pretnar meni, da mora zlasti AO dobi več sredstev za opremo, saj z dotrajano in slabo opremo ne morejo uspešno delovati.

Predstavnik PD Kranj priporoča novemu odboru, da bi se bolj zavzel za ustanavljanje planinskih sekcij po podjetjih, ker bi s tem lažje prišli do sredstev za prirejanje izletov.

Tov. Finžgar je predlagal občnemu zboru, da imenuje za častnega člana tov. Joža

Pavlina. Takoj po vojni je pričel z deli pri izgradnji požganega Roblekovskega doma. Največ zaslug pa ima pri gradnji Pogačnikovega doma od začetka. Občni zbor je sprejel predlog, tov. Finžgar pa je tov. Pavlinu izročil listino častnega člana.

Znački mladinskega vodnika sta prejela tov. Jani Pfajfer in tov. Boštjan Kostanjšek. Knjižne nagrade je prejela že »utečena« ekipa za delovne akcije: Mičo Ješe, Jani Pfajfar, Francib Pretnar in Joža Kunčič.

Izvoljen je bil nov upravni odbor. Za novega predsednika pa je bil izvoljen Janez Pretnar. Upravni odbor se je tov. Finžgarju zahvalil za dolgoletno in uspešno vodstvo društva in mu poklonil spominsko darilo.

Ob koncu občnega zbora je Janez Dolžan pokazal nekaj zanimivih diapozitivov iz tujih in domačih gora.

VM

JAMARJI SO ZBOROVALI

V zadnjih dneh minulega leta so imeli jamarji iz Prebolda že svoj peti redni občni zbor. Na njem so pregledali svoje delo za minulo dveletno mandatno obdobje in izvolili novo vodstvo. Poleg tega so podelili več priznanj, diplom in tekmovalnih značk svojim članom. Posebne diplome pa so podelili še vsem tistim organizacijam in društvom, ki so jim kakorkoli pomagali pri organizaciji 9. zborovanja slovenskih jamarjev in raziskovalcev krasa v mesecu juniju v Preboldu.

Vse navzoče, med katerimi so bili tudi predsednik izvršnega odbora Skupščine občine Žalec tov. Jože Jan, sekretar Telenokulturne skupnosti občine Žalec tov. Adi Vidmajer, predsednik OK ZSMS Žalec tov. Branko Povše, predstavnik meddržavnega odbora savinjskih planinskih društev tov. Božo Jordan, predstavnik Krajevne skupnosti Prebold in SZDL tov. Avgust Dobrina, gosti iz jamarškega društva Kranj in še predstavniki drugih družbeno političnih organizacij in društev v kraju in občini, je najprej pozdravil predsednik jamarškega kluba »Črni galeb« tov. Tone Vedenik. Podal je tudi poročilo za minulo mandatno obdobje. Iz njegovega poročila je bilo razvidno, da je jamarški klub v dveh letih zabeležil izjemne uspehe in pokazal vsestransko aktivnost v našem družbenem in političnem življenju. Na jamarško-raziskovalnem področju je uspel organizirati v dveh letih kar 70 raziskovalnih akcij in izdelati vso potrebno dokumentacijo za 30 jamskih objektov, med katerimi so tudi takšni, ki jih lahko zasledimo samo na matičnem oz. kompaktnem krasu. S svojo dejavnostjo se je usmeril tudi na druga področja družbenega angažiranja. Tako je v letu 1975 začel sodelovati v občinski ligi za planinsko

orientacijo, občinski ligi za mali nogomet, sodelovati z drugimi organizacijami in društvi in za popularizacijo jamarške dejavnosti organizirati jamarške pohode za planinska društva, občane in šolsko mladino. Na vseh področjih nove aktivnosti je klub uspešno prebil ledino. Uveljavil se je tudi v občinski ligi za planinsko orientacijo, postali so prvaki občinske lige pa tudi v nogometu so se uvrstili med sedem najboljših. Njihova aktivnost se je tako razširila, da ni mogla ostati prikrita Jamarski zvezi Slovenije in ne v domači občini. Podelitev plakete Skupščine občine Žalec v mesecu juniju na slavnostni seji v Letušu je trden dokaz, da je to res. Z jamarške plati pa to potrjuje zlato odličje Jamarske zveze Slovenije, podeljeno na 9. zboru slovenskih jamarjev v Preboldu in odličje sovjetskih jamarjev III stopnje na 7. kongresu Zveze spelcologov Jugoslavije v Hercegovnem.

V minulih dveh letih so preboldski jamarji veliko skrb posvečali tudi pridobivanju članstva in njihovega usposabljanja za dokumentiranje jamskih objektov in raziskovalne tehnike. Organizirali so tudi več predavanj za širšo javnost in s tem mladim omogočili, da so spoznali lepote, ki jih skriva narava v svojih nedrjih. Veliko skrb je vodstvo kluba posvečalo tudi obujanju in negovanju revolucionarnih tradicij naše NOB. Kadarkoli je katero od planinskih društev ali OK ZSMS Žalec bila organizator kakšnega pohoda, so se ga jamarji vedno udeležili. Mimo njih ne gredo delovne akcije, ki jih organizira OO ZSMS Prebold, še posebno ne v minulemu letu, ko smo praznovali 30. obletnico mladinskih delovnih brigad. Skratka sodelovanje z JZS, TKS Žatec, OK ZSMS Žalec, Kulturno skupnostjo Žalec, SLO, KS in SZDL Prebold, planinskimi društvi v občini, OO ZSMS Prebold, DPD Svoboda Prebold, TVD Partizan Prebold in Turističnima društvoma Prebold in Šempeter in še nekaterimi je bilo resnično vsestransko in plodno. Dosedanji predsednik tov. Tonči Vedenik je po sedemletnem predsedovanju odstopil. Za novega predsednika je bil izbran Srečo Kvas. V novem vodstvu pa so še Darko Naraglav kot podpredsednik, Zvone Cencen kot načelnik, Tone Vedenik kot vodja arhiva, Agim Kazazi kot blagajnik, Hilda Žabkar kot tajnik, Marjan Zupanc vodja za orientacijo, Petko Mrkejič, vodja za nogomet Karel Kolar kot gospodar kluba, Silvo Ramšak za ostalo dejavnost.

Po imenovanju pripravnikov za aktivne člane kluba je sledilo še predavanje s prikazom barvnih diapozitivov ter jamarški film. V prijetnem pogovoru po občnem zboru so jamarji bivšemu predsedniku zaželeli veliko jamarških užitkov tudi v bodoče.

D. Naraglav Prebold

TRANSVERZALA ITC

V petek, 28. januarja 1977, je bila v sejni dvorani Kovinotehne Celje druga slovesna podelitev značk mladinsko-sindikalne transverzale ITC. Gostitelj je bilo predsedstvo kordinacijske konference ZSMS ITC Celje. Vse navzoče je pozdravil predsednik komisije za pripravo ITC transverzale Ivan Jurhar (predsednik PD Žalec in poverjenik za ITC v Ferralit Žalec). V svojem govoru je opisal dosedanje delo, potožil tudi pri težavah o žigih in povedal o delovnih pripravah za zadnjo etapo, za zlato značko.

Podeljenih je bilo 37 srebrnih značk in nekaj bronastih. Prejeli so jih člani delovnih kolektivov in nekaj članov PD (Polzela, Zabukovica). Transverzala je sedaj za vse planince, ki jo žele obhoditi. S to podelitvijo so tudi odprli zadnjo etapo. Vse udeležence in druge o povabilu na prvi skupni izlet na Stol.

Druge točke so še: Žavcarjev vrh, imenovan tudi Žalec, 914 m, zadnji pomembni vrh Kozjaka (Kobansko); Peca, 2126 m, znana gora vzhodnih Karavank, in Golica, 1835 m, v zahodnih; Ojstrica, 2349 m, in pod njo Korošica, 2062 m, v Savinjskih Alpah; Pokljuka, 1536 m, in Dolič — Tržaška koča, 2120 m, v Julijcih; Nanos, 1248 m. Po zadnji žig gremo na Gorjance, na Gosposodično, 822 m.

Po končanem delu razdelitve so za vse udeležence pripravili skromno zakusko in povedali, da bo morda za vse tri še posebna značka. V nevezani besedi je tekla razprava o letošnjih skupnih pohodih na posamezne cilje. Za organizacijo je poskrbeli tovarišica Zdenka Pikele, ki je poverjenik v Kovinotehni (63001 Celje, Marijanska 7).

B. J.

O DELU SAVINJSKEGA MO

Na zadnji seji savinjskega meddruštvenega odbora smo pregledali delo planinskih društev širše celjske regije, ki jih združuje ta odbor. Posamezna društva so bila v letu 1976 zelo aktivna. Poleg izletništva so se ukvarjala s planinsko šolo, vzgajala gorske stražarje itd., obnavljala in gradila so nove planinske postojanke, organizirala so razne manifestativne pohode v kraje znane iz NOB, organizirala orientacijska tekmovanja, vzdrževala planinska pota itd.

Ta društva tudi vedno bolj odpirajo doslej manj znane predele planinski javnosti. V ta namen imamo planinske transverzale, ki jih društva vzdržujejo.

Na področju savinjskega MO so: Štajersko-zagorska planinska pot, ki jo je v 8 letih prehodilo 581 planincev, Savinjska pot, ki v petih letih beleži obisk 315 članov, Šaleška pot, ki jo je v dveh letih prehodilo 286 planincev in najbolj zah-

tevena Solčavska pot, ki jo je v enem letu prehodilo 16 planincev. Tu so še razne trimčkove planinske poti, transverzala združenega podjetja ITC, ki skušajo delovnega človeka opozoriti na planinska pota in mu tako omogočiti najcenejšo in najbolj zdravo rekreacijo.

Čez to področje vodijo še druge transverzale, ki jih planinska društva tudi vztrajno propagirajo.

Razveseljivo je, da ta pota tudi obujajo tradicije NOB, predvsem med mladino.

Ko se je sestavljal načrt dela za leto 1977, so se člani najprej ustavili pri planinskih postojankah. Glavno delo bo usmerjeno v obnovi koč Loka pod Raduho, ki je lani pogorela. Društva so se solidarno obvezala, da bodo pomagala finančno in s prostovoljnim delom. Nič manjši problem niso druge koč kot npr. koča na Menini planini. Kočo je potrebno obnoviti, vendar dela ne morejo biti končana kljub izrednim naporom PD Gornji grad, kljub pomoči nekaterih organizacij združenega dela (Smreka Gornji grad, Glin Nazarje) in pomoči Telesno-kulturne skupnosti Mozirje. Tu bo potrebna širša družbena pomoč in PZS. Širša družbena pomoč bo potrebna tudi pri razširitvi in obnovi koč pod Ojstrico na Klemenovi planini in pri Koči pod Olševo.

PD Celje ima namen zgraditi v Logarski dolini novo planinsko postojanko, ker je po prodaji Planinskega doma v Logarski dolini brez postojanke.

Društva imajo v načrtu tudi izgradnjo koč na Donački gori in koč na grebenu med Bočem in Konjiško goro. Tu se odpira planincem manj znani hribovski svet.

Nekaj koč bo letos dograjenih kot npr. Bukovica, Hom.

Društvo organizirajo razne spominske pohode. En tak pohod je bil v čast I. pohorskega bataljona. Organiziralo ga je Planinsko društvo Zreče, vodil ga je dr. Jurca. Planinci, pretežno iz PD Žalec, Prebold in Zabukovica in jamarji iz Črnega galeba Prebold so se napotili k Trem žeblijem in se poklonili spomenu padlega bataljona. Nato so nadaljevali pot proti Pesku in Rogli. Pot se je vila pretežno po snegu, izogibali so se markiranih poti in spluzenih cest, gibali so se s pomočjo kompasa in specialke. Eden od mladincev je na pohodu ugotovil: »Ko sem se kobilal iz snega, sem občutil del napora, ki so jih morali prebiti partizani med vojno. Nimam opreme, nimam orožja, pa vendar komaj premagujem pot.« Po petih urah so vsi srečno prišli na Roglo.

Usklajene so bile še akcije na področju vzgoje, gorske straže itd. Skratka načrt dela je pester, precej obsežen, a uresničljiv.

Razveseljivo je tudi dejstvo, da je večina društev in občinskih odborov našla svoje mesto v programih telesnokulturnih skup-

nosti (npr. Mozirje, Žalec itd.), nekatera pa bodo morala to mesto še doseči (Celje itd.).

Razveseljivo je tudi dejstvo, da se precej piše o delu društev v lokalnih časopisih (Novi tednik itd.), v glasilih OZD (Naš glas glasilo ITC) in drugje.

F. Ježovnik

MLADINSKI ODSEK PD LJUBLJANA-MATICA

Mladinski odsek Ljubljana-Matica je organiziral 1976 zimsko planinsko šolo na Zelenici. Smučanje smo združili s predavanji in turnimi smuki. Povzpeli smo se na Palec in Stol. Planinske šole se je udeležilo 30 udeležencev. Z zimsko planinsko šolo se pripravljamo za organizirane pomladanske turne smuke, obenem pa skušamo izpopolniti znanje o gorah pri čimvečjem številu naših članov.

Pomladi smo organizirali dva turna smuka (Kotovo sedlo in Rodica), in več izletov za srednje in osnovne šole. Šli smo na Slivnico, Janče, Golico, Češko kočo in na Monte Cavallo. Monte Cavallo je vrh na Poti prijateljstva in ga večkrat obiščemo. Izletov se običajno udeleži okoli 30 članov (1 avtobus).

Šolsko leto smo zaključili s planinsko šolo v Trenti, kjer smo na travniku pred kočo Zlatorog postavili šotore. Zajtrke in malice smo sami organizirali, le kosili in večerjali smo v koči. Vreme nam je bilo naklonjeno, zato smo se lahko povzpeli na Jalovec, Veliki Ozebnik in Trentski Pelc.

Jesen smo nadaljevali z delom. Pri tem so nam pomagali novi člani s planinske šole. Naredili smo več izletov: na Triglav, Viševnik in Blegoš. Za osnovne šole smo organizirali izlete po Ljubljanski mladinski krožni poti. Vsak pionir je dobil dnevnik LMKP, v katerega bo lahko od tislil tudi žig. Za stalne udeležence organiziramo v juniju nagradne izlete v neznanu.

Tudi zimske planinske šole na Uskovnici se je udeležilo 34 tečajnikov in 5 vodnikov.

Za pomemben uspeh odseka lahko štejemo tudi to, da mnogo naših članov nadaljuje z delom v markacijskem, alpinističnem in drugih odsekih.

MO PD Ljubljana-Matica

V PV 1977/2 smo pročili o 20-letnici mladinske komisije PZS. Komisija je ob svojem jubileju podellla tudi več priznanj. Starosta mladinskih vodnikov se je za zlato značko zahvalil z naslednjim pismom:

Potrujem prejem zlate značke Mladinskega vodnika in se za počastitev prisrčno zahvaljujem. Mladinski komisiji iskreno želim v bodočnosti čim več uspehov pri vzgo-

ji novih planincev ki bi prinesli v planine zopet tišino, snago in pravo tovarištvo. S planinskimi pozdravi

Pavel Kunaver

NB: Prosim, oprostite nekoliko zakasnelo zahvalo, a opravičljive prilike so me resno ovirale, da bi se vam nemudoma zahvalil za častno priznanje.

PLANINSKI VZGOJNI CENTRI V SLOVENIJI

Ob tako dinamičnem in pestrem vzgojno-izobraževalnem delu, kot ga doživlja naša organizacija sedaj, najbrž ni PD, kaj šele kadrovskih komisij PZS, ki bi jih živo ne zanimalo reševanje tega problema.

PD in kadrovske komisije so dele pobude, da probleme zberemo in predlagamo rešitve.

Nemoteno vzgojno-izobraževalno delo terjajo, da čimprej poskrbimo učno-vzgojne prostore. Kdor ima kako rešitev ali prodlog, ga prosimo, naj to pošlje na komisijo za vzgojo in izobraževanje pri PZS Ljubljana, Dvorčakova 9.

Današnje stanje:

V okviru planinske organizacije:

1. Šlajmerjev dom v Vratih:

— pred dvema letoma zasnovani koncept, da se porušil Šlajmerjev dom, na tem mestu zgradi nov Aljažev dom, stari pa se uporabi za vzgojno potrebo (z adaptacijo) je propadel, saj je PD Mojstrana obnovila stari Aljažev dom za planinsko-izletniške cilje.

Šlajmerjev dom, tak, kot je danes, je, milo rečeno, podrtija, ima ca. 30 ležišč, ne ustreza, ker je popolnoma zanemarjen. Vzgojno delo v sedanjih razmerah je v Šlajmerjevem domu nemogoče in tudi ne daje zaželenih uspehov.

2. Planinsko šotorišče v dolini Bavšice:

V letu 1976 se je PZS odločila zgraditi v Bavšici planinsko šotorišče, Bavšica je bila izbrana, ker je v dolini cesta in elektrika, v Bovcu in Logu pa je možno oskrbovanje. Planinstvo v tem predelu bi s tem gotovo nekaj pridobilo.

Šotorišče v Bavšici bi odprlo to lepo gorsko področje za vzgojne akcije kadrovskih komisij PZS, vzgojne akcije PD in MDO, za manjše planinske skupine, ki bi pridobili izhodišče (istočasno ob vzgojnih akcijah).

V okviru drugih forumov in organizacij:

1. Vojaški planinski center na Pokljuki:

Po posebnem dogovoru z vojsko ga dobimo nekajkrat na leto na voljo. Center ima dobro hrano in ogrevane (pozimi) prostore, vendar ni primeren za vse vzgojne cilje.

2. Telesno-kulturna skupnost Slovenije snuje v Lescah vzgojni center telesno-kulturnih skupnosti. Nujno je, da planinci glede tega centra povemo svoje želje in jih predložimo.

Potrebe planinske organizacije po objektih, v katerih bi lahko potekala vzgojno-izobraževalna dejavnost:

En sam objekt in ena sama lokacija ne moreta izpolnjevati vseh pogojev za vse mogoče akcije.

Koledar planinskih vzgojnih akcij za l. 1977 kaže, da trajajo vzgojne akcije, ki jih organizirajo kadrovske komisije PZS, nad 100 dni v letu.

Akcije trajajo v povprečju od 7 do 10 dni in štejejo od 35 (tečajji) do 60 (tabori) udeležencev (brez inštruktorjev).

Od 65 evidentiranih planinskih šol jih šest izvedemo v nepretrgan obliki nekje v gorah. Šole imajo z najemanjem lokacij precejšnje težave.

36 slovenskih alpinističnih odsekov in sekcij in 14 postaj GRS imajo na leto vsaj dve samostojni vzgojni akciji (tečaj, seminar, vežba...), nekatere MO pa še taboro.

Kaj rabimo?

Verjetno z enim samim objektom ne bomo mogli zadostiti vsem zahtevam in potrebam (kapacitete, teren, oddaljenost).

1. Kaj rabimo namesto sedanjega Šlajmerjevega doma?

V letošnjem letu je treba začeti z obnovo Šlajmerjevega doma. Več glasov je za popolnoma nov objekt. Če zasledujemo sodobne koncepte takih domov, tedaj rabimo:

- 70 ležišč v 4 posteljnih sobah po 16 m²;
- stanovanje za oskrbnika doma ca. 50 m²;
- za nameščence in vzgojitelje 6—8 sob po 15 m²;
- večnamenski prostor (jedilnica, glavna predavalnica, telovadnica) 150 m²;
- kuhinjo 30 m²;
- WC, tuše, pralnico in sušilnico 100 m²;
- 2 učilnici po 25 m² (v eni od njih je biblioteka);
- shrambo za čevlje — sušilnico, shrambo za smuči, kotlarno 80 m²;

— v okolici rabimo še odbojkarsko igrišče, urejen taborni prostor in električni generator.

2. Kako si zamišljamo ureditev Bavščice:

— na parceli pravokotne oblike bi ob poti postavili na manjše zemeljske terase šotore (za enkrat za 60 planincev); šotore bi dopolnili z lesenimi podnicami in v vsak šotor postavili 3 postelje z jogl vložki;

— leseni objekt 17 × 10 m bi razdelili in ločili v 3 vložki;

— 10 × 10 m — glavni večnamenski prostor, ki bi ga lahko s plateno streho še podaljšali;

— 5 × 7 m — kuhinja, pri kateri bi se ena stranica prostora s plateno streho po potrebi podaljšala;

— 5 × 7 m — shramba in skladišče (v teh objektih bi lahko preko zima shranili vso ostalo šotorsko opremo);

— v brunarici bi uredili sanitarije;

— načrtovalna, pripravljalna in zemeljska dela morajo biti gotova do maja 1977, če hočemo letos v tej dolini karkoli delati.

3. Kaj želimo imeti za svoje delo v centru v Lescah?

— poleg že navedenega še druge športne objekte, naprave in orodje;

— plezalni stolp s potrebnimi skalnimi oblikami;

— souporabo minibusa za prevoz tečajniških skupin do gora.

Prostor v Lescah bomo rabili (ob obratovanju novega Šlajmerjevega doma in Bavščice) 2 meseca, brez njih pa še več.

Komisija za vzgojo in izobraževanje
Ing. Danilo Škerbinek

ALPINISTIČNE NOVICE

CVERLIN IVANU-CVRČU V SLOVO

Šest let je minilo, odkar sva se srečala in spoznala v idiličnem kotičku naših gora, v planini Grohat pod Raduho. Takrat me je navezal na vrvi in me popeljal na mojo prvo plezalno turo. Kmalu za tem sva postala nerazdružljiva naveza, saj sva opravila skupaj kakih petdeset vzponov. Po vsakem vzponu se je najino prijateljstvo okrepilo. Načrti, ki sva jih skupaj kovala, niso poznali meja. Žal sva jih zelo malo uresničila, češ, še je čas. Iskreno veselje, ki sva ga doživljala na samotnih vrhovih po uspešnih vzponih, je pomagalo premagovati vsakdanjo monotonost dolinskega življenja. Pogovori so mi odkrili njegove poglede na naravne lepote, planinstvo in alpinizem.

Njegova prirojena veselost ni bila po-

znana samo nam, članom odseka, temveč vsemu planinskemu društvu. Večkrat je pomagal ali vodil izlete društvenih sekcij ali tečaje odseka. Na splošno zadovoljstvo so vsi uspešno potekli. Tudi njemu je bilo toplo pri srcu, če se je mlad plezalec po uspešnem vzponu v njegovi navezi za vedno zapisal goram. Mnogokrat je v svojem desetletnem sodelovanju v odseku pustil svoje osebne želje ali cilje ob strani in se podal na turo z naraščajem. Žalostna novica, da ga je usodni korak na zasneženem pobočju Triglava za vedno iztrgal iz naše sredine, nas je globoko pretresla, potrla. Vse nas je našla nepripravljene, saj se je Ivan vedno na vsako turo odpravljaval z velikim optimizmom, dobro kondicijsko in tehnično pripravljen.

Ivan Cverlin se je že v deških letih kot

Ivan Cverlin

tabornik spoznal s planinami. Od taborišča pa do planinstva in alpinizma je bil le majhen korak, naredil ga je pred desetimi leti. V tem času je opravil okrog dvesto vzponov raznih stopenj, doma in na tujem. Nekaj časa je bil tudi načelnik odseka, zadnja leta pa najaktivnejši plezalec alpinističnega odseka TAM Maribor. Dne 26. decembra 1975 se je na poti Luknja—Dolič ponesrečil, star komaj osemindvajset let.

GNEČA V MASIVU MT. BLANCA 1975

Lucien Davies navaša samo najpomembnejše vzpone v letu 1975. (La Montagne 1976/1). Posebno veliko je bilo zimskih vzponov, saj je bilo pozimi 1975 v glavnem lepo vreme. Iz Daviesovega izvlečka povzemimo le najbolj znane stene in obiskovalce:

La Poire (Hruško) v Mt. Blancu je v enem dnevu sam preplezal Ženevčan J. Emery. Prvi zimski vzpon in peti vzpon po smeri Bonatti—Zappelli sta opravila vodnika R. Chère in vodniški kandidat Daniel Monaci 22. do 24. decembra. Drugi bivač sta prebila v višini 4200 m, iz stene sta prišla 24. ob 8,30. Nadaljevala sta po grebenu Peuterey, ki je bil ves okovan v ledu. Tretji bivač sta postavila v višini 4700 m na Mt. Blanc de Courmayeur. 25. dec. sta bila ob 11. na vrhu Mt. Blanca.

Davies je takoj zatem zabeležil še jugoslovanske naveze v Grand Pilier d'Angle: Ažmana in Kramerja v smeri Bonatti—Zappelli 23. julija v 12 urah in Andrejčiča ter V. Matijevca v smeri Dufour—Frehel 3. avg. 1975 v 14 urah. (Obe navezi sta o svojem uspehu skromno in obenem učinkovito poročali v »Planinskem Vestniku«. Že drugič je soliral smer Bonatti—Gobbi Ženevčan J. Emery, oskrbnik zavetišča na Col du Trident.

Južni steber Frênev v Mt. Blancu so prvi pozimi zmogli Decarps, Goby in Mizrahi. Prvenstveno zimsko v grebenu Brouillard so zmogli Clemenson, Bernard in Gabriel Dufour 14. in 15. jan. Ponoči so prišli na Mt. Blanc de Courmayeur. Tu jih je sprejel orkan (150 km/h). Kljub temu so prišli na vrh, sestopili in Goûter in staknili ozeblino na obrazu in rokah. Niso bile težke, pač pa precejšnje.

Prvenstveni zimski vzponi so bili zabeleženi tudi v Mt. Maudit, Mt. Blanc du Tacul in Col du Diable.

V Aiguille du Plan sta prva pozimi premagala veliki ozeblnik v centralnem stebri zahodne stene od 10. do 14. januarja vodniška aspiranta Gabarou in Picard-Deyme. Smer je najbolj direktna v zahodni steni Aig. du Plan. Posebno naporen je bil sestop, izgubila sta oprtnik s hrano, s težavo sta dosegla Requin, naslednji dan pa Monteverv.

Grandes Jorasses niso preveč naježene s klini, čeprav je bil v Walkerju velik oblisk, pravi Giorgio Bertone, morda kakih 20 preveč (v 75-metrski zajedi, v črnih in sivih ploščah, v rdečem kaminu), kakih 30 klinov tiči zunaj prave smeri, ponavljalci so imeli premalo »občutka za smer«.

Zelo obiskane so bile — tudi pozimi — znamenite smeri v Aig. Verte. V Aig. Sans Nom sta Angleža Bolton in Robinson v 5 dneh uspela v smeri Bolvin-Vallensant: prva ponovitev in obenem prvenstvena zimska.

Prvenstveno zimsko — v zimskem stebri Aig. du Dru so januarja naredili trije Francozi, doslej neznana imena: Bougmaud, Diaferia in Poencet.

Od 8. do 12. januarja sta Cecchinell in Stolzenberg plezala Grand Dru, ne da bi plezala v steni Petit Druja. Vse tri bivake sta prebila v »netopirju«, drugega v višini 3400 m, tretjega v višini 3500 m. Prečila sta sedlo Dru in čeprav nista uresničila načrta, sta storila veliko dejanje.

V les Droites je v severni steni od 22. do 26. decembra nastala prvenstvena zimska. In drugi vzpon po levi smeri. Štirje Francozi so v treh bivakih viseli v netopirjih, četrtega pa so prestajali na vrhu.

T. O.

NOVICE IZ YOSEMITE

Dve novi smeri sta leta 1975 nastali v Capitainu: smer »Pacifik«, s sedmimi mesti A₅ (I), zato jo štejejo za najtežjo v Kapitainu. Splezali so jo Bridwell, Westbay, East in Fisk. Poteka med Messalitom in smerjo Severne Amerike; druga smer je dobila ime Escalibur med »Cosmosom« in Salathé. Smer Nos so v enem dnevu preplezali J. Bridwell, J. Long in B. Westday. Najtežja smer v vsej dolni Yosemite je v Slonu (Elephant) in ji je ime Hot Line (vroča smer). S prostim plezanjem sta jo zmogla J. Bachar in Ron Kauk.

In seveda še mnogo podobnega, vendar za nas preveč »prazno zveniti«.

Značilno za razvoj plezarije v Yosemite je sofisticirano izboljševanje umetelnega (tehničnega) plezanja in novosti v poudarjeni »kvintesenci« prostega plezanja.

Giorgio Bertone piše o primerjavi med Capitanom in Drujem: Capitan je bolj impresiven in bolj eksponiran kot Dru, ki je bolj razčlenjen. Bonattijeva smer se lahko primerja z Nosom v Capitanu, čeprav je neka razlika v opremljanju obeh smeri in to v prvih štirih raztežajih. V Capitanu je treba vzeti vsaj 90 klinov in »bongov« (zatičev). V njem ni mogoče plezati z oprtnikom. Hrana, voda in oprema potujejo za plezalcem po vrvi vsak raztežaj posebej. Kalifornijske tehnike se je torej treba priučiti, privaditi.

T. O.

ŠVEDSKI NUN KUN (7135 m) — NOVOST

15. sept. 1975 so si Švedi zapisali v svojo alpinistično zgodovino prvi sedemtisočak Nun Kun. 6 alpinistov je prišlo na vrh in to — brez vodnika, brez nezgode in brez obolenj. Teamwork! Zasluga skupinskega dela, pravijo, zmaga moštva z osebnimi žrtvami in z najskromnejšo opremo in oskrbo. Po poklicu so bili alpinisti Back, Sandberg, Nyström, Berg, Bergström, Cronlund in drugi udeleženci elektrikarji, študentje, pomožni strojevodje, mizar, oficir, inženir, slikar, zdravnik, trgovski pomočnik in sprevodnik. Po poročilu v Alpinismusu 1976/6 so shajali brez vodje.

T. O.

ŠESTICA V GROSSGLOCKNERJU

Saj se to kar čudno sliši v zvezi s tako znano, tehnično kar preveč odprto goro. Ali — tako se je zgodilo: 30. 12. 1975 sta Sepp Schnell (22) in Hans Gratz (25) prva pozimi premagala južni greben Grossglocknerja in smer ocenila s VI+. Plezala sta brez rokavic, ker ima južni greben malo oprimkov in še ti so majhni. Tudi svež pršič jima je turo zagrenil. Zadnji raztežaji pod vrhom so bili lažji. Startala sta iz Studlhütte, na vrh sta prišla ob 17.15, vrnila sta se v Kals, vsega skupaj sta bila na nogah 18 ur.

T. O.

ANGLEŠKA SMER V SEVERNI STENI TROLLRYGGENA

Vaclav Širl poroča v »Alpinismusu« 1976/6, da je s svojimi tovariši (Janiš, Plahecký, Rakoncaj in Šmid) 13. marca 1976 prvi pozimi ponovil »angleško smer« v severni steni Trollryggena, v vertikalni, ki je v zimskem času terjala še večje napore kot poleti. Čehi so imeli lepo vreme, le dva dni je snežilo. V gornji polovici stene je

bilo dosti dela s snegom in požiedom. Najtežje delo so imeli v ključnem mestu »Great Wall«, nič manj v »Flacke Crack« in »Exit Chimney«.

Angleško šestico in Romsdal je poleti ponovilo 13 navez, šele leta 1974 je prišlo do zimskih poskusov. Tudi ta češka naveza se je dajala leta 1974 štiri dni s to steno, pa so se morali umakniti po vrveh. Potem so se dve leti skrbno pripravljali in veliko trenirali. Imeli so s seboj 130 klinov, 70 različnih zagozd, 8 alu-vponk, 80 m vrvi 11 mm in 80 m pomožne vrvice. Štiri dni so vlačili opremo, 10 dni so plezali, sestop v Isterdal je terjal le en dan.

Smer so prvi plezali poleti 1965 Angleži Amatt, Howard in Tweedale.

T. O.

MICKE BURKE

Angleški alpinizem je na Everestu 1975 izgubil enega svojih najboljših mož. Star je bil Burke komaj 33 let. 21 let star je že preplezal severno steno Druja, leto nato Bonattijev steber in smer Robbins-Hemming v zahodni steni Druja. Slednjo so tedaj imeli za eno najtežjih v Mt. Blancu. Burke je bil drugi, ki jo je ponovil. Leta 1966 je v zahodni steni Druja reševal v hudem vremenu obenem z Desmaisonom in Hemmingom. Rešili so navezo, ki je že obupala. Potem je plezal z zelo popularnim Hastonom in sicer pozimi Gervasutti-jev ozebnik in severno steno Matterhorna (1967). V severni steni Aig. du Midi ima prvenstveno smer. Z Don Whillansom je preplezal slovito severno steno les Droites. Leta 1968 je bil v Patagoniji, 1969 v Yosemite, leta 1970 v južni steni Annapurne. V steni je doprinesel levji delež.

Na Everestu je v jugozahodni steni zmo- gel zadnjih 200 metrov s 16 mm kamero in se ni vrnil. Vzel ga je Everest. — Po vtisu iz Trenta je bil ta veliki albinski alpinist zgled skromnosti in prirodnosti. Slava ga ni načela prav nič.

T. O.

NOVA SMER V EL CAPITANU

Poleti 1975 so Amerikanci Bridwell, West-bay, East in Fisk preplezali 750 m visoko jugovzhodno steno El Capitana, blizu »Stene Severne Amerike«. Smer so imenovali »Pacific Ocean«. Do polovice je bila opremljena že pred njihovim poskusom. Plezali so 9 dni, mnogo zabljali, svedrali, nihali in se zibali na vseh mogočih stremenih in lestvicah. Smer poteka levo od »Stene Sev. Amerike«, potegnili so jo direktno iz vpadnice pri vstopu do vrha stene, medtem ko »Stena Sev. Amerike« uhaša na rob stene precej daleč od vpadnice, ker se ogiblje previsnega vršnega dela stene.

T. O.

VARSTVO NARAVE

ZAŠČITENE RASTLINE

Skupščina SR Slovenije je 26. maja 1976 sprejela odlok o zavarovanju redkih ali ogroženih rastlinskih vrst, objavljen v Uradnem listu SRS št. 15/76.

S tem odlokom so prenehale veljati dosedanje določbe glede zaščite redke flore. Po novem so zavarovane naslednje rastline:

1. Bela žrdana (*Amanita ovoidea*) — goba, posebna vrsta mušnice
2. Lepi čevljec (*Cypripedium calceolus*)
3. Blagayov volčin (*Daphne blagayana*)
4. Dišeči volčin (*Daphne cneorum*)
5. Sternbergov klinček (*Dianthus sternbergii*)
6. Alpska možina (*Eryngium alpinum*)
7. Močvirska logarica ali močvirski tulipan (*Fritillaria meleagris*)
8. Gorska logarica (*Fritillaria tenella*)
9. Glusijev svišč (*Gentiana clusii*)
10. Froelichov svišč (*Gentiana froelichii*)
11. Košutnik ali rumeni svišč (*Gentiana lutea*)
12. Kochov svišč (*Gentiana kochiana*)
13. Panonski svišč (*Gentiana pannonica*)
14. Bodika (*Ilex aquifolium*) — »božje drevo«
15. Planika (*Leontopodium alpinum*)
16. Brstična lilija (*Lilium bulbiferum*) — ima velike, pokončno oranžno cvetove
17. Kranjska lilija (*Lilium carnolicum*)
18. Zafarska lilija (*Lilium croceum*) — podobna brstični liliji, raste na Primorskem
19. Ozkolistna narcisa (*Narcissus stellaris*)
20. Rdeča murka (*Nigritella minor*)
21. Črna murka (*Nigritella nigra*)
22. Avrikelj ali lepi jeglič (*Primula auricula*)
23. Kranjski jeglič (*Primula carnolica*)
24. Velikonočnica (*Pulsatilla grandis*)
25. Rjasti sleč (*Rhododendron ferrugineum*)
26. Rumeni sleč (*Rhododendron luteum*) — grm, raste v okolici Novega mesta
27. Širokolistna lobodika (*Ruscus hypoglossum*)
28. Tisa (*Taxus baccata*) — iglavce

Rastline zavarovanih vrst je prepovedano uničevati (trgati, ruvati, izkopavati, obsekovati, sekati), prenašati z naravnih rastišč, prodajati, izvažati ali odnašati v tujino. Prepoved se nanaša na vsak posamezen cvet ali del rastline.

Republiški sekretariat za urbanizem lahko dovoli izjemo, vendar le v primeru, če gre za znanstveno-raziskovalno namene.

Za kršilce prepovedi se uporabljajo določbe zakona o varstvu narave (Uradni list SRS 7/70, člen 19 oz. 21), in sicer se kaznuje delovna organizacija ali druga pravna oseba z denarno kaznijo do 10 000 din ter z odvzemom s prekrškom pridobljene koristi; posameznik pa je lahko kaznovan z denarno kaznijo do 500 din, oziroma z odvzemom pridobljene koristi in z denarno kaznijo do 10 000 din, če je napravil prekršek iz dobičkaželjnosti.

ZAŠČITENE REDKE ŽIVALI

Skupščina SRS je 24. novembra 1976 sprejela odlok o zavarovanju redkih ali ogroženih živalskih vrst ter njihovih razvojnih oblik, objavljen v Uradnem listu SRS št. 28/76.

S tem odlokom so prenehali veljati dosedanje predpisi o zavarovanju ogroženih živalskih vrst (odločba o zavarovanju redke favne iz leta 1951 in odredba o varstvu koristnih ptic in koristnih sesalcev iz leta 1966).

Po novem so zavarovane (med drugimi) naslednje redke živali (navajamo samo tiste, ki so pomembne tudi za planince):

Hrošči (Coleoptera)

1. planinski kozliček (*Rosalia alpina*) — zalega jajčeca v stara bukova debla; 2. nosorožec (*Oryctes nasicornus*) — zalega jajčeca v trohneče hrastje; 3. rogač (*Lucanus cervus*) — zalega jajčeca v trohneče hrastje; 4. vsi hrošči nad gozdno mejo.

Metulji (Lepidoptera)

1. gorski apolon (*Parnassius apollo*) — bela krila s štirimi rdečimi lisami — živi na skalnih alpskih pobočjih — ličinka se hrani samo s cvetom homulice (*Sedum*); 2. kraški pavlinček (*Parisomena caecigena*) — živopisna krila rdečkaste barve z modrimi in črnimi pegami — živi po kraških gmajnah; 3. valiki nočni pavlinček (*Saturnia pyri*) — nočni metulj s čokratim trupom, z velikimi bledorjavimi krili z belkastim robom ter rdečečrno pego na vsakem krilu — gosenica zelo velika, močno členasta, živozelena, z drobnimi rdečimi pikicami ob bokih, na vrhu členov veliki kosmati čopki; 4. vsi metulji nad gozdno mejo.

Plazilci (Reptilia)

1. želva sklednica (*Emys orbicularis*) — rjav oklep z rumenimi pikami, živi v barjih in močvirjih; 2. navadni gož (*Elaphe longissima*); 3. progasti gož ali kravarica (*Elaphe quatuorlineata*) — živi v Istri in Primorju.

Ptiči (Aves)

1. vse ujede (*Falconiformes*), razen kragulja in skobca; 2. golob duplar (*Columba oenas*); 3. kukavica (*Cuculus canorus*); 4. vsi hudourniki (rod *Apus*); 5. smrdokavra (*Upupa epops*); 6. vse vrste žoln in detlov (družina *Picidae*); 7. vse ptice pevke (*Passeriformes*), razen šoje, srake, sive vrane in navadna kavke.

Sesalci (Mammalia)

1. jež (*Erlinaceus europaeus*); 2. vrtni polh (*Eliomys quercinus*); 3. drevesni polh (*Dryomys nitedula*); 4. podlessek (*Muscardinus avellanarius*) — sorodnik vrtnega polha, živi po vrtovih in gajih.

Prav tako so zaščitene vse živali, ki stalno žive v podzemeljskih jamah.

Odlok navaja, da se zavarovanje nanaša na žive in na mrtve živali in na vse njihove razvojne oblike (jajca, ličinke, bube).

Zavarovane živali je prepovedano loviti, ubijati, prenašati, zadrževati v ujetništvu ali pa jih namerno vznemirjati v njihovem naravnem okolju ter uničevati ali prenašati njihova gnezda, legla in jajca. Primerke zavarovanih živalskih vrst je prepovedano prodajati, kupovati ali izvažati v tujino.

Prepovedano je tudi vnašati v naravno okolje nove živalske vrste, ki bi lahko ogrozile obstoj zavarovane vrste.

Iz znanstvenih razlogov lahko republiški sekretar/lat za urbanizem dovoli izjeme od gornjih prepovedi. Za kršilce se lahko izrečejo enake kazni kakor za uničevanje zaščitene flore, tj. po 19. in 21. členu zakona o varstvu narave (Ur. l. SRS 7/70).

ZAŠČITENA LOVNA DIVJAD

Skupščina SRS je 20. oktobra 1976 sprejela nov zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, objavljen v Uradnem listu SRS št. 25/76.

Po tem zakonu se štejejo za zadeve posebnega družbenega pomena:

— ohranjanje, vzdrževanje in izboljševanje življenjskih okoliščin za divjad;

— ohranjanje in vzdrževanje ustrezne sestave divjadi v loviščih;

— vnašanje novih vrst divjadi v lovišča.

Zakon določa, da v prosti naravi ni dovoljeno znižati števila nobene vrste divjadi do take mere, ki bi predstavljala nevarnost za njen obstoj. Število in sestava divjadi v posameznem lovskogojitvenem območju se določi z družbenim dogovorom, ki ga sklenejo lovske organizacije, kmetijske skupnosti, vodnogospodarske skupnosti, skupnosti za varstvo okolja in občinske skupščine znotraj lovskogojitvenega območja (le-to je širše od posameznega lovišča in zajema prostor, na katerem se lahko vzdrži biološko ravnovesje divjadi). Letni odstrel določa lovska organizacija skladno z gornjim družbenim dogovorom.

Vse leto je prepovedano loviti naslednjo divjad (navajamo samo gorsko divjad):

orla, jastrebe, kanje, sokole, goloba duplarja, sove, planinsko vrano, planinsko kavko, krokarja.

Vse leto je prepovedano loviti (razen v primerih, kadar to izjemoma dovoli republiški sekretar za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano): hermalina, malo podlasico, veverico, vldro, risa, planinskega zajca, planinskega orla, belko, samico gozdnega jereba, samico ruševca, samico velikega petelina, kotorno, prepelico, skalnega goloba, krekovta in navadno kavko.

V lovni dobi je dovoljeno loviti (seveda le toliko primerkov, kolikor dopušča načrt lovišča):

kozoroga od 1. avgusta do 15. januarja; mufona — samca od 1. avgusta do 1. januarja, samico od 1. septembra do 1. januarja; jelena — samca od 1. avgusta do 31. decembra, samico od 1. septembra do 31. decembra; divjega prašiča od 1. aprila do 15. februarja; gamsa — samca od 1. avgusta do

31. decembra, samico od 1. avgusta do 31. decembra; srnjaka od 16. maja do 31. oktobra; srno od 1. septembra do 15. januarja; svizca od 1. septembra do 30. novembra; kune od 1. novembra do 15. februarja; navadnega polha od 25. septembra do 15. novembra; velikega petelina od 10. maja do 31. maja; ruševca od 1. maja do 15. junija; gozdnega jereba od 1. septembra do 30. novembra; medvede od 1. oktobra do 30. aprila (na območjih, ki jih predpiše rep. sekretar za kmetijstvo, drugod pa vse leto).

Vendar pristojni občinski organ ali pa republiški sekretar za kmetijstvo lahko začasno skrajša lovno dobo ali sploh prepove lov tudi na to divjad, če se ta praveč razredči.

Zakon o lovu še posebej prepoveduje uničevanje in razdiranje legel, uničevanje gnezd in pobiranje jajc pernatih divjadi. Prepoveduje tudi prijemanje in prilaščanje mladičev.

Prepovedano je:

— loviti divjad na način, s katerim se množično uničuje;

— loviti z zankami, pastmi, mrežami, limanicami in strupi;

— loviti parkljasto divjad ponoči;

— loviti s pomočjo žarometov, zvočnih naprav ali vabnikov;

— loviti divjad ob poplavih ali v visokem snegu;

— zažigati suho travo in grmovje;

— namerno vznemirjati divjad v loviščih.

Za kršilce lovskih predpisov so določene naslednje kazni:

Lovska organizacija se kaznuje za gospodarski prestopki z denarno kaznijo od 10 000 do 200 000 dinarjev;

1. če zniža število posamezne vrste divjadi do take mere, ki bi predstavljala nevarnost za njen obstoj;

2. če lovi ali dovoli loviti divjad, ki jo je prepovedano loviti ali za katero velja lovopust;

3. če vpelje v lovišče novo vrsto divjadi brez dovoljenja republiškega sekretarja za kmetijstvo in gozdarstvo.

Vsaka delovna organizacija se kaznuje za gospodarski prestopki z denarno kaznijo od 10 000 do 200 000 dinarjev, če uporabi kemična sredstva na zemljišču v lovišču v nasprotju s predpisi o njihovi uporabi.

Lovska organizacija se kaznuje s kaznijo od 5000 do 20 000 dinarjev, če lovi ali dovoli loviti divjad na prepovedan način ali s prepovedanim sredstvom.

Vsaka delovna organizacija se kaznuje s kaznijo od 5000 do 20 000 dinarjev, če kljub prepovedi zažiga suho travo ali grmovje v lovišču ali če uničuje legla in gnezda.

Vsakič je hkrati kaznovana tudi odgovorna oseba v organizaciji.

Posameznik, ki sam zagreši katero od gornjih dejanj, pa je lahko kaznovan za prekršek z denarno kaznijo od 100 do 2000 dinarjev. Lahko se mu vzame tudi promozenjska korist in predmet, s katerim je bil storjen prekršek.

ETNA PO MILI VOLJI

John Nussbaum je v »Les Alpes« 1975/2 popsal, kako se je srečal z Etno, ki je danes turistični pojem, odprta »à gogo«, star francoski izraz za izobilje, v katerem lahko izbiraš po želji. Tudi na Etno že nekaj časa lahko pride vsak, saj je 3000 m višinske razlike na razne načine »razveljavljenih«. Na razpolago je avto, če nimaš svojega, cesta na Etno je bila zgrajena v letih 1829—1834, v nekaj minutah te še više potegne žičnica, v zadnji etapi pa te potegne še jeep. Zadnjih sto metrov ostane turistu za razglavljanje in že je na višini 3323 m, kjer se iz gore že vali dim, kamor ga pač uravnava veter.

Haroun Tazieff, svetovni as vulkanologije — kdo se ne spomni njegovega filma »Sestanek s hudičem« — je napisal tudi delo »Etna in vulkanologija« (L'Etna et volcanologues, Arthaud, Paris 1972) je o Etni cinično zapisal: Danes, ko je ta gora — med mnogimi drugimi — postala turistična atrakcija, se na Etno tistih 25 km od Catanie ne hodi več peš in se ne preja na oslu. Na tistih sto, dvesto metrih pod vrhom vedno bolj narašča čudna množica ljudi, ki je prav malo pripravljena za tako pokrajino. Upam, da se bodo ti »pogumni« ljudje kljub mrazu, ki jih tu gori stresa, kljub vulkanskemu prahu, ki jim ga veter meče v oči, kljub dimu, ki jim jemlje sapo in jih peče v očeh, kljub njihovem očitnemu presenečenju nekoč srečali s sovražnim in ne s prijaznim okoljem, upam pa tudi, da se kljub temu ob tem doživetju ne bodo samo zgrozili. »Ali čutite hodič na rovaš« človeške favne?

Najlepši pogled na Etno je gotovo iz Taormine, 50 km južno od Messine, kjer je še ohranjeno grško gledališče, oaza polne poezije in spomenikov slajne preteklosti.

Etna je od tu idealna harmonična gora, nič se ne vidi črna, siva, rjava puščava z nešteti ugaslimi žreli in žrelci. Iz Taormine se tudi najlepše vidi, kako Etna »živi«. Ni čuda, da ima Etna v zgodovini in mitologiji tako vidno mesto. Mnogi rimski in grški zgodovinarji pišejo, da je Etna sveta gora. Res je gora legend, gora »očiščevanja«. Slavni avantgardistični filozof Empedokles si je sam »programiral smrt« v njenem žarečem žrelu. »Stolp filozofov« na višini 3000 m še danes spominja na Empedokla, velikega učenjaka iz 5. st. st. e. Legenda pravi, da se je cesar Trajan povzpel na Etno. Resnica ali lugente, raca, leg-enda? Vemo, da so se v 18. st. ljudje verjeli, da so gore dom čarovnic in vseh mogočih drugih pošasti. A kdo more dokazati prav s tem, da se je Trajan teh stvari tudi bal, rimski cesar, učlovečeni bog?

Nussbaum se je povzpel na Etno po najobičajnejši poti iz Nicolasija, mesta na

južni strani Etna, na Monti Rossi, ki so nastali leta 1660 ob izbruhu nad Nicola-sijem, nato na Casa Cantoniera, cilj prve etape za množice, ki dnevno rinejo na »sestanek s hudičem«. Kmalu nato ni več no kstanjev, hrastov ne zelenine, brez prehoda nastopi puščava »kot na me-secu«, le barve so drugačne. Ni daleč do Bocche Silvestri, zelenih ugaslih stožcev, ki so nastali pri erupciji leta 1892. Sledi stožec Montagnola, v višini 2500 Picaols Rifugio, Piano, ki jo danes turisti po navadi prevozijo z jeepom. Pri erupciji leta 1971 se je tu valila 20 m široka »reka« lave.

Zato so morali premestiti cesto proti vzhodu. Ta erupcija je poškodovala tudi zgornji del žičniških naprav in observatorija.

Znani francoski planinski pisatelj Roger Frison Roche je leta 1964 v svoji knjigi »Gore na Zemlji« zapisal: »Žičnico na Etno so konstruirali isti inženirji kakor na Aiguille du Midi (3843 m). Čudo tehnike! Vendar mi ti inženirji niso zamolčali, da jim žičnica na Etno dela velike probleme pri vzdrževanju. Na Aiguille du Midi kablov led ne ogroža, medtem ko morajo na Etni kabl vzdržati naravnost velikansko težo ledu, toliko da se ne potrgajo.

Ko še ni bilo ne ceste ne žičnice, je dober hodec do observatorija iz leta 1804 hodil sedem debelih ur. Če vzamemo v roke vodniško literaturo o Etni od leta 1924 do danes, se iz nje poučimo, kako se je v polstoletju skrajšala tura na ta edinstveni evropski vrh. V vodiču iz leta 1968 (Guides bleus, Hachette 1924, 1962, 1968) je pot na Etno takole predstavljena: Od »Catanie do Casa Cantoniera 34 km, od tu z žičnico 15 minut, nato 45 minut peš do žrela. Od Casa Cantoniera do žrela je 3 do 4 ure peš.

Etna je danes dostopna za vsakogar, kapi-tal, ki je to omogočil, je vedel, kaj dela: Grand-hotel Etna in več restavracij je samo pri Casa Cantoniera, a poleg tega še vrsta drugih gostišč, ki žive od množične radovednosti. Catanla ima letališče, ki je približalo Etno milijonskim evropskim metropolam na 2 do 3 ure.

Sloviti Tazieff je seveda zoper tako odkri-vanje zemeljskih skrivnosti. Glede tega je treba marsikaj premisliti in upoštevati, s pravo mero oceniti, kaj naj odpiramo in odkrivamo, kaj pa naj ostane množicam vendarle težje dostopno. Ali ni Etna, takš-na, kakršna je danes, tudi reklama za delo, ki ga je opravil in ga še opravlja Tazieff. Leta 1974 je izdal delo »25 let na vulkanih naše Zemlje«. Kdor je doživel današnje Etno, bo delo bral z večjim zanimanjem, večjim razumevanjem in večjim užitkom. In končno — to smo že večkrat zapisali — svet je za vse, ne samo za izbrance. Prvobitnost sveta ne more biti absolutna vrednota.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

KAMBIČEVE FOTOGRAFIJE V HIEBELERJEVI »BERGE UNSERER ALPEN«

Toni Hiebeler, svetovno ime v alpinistiki in pisateljstvu, je Julijskim Alpam, biseru naših gora odmeril v svojih knjigah ustrezno mesto tudi v svetovnem merilu. Tako najdemo naše gore zastopane v dveh knjigah ene najbolj znanih evropskih založniških hiš Süddeutscher Verlag München. V Hiebelerjevem albumu »Berge unserer Alpen« najdemo Jalovec, v knjigi »Berge unserer Erde« pa Triglav in Razor.

Z uvrstitvijo v izbere svetovno in evropsko znanih gora so naše gore dobile sijaj »enakopravnosti« z višjimi, čeprav ne pa večjimi gorami. Ne pozabimo, da je naš Luka Korošec osem let pred prvim vzponom na Mt. Blanc — da o drugih gorah ne govorimo — že pripeljal na Triglav in da je Triglav — ko še ni bil zglajen greben med Malim in Velikim Triglavom — tehnično pomenil neprimerno hujšo oviro, kot je redek zrak ali večja relativna višina.

Mgr. Mirku Kambiču gre zasluga, da je svetovni javnosti predstavil Jalovec, goro — simbol v grbu slovenske planinske organizacije. Predstavil ga je iz Slemena in iz Trente. Izvrstne Kambičeve fotografije, ki ga že 25 let poznamo kot odličnega, zelo iskanega, planinskega predavatelja in priznanega foto-umetnika, se kosajo z najboljšimi v knjigi. Toni Hiebeler je našel za Jalovec ustrezno besedilo tako, da je »fant od fare« Vzhodnih Julijskih Alp našel primerno oznako na poti v evropsko javnost.

Iz osebnega stika s Hiebelerjem v Trentu vem, da zelo cenil slovenske gore pa tudi Jadransko morje, posebej Kornate, kamor rad zahaja z ženo. Kot dr. Longstaff, angleški popotnik, pisatelj in himalajec, ve tudi on, da kljub svoji višini Julijske Alpe kot gorska skupina po legi, lepoti in zgodovini ne zaostajajo za komercialno bolj izkoriščenimi gorskimi skupinami evropskih Alp.

Knjigo, ki je v bistvu album velikega formata, odlikujeta preglednost, funkcionalnost in dokumentarnost. Osrednje mesto gre seveda mojstrom barvne fotografije. Spremní tekst k trem Kambičevim slikam predstavlja Julijske Alpe kot apneniške gore na alpskem jugovzhodu. Očitno je, da Julijske Alpe brez Kugyjeve spremne besede v zahodnem svetu ne morejo v javnost. Tudi tu srečamo Kugyjevo besedo. Reliefno senčna slika Julijskih Alp s Sedmimi Triglavskimi jezeri, Krnskimi in Bohinjskim jezerom, porečjem Save in

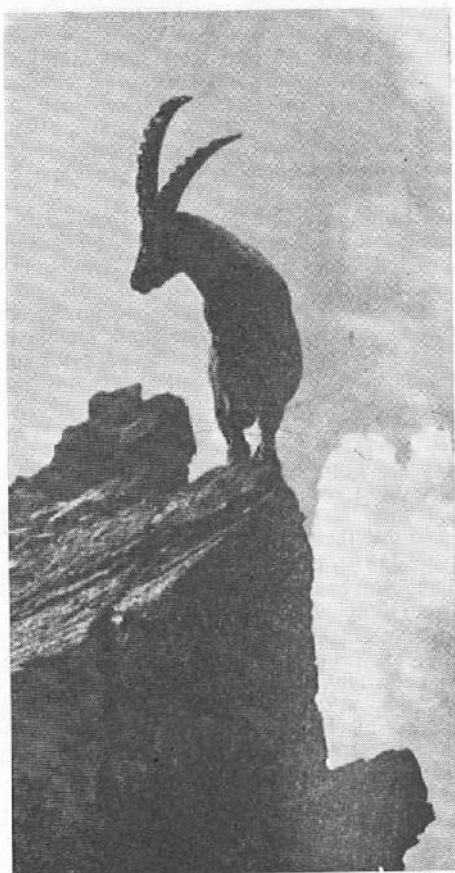
Soče ponuja prepričljivo optično informacijo.

Za primerjavo, s katerimi velikani evropskih Alp so v album uvrščene Julijske Alpe z Jalovcem na čelu, omenimo Montblanško skupino, Matterhorn, Wališke Alpe, Bernske Alpe, Dolomite, Bernino, Silvette, Ortlersko skupino. Ötztalske Alpe, Rätikon, Allgäuske Alpe, Wetterstejn, Karwendel, Gesäuse, Dachstein, Berchtesgaden in Venediger.

Listanje po knjigi je estetski užitek, nekakšna naravna forma viva Evrope. Grafični tisk se prilagaja naravni plastiki. Za gornika ne more biti lepšega darila kot ta knjiga. Slike so seveda močnejši del knjige. Avtorjem fotografij ni bilo do komercialno znanih obrazov gora, skušajo jim odkriti njihovo manj znano bit človeku, ki ji je kos. Album prikazuje sedemintrideset gora.

Knjigi je dodan tudi pregled prvih pristopnikov.

mag. Tone Stojin

Tone Strojln, načelnik propagandne komisije PZS, stalni dopisnik PV, je že na kratko poročal o svojem razočaranju nad trentskim festivalom. Vse kaže, da se tak festival s filmi, v katerih ni prave dramaturgije, težko leto za letom uveljavlja. Ing. Fritz Moravec, tudi nam dobro znan planinski aktivist pri avstrijskih »Prijateljih narave« (NF), je v ÖBZ 1976/7 zabeležil kvantitativno rast planinske filmske, predvsem ekspedicijske literature, ki je v letu 1976 zares imela širok mednarodni značaj, saj so poleg Kitajske nastopili tudi Senegal, Egipt, Avstralija, Somalija, ZDA, Sudan in poleg tega skoraj vse evropske države, zahodne in vzhodne. In takoj pristavlja vprašanje, o katerem smo v teh zapisih že večkrat spregovorili: Ali ni čas klasičnega planinskega filma dr. Fancka in Trenkerja, čas igranega filma za vedno pokopan? Ali se bo še kdo lotil s filmskim jezikom pokazati slikovito ljubezen do gorske domačije, ustvariti alpinistično-dramatično dejanje z jasno izraženim konfliktom? Ali bo ta tako splošno znana snov, ki jo grmadi planinstvo iz leta v leto, res rodila samo še plezalsko reportažo in dramaturško neobdelano, z napetostjo nabito dokumentacijo, ali je ta dokumentacija za milijone bolj ali manj zainteresiranih množic res vse, kar moremo s kamero upleniti? No, vprašanja niso prav naslovljena. Umetniški igrani film in dokumentacijski navojl, to sta dve stvari. Umetniški film je stvar umetniške tvornosti, ki terja vrsto tvorcev in sodelavcev, da ne govorimo o režiji.

Ing. Moravec posebej poroča o francoskem filmu »Na meji možnosti« (štirje francoski alpinisti v Grandes Jorasses v Whymperjevi smeri pri — 30°, 11 dni in 10 noči), o Messnerju in Habelerju v Hiddenpeaku (8068 m). Bolgarski prispevek o alpinisti 1975 in jugoslovanski Kangbačen avtor le omeni, »drugemu kitajskemu Everestu« sicer zaploska, vendar omenja propagando, ki jo Evropejec komaj more razumeti. Tudi to, da je 80 kitajskih alpinistov šlo na najvišjo koto Zemlje, se mu zdi nepojmljivo. Film je tudi terjal nepojmljive težave, saj teče 90 minut, 35 mm trak! Kakšni napori za filmsko dokumentacijo!

Pohvalno se izraža o sovjetskem filmu, italijanskem, bavarskem (Mezzalama), avstralskem in aglaškem.

25 let trentskega festivala! Skromen je bil začetek, prijem pa je bil primeren, mednarodna alpinistična družba ga je sprejela z obema rokama, ga pomagala razvijati in ga po 25 letih še vedno prepričevalno uveljavlja. Tridentinci pa so mu znali poiskati dobre organizatorje in mu dali poleg slovesne podobe tudi stanoviten prizvok mednarodnega soglasja in prijetne domačnosti.

T. O.

Trentski festival tematično sicer ni preozko zastavljen, zožujejo ga morda odločitve vsakokratne žirije. Četrtoletje je za tako periodično prireditev, pravi Wolfrud de Concini v »Der Bergwelt« (Winterberg-kamerad) velik preizkus, saj utegne izgubiti mnogo svoje izvirne pristnosti in zaiti s prvotne smeri. Avtorji, ki nastopajo s filmi, bi radi pokazali kaj bolj izvirnega, nove poglede — morda demitizirajo gora — pa pri tem opuščajo vrednote solidne tradicije. Priznajmo, zelo težko je pokazati kaj novega, ko vzame kamera »na muho« plezalca v steni, pa naj že pleza prosto, prirodno ali pa tehnično, oborožen z vsem orodjem in orožjem. Res je, »gore so visoke kakor prej«, človek pa se vendarle spreminja ali vsaj kaže voljo, da bi se spreminjal, da bi bila »naša« generacija drugačna od prejšnje. In še — kamera mora imeti občutek za današnjega človeka, za tisto, kar je njemu všeč, kar si on od planinstva najbolj želi.

T. O.

RAZMIŠLJANJE OB ŠESTSTOTEM »ODMEVU Z GORA«

Med oblikami planinske propagande se je radijska planinska serija, ki nas še enajsto leto spremlja na II. programu ljubljanskega radia pokazala med najbolj vztrajnimi, danes bi lahko že rekli ustaljena.

Impozantna številka šesto oddaj, ki si slede že dobro dekadno stoletja razodeva več strani. Prav gotovo so »Odmevi z gora« po eni strani odraz fenomena planinstva, ki mu ne zmanjka snovi zanimive tudi za radijske poslušalce, po drugi strani pa razodevajo privrženost sodelavcev, ki so vsem oddajam tega medija stali ob strani. Skupaj s sodelavci je oddaja »Odmevi z gora« živela, se spreminjala in dopolnjevala v času. Pogled v seznam 166 imen stalnih sodelavcev je zanimiv tudi z vidika strukture poklicev. Redakcija oddaje nikakor ni izbirala sodelavce zgolj izmed intelektualcev. V oddajah so našli mesto tudi vrtnar, lovec ali oskrbnik koč in celo svetovni popotnik (Tibor Sekelj) je zašel vmes. Zanimiva kategorija sodelavcev so upokojeanci. Po zanimivosti svojih prlpovedovanj so med najbolj zanimivimi. Morda preseneča, da so med sodelavci pojavljali celo zdravniki in ekonomisti, kar priča, da oddaja ni imela izključno profesionalnih gornških teženj, temveč da je zaobjela širši obseg, zajela planinstvo kot splošno kulturno potrebo sedanjega časa. Oddaja je ponujala priložnost za javljanje vsakemu in bo široko odprta ostala vsem, ki želijo kaj novega sporočiti širšemu krogu poslušalcev. Oddaja je posegala po najbolj skritih spominih na gore.

Šesto odmevov z gora nas zadoljuje, da kot družbena skupnost pristopimo k problemu in načinu javljanja z večjo odgovornostjo. Kot vsak medij množičnega obveščanja, ima tudi radijski svoje prednosti. Predvsem je nevsihljiv, spremlja nas lahko kamo, morda lažje kot televizijski, ki zahteva naše sodelovanje tudi z gledanjem. V primerjavi z branjem je prijetnejši, ker je kombiniran z ustrežno glasbo. »Odmevi z gora« so po svoje odraz planinske kulture, človekovega vrednotenja gora in osebnosti gornikov. So dragocena priča časa, ki teče ali je stekel mimo nas. »Odmevi z gora« so zasnovani široko tudi po namenu. Nekatere oddaje in ciklusi so se pokazali primerni za izdajo v knjižni obliki. Spomini Pavla Kunaverja in Toneta Škarje so dokaz, kako vsestranski so in v kakšni obliki se lahko predstavijo »Odmevi z gora«.

Oddaja je zmogla tako široko, ker je združevala tako raznovrstne sodelavce in je stalno sledila načelu odprtosti in dostopnosti vsakomur. Redakcija ni zasledovala ozkih in po vsebini zaprtih problemov in se tudi ni spuščala v polemike, kar jo je ohranjalo aktualno in po načinu posredovanja za objektivno informativno. Nekatere oddaje so iskale odgovora globljim vprašanjem slovenskega planinstva, kar bi morda prej sodilo v tiskana glasila zaradi zahtevnosti problematike, vendar je prav, da se jih je spomnil tudi radijski medij.

Več kot desetletje življenja ene rubrike je tudi za radio razmeroma dolga življenjska doba. Da se je oddaja ohranila tako dolgo, ima zasluge tudi sama tematika — gornišstvo, ki je neizčrpna. Redakcija ni imela profesionalca, saj je urednik oddaje kot urednik II. programa radia hkrati urednik vsaj še šest drugih oddaj, ki se tematsko in problemsko razlikujejo od »Odmevov z gora«.

Ne moremo izdvojiti oddajo, ki je bila najboljše najbolj aktualna, skratka »naj«. Zadovoljiti se moramo s preizkušenim rekom, »da bo to oddaja, ki jo bomo šele poslušali«. »Odmevi z gora« so krepko zakoračili v magično številko tisoč, kar je fenomen ne le v slovenskih razmerah temveč bi ga težko našli v evropskem merilu, posebno na temo gornišstva. Pri tem imamo v mislih take in podobne oddaje, ki so tedensko na vrsti v sosednjih alpskih državah. »Odmevom z gora« moramo ob rob pripisati, da so se urednikjem takih oddaj npr. na Münchenskem radiu dane drugačne možnosti kot ljubljanskemu t. j. možnost spremljanja planinskih dogodkov in reportažnih zapisov tudi izven meja svoje ožje domovine. Naj izven tega zapisa opozorimo, da se slovenski radio še ni imel priložnosti oglašiti, kje izpod najvišjih vrhov sveta o uspehih slovenskih alpinistov, čeprav je radio najhitrejšo sredstvo za obveščanje.

To častno poslanstvo o uspehih naših odprav so doslej opravili mediji tujih držav. Propaganda v vseh svojih pojavnih oblikah — tiskana, slušna in optična, predstavlja perspektivo, ki jo moramo razvijati bolj odgovorno in pretehtano v vsakem pogledu. Pravzaprav je to problematika, o kateri bi moral že enkrat razpravljati tudi najvišji organ slovenske planinske organizacije. Menimo, da za to obstoje dovolj tehtni razlogi, nenazadnje sam uspeh šesto odmevov na radiu. Objavljanje planinskih prispevkov navsezadnje ni nova stvar v ljubljanskem radiu, vzdrževanje take oddaje tedensko več kot desetletje, pa predstavlja veliko osebno odgovornost in obveznost, katere se, kdor tega ni izkusil komaj utegne predstavljati. Za vodenje take oddaje pa je en sam odgovor — entuziazem. Biti urednik pomeni vztrajnost, razgledanost, informiranost, opazovanje sveta okoli sebe. »Odmevi z gora« so vsa leta zasledovali vsebinsko začetno pot, ki se ni križala, temveč dopolnjevala z vzporednimi oddajami kot npr. z izletniškim kašipotom, s planinskimi odlomki na valu 202 itd.

Iz referata urednika teh oddaj, ki ga je imel na planinskem simpoziju v Zagrebu l. 1974: »Radio in televizija — moderna medija za propagando planinstva«, povzemam, da je pri redakciji zasledoval tematske ciklese. Prvi cikel je obravnaval osnovne vzgibe, ki silijo človeka v naravo, posebej v gore, da piše, riše in fotografira v drugačnih, notranje močnejših občutjih, barvah in odtokih. Drugi cikel oddaj je predstavljal človeka v naravi z različnih vidikov: zgodovine, umetnosti, znanosti in osebnih vzgibov. Tretji cikel je obravnaval aktualno temo: gornišstvo in množičnost z vsemi spremljajočimi pojavi. Četrti cikel je imel poudarek na varstvu okolja z vsemi posledicami, ki lahko zajamejo človeštvo. Zadnji, peti cikel je bil usmerjen v umetniško poantiranje človekovega osebnega doživljanja gora.

Še nekaj moramo dodati: delo na planinski propagandi katerekoli zvrsti zaradi obveznosti, ki jih tako delo zahteva in zaradi družbeno vezane snovi, ne more biti osebna privatizacija, temveč žrtev svojega časa. Nič ne pride samo po sebi, vse je treba odsedeti in obdelati, kar ni majhna stvar.

Radijska informacija o planinstvu je družbena informacija že z izkoriščanjem sredstev javnega obveščanja, ker je vezana na družbeno dejavnost v gorah, saj je osebno ni mogoče izolirati od družbene. Družbena postane vsaka osebna informacija tudi zato, ker je namenjena širšemu krogu poslušalcev kot sestavni del splošne kulture. Tako kot planinske knjige, ki posebej način preživljanja prostega časa, lahko bi rekli svojstveno filozofijo o na-

činu bivanja izven delovnega časa, bi lahko tudi rekli sporočanje »svojih vtisov« preko radia, imeli za propagando nekega načina življenja, ki je zdrav, smotrno in zato družbeno koristen in sprejemljiv za posnemanje. Prav v tej koristnosti je največji pomen takih oddaj kot so »Odmevi z gora«, ki so tudi v vzgojno-kulturnem smislu neprecenljivi.

V časovnem pogledu nam podatek 12 000 minut, kolikor se jih je nabralo v dobrih desetih letih ne pove vsega, kajti radijska minuta predstavlja nekaj drugega kot pisani tekst. Bolj določeno predstavo o ob-

segu dobimo, če ob tej minutaži primerjamo obe knjigi, ki sta izšli iz oddaj »Odmevi z gora«. Spomini obeh Kunaverja st. in Škarje pa so v paleti gradiva le utrineki, pa čeprav prijeten.

»Odmevi z gora« so torej vzeli domicilno pravico na II. programu, se zapisali javnosti, ki jo je sprejela za svoje. Želim jim, da bi še dolgo odmevali v slovenskem prostoru, njenemu uredniku prof. Marijanu Krišlju pa nadaljnjih pobud in vsestransko podporo v korist skupnosti.

mgr. Tone Strojín

RAZGLED PO SVETU

POLETI NA SMUŠKIH SKAKALNICAH

v Oberstdorfu je stalo 9,5 milijona DM, poroča T. Hiebeler v »Alpinismusu« 1976/3. Zadnje svetovno prvenstvo na skakalnici 14 udeležencev je doseglo daljave 160 do 179 l. Zabeležili so 599 skokov, od teh jih je bilo 114 pod 100 metrov. 305 poletov ni bilo daljših od skoka Fritzja Tschannena leta 1948 na naši stari Planici. Dr. ing. Reinhard Straumann je že leta 1950 podal svojo vizijo smuških poletov: »Skakalci (letalci) se bodo naučili, da se bodo z zrakom — nosilnim medijem igrali, ne pa borili.« Straumann je napovedal celo slalom-polete do 200 m. Stroški bodo seveda sorazmerno zrasli. Zato T. Hiebeler vzklika: Naj živi klasični smuški skoki!

T. O.

OLIVIERIJEVA POT V TOFANE DI MEZZO

Pod vodstvom cortinskega plezalca Bibija Ghedine in s finančno pomočjo žičnice Tofana so speljali novo zavarovano pot, kakršne se je v mednarodnem planinskem svetu prijeló ime »ferrata«. Nova pot drži na postajo Cacciatori 2630 m. Nato pride v alpinistično zelo zanimivo etapo pod stolpi Pomèdes. Ni težka, ima pa 230 m železne vrvi in dve železni lestvi. Ime ima po alpinistu Giuseppu Olivieri, ljubitelju Tofanske skupine. Povezana je z drugimi zavarovanimi potmi tam okoli Cortine.

T. O.

JAPONSKE EKSPEDICIJE

M. Lutterjohann v »Alpinismus« 1976/3 je napisal daljši članek o japonskem alpinizmu, med drugim tudi o japonskih ekspe-

dicijah. Po drugi svetovni vojni od leta 1945 do 1973 so Japonci poslali v inozemstvo nad 300 ekspedicij. V zadnjih letih je za to nekoliko manj denarja, vzrok je gospodarska stiska. Ekspedicije financirajo univerze, planinski klubi in mesta. Ženska ekspedicija na Everest je stala 300 000 DM, tretjino vsote, ki so jo imeli nekaj let pred njimi moški. Soudružba alpinistk je znašala 10 000 DM. 90 000 DM je dal časnik Yomiuri in RTV, 60 000 DM je vrgla zbirka. Veliko dajo na prijateljske ekipe, češ da take na ekspedicijah nimajo težav v odnosih.

Vrhovna organizacija japonskega alpinizma je Japan Mountaineering Association (JAC). Ima 80 sekcij in ca. 70 000 članov. Leta 1975 je praznovala 75-letnico obstoja. Koče na Japonskem so večji del v privatnih rokah, zato nastajajo na nekaterih izletiških množična šotorišča.

T. O.

PRAVNIKOVO MNENJE O NESREČAH

Dr. Eduard Rabofsky, pravnik, specialist za pravno stran gorskih nesreč, za odgovornost vodnikov in voditeljev, viden planinski delavec v Avstriji, je izjavil, da se alpinistom ni treba bati avstrijskih sodišč: do obtožbe v primeru plezalskih nesreč pride le v zares težkih primerih, če pa pride, se proces največkrat ustavi. Skoraj vedno so udeleženci že z nesrečo hudo kaznovani, njen potek pa je zelo težko natančno rekonstruirati. Izjavo dr. Rabofskega je objavil »Der Bergsteiger« 1976/1 glede na to, ker je do takih obtožnic na avstrijskih in nemških sodiščih v zadnjih letih v primeri s prejšnjimi res večkrat prišlo.

T. O.

PREGLED ŽIČNIC NA TIROLSKEM

280 žičnic od ca. 1000 takih in podobnih naprav so na Tirolskem v prvi polovici leta 1975 pregledali po naročilu prometnega ministrstva in to s stališča njihove zavarovanosti pred plazovi. Komisija je ugotovila številne pomanjkljivosti: 10 »vertikalnih« prometnih naprav bo moralo takoj poskrbeti za protilavinske dograditve, 24 naprav nima potrebnih »plazolomov« (ali bolje lomiplazov), v nekaj primerih pa bodo morali skrajšati ali premestiti traso. Nekatere naprave so dobile natančna navodila in predpise, kdaj morajo zaradi nevarnosti plazov ustaviti promet. V komisiji so bili strokovnjaki za urejanje hudournikov in protilavinskih gradenj, strokovnjaki za opozorilno službo in zastopniki krajevnih lavinskih komisij.

T. O.

KOČE DAV IN ÖAV — BODO POVEZANE Z MODERNIMI SREDSTVI ZA ZVEZE

O tem smo poročali pred tremi leti in modernizacija se je začela. Doslej so namenili za ta namen 600 000 DM. Imajo v načrtu, da bodo z brezžičnim telefonom opremili vsaj 250 koč — od 450, kolikor jih imajo. Leta 1973 so z javno mrežo povezali 50 koč, 30 pa so jih opremili s potrebnimi napravami. V najbližji bodočnosti bo 70 koč dobilo telefon, 50 pa brezžično zvezo. Koče bodo v imenikih dolinskih naročnikov in v vodniški literaturi.

T. O.

LETNA SEZONA V BERNER OBERLANDU

Pokazala je majhno recesijo, značilno skoraj za ves svet. Od aprila do septembra je bilo v Berner Oberlandu 2 113 332 nočitev, 7 % manj kot v letu 1974 (159 126 oseb manj). Inozemcev je bilo 6,3 % manj. Padlo je tudi število domačih gostov. Največ so k padcu doprinesli Nemci, saj jih je prišlo 9,6 % manj kot leto poprej. Manj je bilo tudi Angležev, Belgijcev, Amerikancev, Luxemburžanov, Avstrijcev, Avstralcev, Nizozemcev in Italijanov. Poprečna zasedenost postelj je od 47,4 % padla za 3 %, kar pa je po normativih še vedno lepa zasedenost.

T. O.

BAVARCI V BEZENGI

Bavarski plezalci iz Borchtesgadena so bili leta 1975 prvič po drugi svetovni vojni gostje SZ. Do Moskve so se peljali z železnico, nato do Mineralnih vod z letalom, naprej do plezalnega tabora kluba »Trude« s kamionom (170 km).

Bavarci sta se pridružila še dva Avstrijca in en Amerikanec. V Taboru »Trude« je bilo 150 sovjetskih alpinistov.

Bavarci so preplezali 1200 m visoki vzhodni steber Dychtau (5158 m), 5 b. Zaradi slabega vremena so bivakirali v višini 4900 m; preplezali so severovzhodni greben Šhare (5184 m), 4 b, in Merzbacherjevo rebro (4 a) v Džangi-Tau (5038 m). Glavnega cilja, prečenja Bezengijskih vrhov, niso dosegli, spreči so morali na Šhari, ker se je spredilo vreme.

Bavarci so imeli polna usta hvale o vsem, kar so doživeli v SZ, le to jim ni bilo prav, da ni dobrih zemljevidov in ne opisov v nemščini. Kateri obiskovalec sovjetskih gora pa tega še ni obžaloval!

T. O.

VZHODNA STENA MATTERHORNA — PRESMUČANA

Že nekaj let poročamo o ekstremnem smučanju po strmih ozebnikih in stenah, ki se je razvilo posebno v Franciji in Italiji. Tudi pri nas so se nekateri alpinisti lotili te najnovejše smučarske »discipline« in presmučali gorski svet, ki ga tudi polleti ni ravno lahko jemati podse. Človeška moč, spretnost in pogum res skoraj ne poznata meja. Italijan Toni Valeruz se je z dilcami spustil z Rame po vzhodni steni Matterhorna. Incredible dictu et auditu, povsem neverjetno, bi najbrž vzkliknil kak ljubitelj latinščine. A je povsem izpričano, celo filmano. Helikopter je drzneža odstavil pod vrh popularne gore. 21 minut in 45 sekund je trajal ta več kot vratolomni smuk po steni z nagibom 72° do mesta, kjer strmo snežišče dosega — najvišjo točko vznožja, tu pa je zakrmaril in zapeljal po normalnem, a še vedno zelo strmim svetu — v življenje. Stena ima nekaj mest IV. in V. težavnostne stopnje. Valeruz je tudi te prevozil na italijanskih smučeh firme Roy. Ni komentarja!

T. O.

ČELNA SVETILKA BREZ MOTNJE

Motečih kablov na čelnih svetilkah ne bo več. Švicarska firma Arowa, Lenzberg (5600), je dala v promet novo čelno svetilko, ki bo posebej prav prišla plazalcem, pa tudi vodnim športnikom, terenskim tekačem idr. Nova čelna svetilka se lahko zloži in uporablja kot navadna žepna svetilka. Plastična konstrukcija je stabilna in trdna, a kljub temu lahka (140 g). Elastični jermeni omogočajo, da jo plezalec nosi tudi na goli glavi ali na čeladi in celo na čepici. Preprosto in duhovito sta ohlajne baterije in kabel, oboje povezano s svetilko po oglavnih trakovih.

T. O.

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA L. 1975 IN 1976

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1975	Naročniki 1975	Članstvo 1976	Naročniki 1976	Porast	Padeč
1.	Ajdovščina	708	27	750	21	—	6
2.	APD Ljubljana	299	45	274	40	—	5
3.	Avtomontaža	250	26	205	26	—	—
4.	Bled	682	34	682	31	—	3
5.	Bohinjska Bistrica	438	25	503	27	2	—
6.	Bohor Senovo	574	18	1 184	6	—	12
7.	Bohinj-Srednja vas	972	24	784	17	—	7
8.	Borovnica	67	3	96	2	—	1
9.	Bovec	450	10	345	8	—	2
10.	Brežice	343	23	377	20	—	3
11.	Celje	1 523	155	1 356	153	—	2
12.	Cerknica	237	4	186	3	—	1
13.	Cerkno	928	16	1 000	15	—	1
14.	Črna	705	35	804	35	—	—
15.	Črnomelj	160	5	160	6	1	—
16.	Črnuče	594	22	910	22	—	—
17.	Delo	321	10	293	3	—	7
18.	Dol pri Hrastniku	1 092	18	1 036	7	—	11
19.	Domžale	693	51	681	72	21	—
20.	Dovje-Mojstrana	539	27	558	30	3	—
21.	Dravograd	232	13	151	12	—	1
22.	Fram	224	5	230	5	—	—
23.	Gorenja vas	174	2	153	2	—	—
24.	Gorje	834	20	771	16	—	4
25.	Gornji grad	170	5	159	5	—	—
26.	Gornja Radgona	373	11	347	8	—	3
27.	Gozd Martuljek	146	7	176	6	—	1
28.	Hrastnik	986	19	863	18	—	1
29.	Idrija	1 124	34	1 042	37	3	—
30.	Ilirska Bistrica	802	15	1 026	19	4	—
31.	Impol — Slov. Bistrica	719	25	854	20	—	5
32.	Iskra — Ljubljana	432	6	404	6	—	—
33.	Javornik	1 387	32	1 386	30	—	2
34.	Jesenice	2 032	103	2 157	89	—	14
35.	Jezersko	184	9	267	7	—	2
36.	Kamnik	1 024	127	1 141	132	5	—
37.	Kidričevo	69	2	54	2	—	—
38.	Kobarid	482	17	600	25	8	—
39.	Kočevje	339	20	393	21	1	—
40.	Kom. podjetje Ljubljana	200	2	100	2	—	—
41.	Koper	1 324	87	957	83	—	4
42.	Kozjak — Maribor	440	12	289	15	3	—
43.	Kranj	3 020	347	3 100	348	1	—
44.	Kranjska gora	350	12	191	14	2	—
45.	Križe	314	5	350	2	—	3
46.	Kum Trbovlje	315	14	402	9	—	5
47.	Laško	566	21	469	18	—	3
48.	Lenart	196	5	245	6	1	—
49.	Lesnina Ljubljana	157	2	65	2	—	—
50.	Lisca Sevnica	1 107	27	1 114	23	—	4
51.	Litija	568	27	625	32	5	—
52.	Litostroji Ljubljana	559	28	534	28	—	2
53.	Ljubljana-matica	8 235	1 464	7 621	1 515	51	—
54.	Ljubljanske mlekarne	85	1	200	1	—	—
55.	Ljubno	126	7	250	7	—	—
56.	Ljutomer	128	7	374	17	10	—
57.	Loče	221	5	265	11	6	—
58.	Logatec	310	10	293	10	—	—
59.	Lovrenc	428	11	433	16	5	—
60.	Luče	321	11	329	11	—	—
61.	Majšperk	131	3	190	2	—	1
62.	Maribor-matica	2 727	231	2 795	249	18	—
63.	Mariborski tisk	350	9	220	5	—	4
64.	Medvode	771	54	886	52	—	2
65.	Mengoš — Janez Trdina	843	38	662	39	1	—
66.	Mežica	1 380	24	1 443	15	—	9
67.	Mozirje	476	14	459	18	4	—
68.	MTT Maribor	490	5	444	5	—	—
69.	Mura — Murska Sobota	164	6	202	32	26	—
70.	Nova Gorica	1 463	110	1 380	115	5	—
71.	Novo mesto	833	25	864	27	2	—
72.	Murska Sobota-matica	349	23	445	25	2	—
73.	Obrtniki Ljubljana	460	3	502	3	—	1
74.	Oplotnica	115	3	95	3	—	—
75.	Ormož	175	8	145	9	1	—
76.	Planinac — Kranj	278	1	302	1	—	—
77.	Podbrdo	342	12	241	14	2	—
78.	Poljčane	407	10	614	10	—	—
79.	Polzela	196	11	270	10	—	1
80.	Postojna	578	27	551	24	—	3
81.	Prebold	937	15	882	13	—	2

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1975	Naročniki 1975	Članstvo 1976	Naročniki 1976	Porast	Padeč
82.	Prevalje	1 421	32	1 415	32	—	—
83.	PTT Celje	170	2	250	2	—	—
84.	PTT Ljubljana	1 454	34	1 469	31	—	3
85.	PTT Maribor	591	15	573	14	—	1
86.	Ptuj	917	35	998	35	—	—
87.	Radeče	683	18	778	20	2	—
88.	Radlje	228	10	140	9	—	1
89.	Radovljica	2 016	86	1 876	76	—	10
90.	Rašica	998	12	704	18	6	—
91.	Ravne	1 267	39	1 424	38	—	1
92.	Rimske Toplice	315	13	315	11	—	2
93.	Rogaška Slatina	446	15	397	15	—	—
94.	RTV Ljubljana	550	2	183	2	—	—
95.	Ruše	1 150	43	1 250	49	6	—
96.	Saturnus — Ljubljana	187	6	153	4	—	2
97.	Sežana	614	25	629	30	5	—
98.	Sloga — Rogatec	248	8	251	8	—	—
99.	Slovenj Gradec	290	29	321	31	2	—
100.	Slovenske Konjice	360	10	364	11	1	—
101.	Solčava	117	14	128	14	—	—
102.	Sovodolj	100	3	126	4	1	—
103.	Šentjur	259	10	282	10	—	—
104.	Škofja Loka	1 464	75	1 403	82	7	—
105.	Šmarna gora	174	32	206	35	3	—
106.	Šolski center Iskra — Kranj	157	1	250	1	—	—
107.	Šoštanj	360	13	352	14	1	—
108.	Store	273	9	240	8	—	1
109.	TAM — Maribor	1 864	65	1 762	81	16	—
110.	Tolmin	1 435	58	1 240	60	2	—
111.	TOMOS — Koper	335	17	387	17	—	—
112.	Trbovlje	1 608	54	1 642	54	—	—
113.	Trzin	1 638	67	861	71	4	—
114.	Velenje	1 003	51	1 804	58	7	—
115.	Vevče	240	7	311	35	28	—
116.	Viator — Ljubljana	171	35	210	28	—	7
117.	Viharnik — Ljubljana	171	6	249	6	—	—
118.	Vipava	216	9	223	10	1	—
119.	Vitanje	212	3	267	8	5	—
120.	Vransko	399	19	330	23	4	—
121.	Vrhnika	860	48	953	44	—	4
122.	Vuzenica	268	3	245	3	—	—
123.	Zabukovica	1 468	12	1 503	11	—	1
124.	Zagorje	1 605	14	1 520	17	3	—
125.	Zreče	150	3	140	3	—	—
126.	Zalec	448	10	509	9	—	1
127.	Železničar — Celje	169	15	247	8	—	7
128.	Železničar — Ljubljana	665	40	745	38	—	2
129.	Železničar Maribor	449	10	551	9	—	1
130.	Železniki	660	15	538	17	2	—
131.	Žitnica — Ljubljana	150	2	66	2	—	—
132.	Zlri	649	10	705	13	3	—
133.	Beograd		22		18	—	4
134.	Zagreb		55		54	—	1
135.	Republiška PD		32		32	—	—
136.	Ostale republike		87		90	3	—
137.	Inozemski naročniki		109		97	—	12
138.	Trst — Gorica		84		92	8	—
139.	Zamenjava z Inozemstvom		24		24	—	—
140.	Inozemski — zastoj				16	16	—
141.	Zamena v državi		12		12	—	—
142.	Razni		204		176	—	28
kupaj		99 306	5 580	90 632	5 682	329	227

ČLANSTVO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE V LETU 1976

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1975
		odrasli člani	mladinci	plonirji		
1.	AERO Celje	300	20	50	370	—
2.	Ajdovščina	300	150	300	750	708
3.	Akademsko PD Ljubljana	112	153	9	274	299
4.	Avtomontaža — Ljubljana	156	15	34	205	250
5.	Avtotehna — Ljubljana	154	4	18	176	—
6.	Bled	448	43	191	682	682
7.	Bohinj — Srednja vas	416	230	138	784	574
8.	Bohinjska Bistrica	297	89	107	503	438
9.	Bohor — Senovo	270	127	787	1 184	972
10.	Borovnica	30	40	25	96	67
11.	Bovec	232	53	60	345	450
12.	Brežice	111	64	202	377	343
13.	Celje	827	349	180	1 356	1 523
14.	Cerknica	42	25	119	186	237
15.	Cerkno	500	200	300	1 000	928
16.	Črna na Koroškem	449	159	196	804	705
17.	Črnomelj	100	30	30	160	160
18.	Črnuče	498	162	250	910	584
19.	Delo — Ljubljana	198	27	68	293	321
20.	Dol pri Hrastniku	654	70	312	1 036	1 082
21.	Domžale	316	99	266	681	693
22.	Dovje — Mojstrana	401	85	72	558	539
23.	Dravograd	78	36	37	151	232
24.	Fram	120	50	50	230	224
25.	Gorenja vas	23	6	124	153	174
26.	Gorenje-Fecro — Slovenj Gradec	64	12	—	76	—
27.	Gorje pri Bledu	557	102	112	771	834
28.	Gornja Radgona	63	84	200	347	373
29.	Gornji grad	54	15	90	159	170
30.	Gozd Martuljk	116	35	25	176	146
31.	Hrastnik	557	50	261	868	986
32.	Idrija	416	201	425	1 042	1 124
33.	Ig pri Ljubljani	56	30	5	91	—
34.	Ilirska Bistrica	142	136	748	1 026	802
35.	Impol — Slovenska Bistrica	369	254	231	854	719
36.	Iskra — Ljubljana	327	29	48	404	432
37.	Janeza Trdine — Mengeš	211	196	255	662	843
38.	Javornik — Koroška Bela	1 028	149	209	1 386	1 387
39.	Jesenice	1 567	302	288	2 157	2 032
40.	Jezersko	150	27	90	267	184
41.	Kamnik	611	248	282	1 141	1 024
42.	Kidričevo	43	3	8	54	69
43.	Kobarid	200	100	300	600	482
44.	Kočevje	260	83	50	393	339
45.	Kompas — Ljubljana	66	7	—	73	—
46.	Komunalno podjetje — Ljubljana	60	20	20	100	200
47.	Kozjak — Maribor	155	91	43	289	440
48.	Kranj	1 500	600	1 000	3 100	3 020
49.	Kranjska gora	127	14	50	191	350
50.	Križe pri Golniku	204	52	94	350	314
51.	Kum — Trbovlje	329	36	37	402	315
52.	Laško	279	25	165	469	566
53.	Lenart	47	98	100	245	196
54.	Lesnina — Ljubljana	63	1	1	65	57
55.	Lisca — Sevnica	444	117	553	1 114	1 107
56.	Litija	334	61	230	625	568
57.	Litostroj — Ljubljana	357	100	77	534	559
58.	Ljubljana-matica	4 065	2 513	1 043	7 621	8 205
59.	Ljubljanske mlekarne — Ljubljana	100	50	50	200	86
60.	Ljubno ob Savinji	100	50	100	250	126
61.	Ljutomer	62	132	180	374	128
62.	Loča pri Poljčanah	73	75	117	265	221
63.	Logatec	114	73	111	298	310
64.	Lovrenc na Pohorju	263	113	62	438	428
65.	Luče ob Savinji	100	60	169	329	321
66.	Majšperk pri Ptuju	74	45	71	190	131
67.	Maribor-matica	1 280	626	889	2 795	2 727
68.	Mariborski tisk — Maribor	200	10	10	220	350
69.	Matica — Murska Sobota	150	270	25	445	349
70.	Medvode	485	298	103	886	771
71.	Mežica	1 035	169	239	1 443	1 380
72.	Mozirje	272	96	91	459	476
73.	MTT — Maribor	341	44	59	444	490
74.	Mura — Murska Sobota	174	17	11	202	164
75.	Nova Gorica	495	245	640	1 380	1 463
76.	Novo mesto	311	351	202	864	833
77.	Obalno PD Koper	297	212	448	957	1 324
78.	Obtrtnik — Ljubljana	291	109	102	502	460
79.	Oplotnica	73	2	20	95	115
80.	Ormož	45	23	77	145	175
81.	Planinac — Kranj V. p. 1098	234	10	58	302	278

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1975
		odrasli člani	mladinci	pionirji		
2.	Podbrdo	154	48	39	241	342
3.	Poljčane	244	148	222	614	407
4.	Polzela	100	70	100	270	196
5.	Postojna	160	155	236	551	578
6.	Prebold	282	100	500	882	937
7.	Prevalje	1 041	193	181	1 415	1 421
8.	PTT Celje	150	50	50	250	170
9.	PTT Ljubljana	892	377	200	1 469	1 454
10.	PTT Maribor	509	30	34	573	591
11.	Ptuj	186	312	500	998	917
12.	Radeče pri Zidanem mostu	460	72	246	778	683
13.	Redlje ob Dravi	90	33	17	140	228
14.	Radovljica	1 288	338	250	1 876	2 016
15.	Rašica — šentvid nad Ljubljano	465	141	98	704	988
16.	Ravne na Koroškem	827	197	400	1 424	1 267
17.	Rimske Toplice	145	34	136	315	315
18.	Rogaška Slatina	237	41	119	397	446
19.	RTV Ljubljana	150	7	26	183	550
20.	Ruše pri Mariboru	450	300	500	1 250	1 150
21.	Saturnus — Ljubljana	133	14	11	158	187
22.	Za Selško dolino — v Železnikih	190	70	278	538	660
23.	Sežana	243	129	257	629	614
24.	Sladki vrh	110	1	4	115	—
25.	Sloga Rogatec — Straža	89	52	100	251	246
26.	Slovenj Gradec	133	96	92	321	290
27.	Slovenske Konjice	168	54	144	364	360
28.	Solčava	54	28	46	128	117
29.	Sovodnje	64	10	52	126	100
30.	Šentjur pri Celju	89	54	139	282	259
31.	Škofja Loka	1 062	198	143	1 403	1 464
32.	Smarna gora — Vikrče	89	54	63	206	174
33.	Šolski center Iskra — Kranj	50	200	—	250	157
34.	Šoštanj	150	142	60	352	360
35.	TAM — Maribor	711	273	778	1 762	1 864
36.	Tolmin	558	243	439	1 240	1 435
37.	TOMOS — Koper	269	48	70	387	335
38.	Trbovlje	910	285	447	1 642	1 608
39.	Triglav — Sevnica	70	—	—	70	—
40.	Trzin	434	104	323	861	1 008
41.	Velenje	696	428	680	1 804	1 636
42.	Vevče — Ljubljana	173	79	59	311	240
43.	Viator — Ljubljana	150	30	30	210	171
44.	Viharnik — Ljubljana	170	66	13	249	171
45.	Vipava	59	120	44	223	216
46.	Vitanje	75	67	125	267	212
47.	Vransko — Tabor	58	43	229	330	399
48.	Vrhnika	588	165	200	953	860
49.	Vuzenica	74	79	82	245	268
50.	Zabukovica	803	250	450	1 503	1 458
51.	Zagorje ob Savi	937	187	396	1 520	1 605
52.	Zreče	70	40	30	140	150
53.	Zalec	271	34	204	509	448
54.	Železnik — Štore	169	33	38	240	273
55.	Železnik — Celje	150	—	97	247	169
56.	Železnik — Ljubljana	505	174	66	745	665
57.	Železnik — Maribor	441	39	71	551	499
58.	Žitnica — Ljubljana	56	10	—	66	150
59.	Ziri nad Škofjo Loko	417	50	238	705	649
Skupaj:		47 698	17 762	25 172	90 632	89 306
Leta 1975:		47 911	16 934	24 461	89 306	
Leta 1976:		47 698	17 762	25 172	90 632	
Razlika:		— 213	+ 828	+ 711	+ 1 326	

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1976

Zap. št.	PLANINSKO DRUSTVO	INVESTIRANO						Skupne investicije v letu 1976
		Iz lastnih sredstev	prosto-voljno delo	v vrednosti	sub-vencija PZS	druge sub-vencije	posojilo	
		din	ur	din	din	din	din	
1. Aero Celje		—	—	—	—	—	—	—
2. Ajdovščina		360,00	45	2 700,00	—	—	—	3 060,00
3. Akademsko PD Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
4. Avtomontaža Ljubljana		980,00	36	2 160,00	—	—	—	3 140,00
5. Avto Tehna Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
6. Bled		1 792,00	112	6 720,00	2 000,00	—	—	10 512,00
7. Bohinj-Srednja vas		8 008,00	—	—	32 344,25	—	—	40 352,25
8. Bohinjska Bistrica		—	15	900,00	—	—	—	900,00
9. Bohor — Senovo		1 000,00	150	9 000,00	—	—	—	10 000,00
10. Borovnica		—	680	40 800,00	10 000,00	49 000,00	—	99 800,00
11. Bovec		—	—	—	—	—	—	—
12. Brežice		1 200,00	145	8 700,00	—	—	—	—
13. Celje		11 000,00	90	5 400,00	9 000,00	—	—	9 900,00
14. Cerknica		—	—	—	—	—	—	25 400,00
15. Cerkno		1 143,00	88	5 280,00	—	—	—	—
16. Črna na Koroškem		1 268,00	48	2 880,00	—	—	—	6 423,00
17. Crnomelj		—	63	3 780,00	—	—	—	4 148,00
18. Črnuče		—	—	—	—	—	—	3 780,00
19. Delo — Ljubljana		9 373,75	260	15 600,00	3 000,00	—	—	—
20. Dol pri Hrastniku		1 810,00	61	3 660,00	—	—	—	27 973,75
21. Domžale		—	85	5 100,00	—	—	—	5 470,00
22. Dovje — Mojstrana		961,30	56	3 360,00	—	—	—	5 100,00
23. Dravograd		—	—	—	—	—	—	4 321,30
24. Fram		—	—	—	—	—	—	—
25. Gorenja vas		—	—	—	—	—	—	—
26. Gorenje-Fecro — Slov. Gradec		—	—	—	—	—	—	—
27. Gorje pri Bledu		14 600,00	268	16 080,00	—	—	—	30 680,00
28. Gornja Radgona		—	—	—	—	—	—	—
29. Gornji grad		—	40	2 400,00	—	—	—	2 400,00
30. Gozd Martuljek		—	—	—	—	—	—	—
31. Hrastnik		14 158,00	98	5 760,00	—	5 000,00	—	24 918,00
32. Idrija		10 000,00	210	12 600,00	—	—	—	22 600,00
33. Ig pri Ljubljani		—	10	600,00	—	—	—	600,00
34. Ilirska Bistrica		100,00	34	2 040,00	—	—	—	2 140,00
35. Impol — Slov. Bistrica		1 040,00	145	8 700,00	—	6 000,00	—	15 740,00
36. Iskra — Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
37. Janez Trdina — Mengeš		4 000,00	190	11 400,00	—	—	—	15 400,00
38. Javornik — Koroška Bela		32 429,90	410	24 600,00	—	—	—	57 029,90
39. Jesenice		2 435,70	80	4 800,00	4 000,00	—	—	11 235,70
40. Jezersko		2 200,00	140	8 400,00	—	—	—	10 600,00
41. Kamnik		16 518,00	192	11 520,00	—	—	—	28 038,00
42. Kidričevo		—	—	—	—	—	—	—
43. Kobarij		—	—	—	3 000,00	—	—	3 000,00
44. Kočevje		—	60	3 600,00	—	—	—	3 600,00
45. Kompas — Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
46. Komunalno podjetje — Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
47. Kozjak — Maribor		—	—	—	—	—	—	—
48. Kranj		28 000,00	1 720	103 200,00	5 000,00	—	—	136 200,00
49. Kranjska gora		—	—	—	—	—	—	—
50. Križe pri Golniku		3 000,00	168	10 080,00	3 000,00	—	—	16 080,00
51. Kum — Trbovlje		249,80	—	—	—	—	—	249,80
52. Laško		—	—	—	—	—	—	—
53. Lenart		449,25	300	18 000,00	—	—	—	18 449,25
54. Lesnina — Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
55. Lisca — Sevnica		360,00	32	1 920,00	—	—	—	2 280,00
56. Litija		365,00	120	7 200,00	—	—	—	7 565,00
57. Litostroj — Ljubljana		3 400,00	145	8 700,00	—	—	—	12 100,00
58. Ljubljana-matica		37 600,00	1 880	112 800,00	41 000,00	—	—	191 400,00
59. Ljubljanske mlekarne		—	—	—	—	—	—	—
60. Ljubno ob Savinji		—	—	—	—	—	—	—
61. Ljutomer		—	—	—	—	—	—	—
62. Loče pri Poljčanah		500,00	40	2 400,00	—	—	—	2 900,00
63. Logatec		—	—	—	—	—	—	—
64. Lovrenc na Pohorju		900,95	86	5 160,00	—	—	—	6 060,95
65. Luče ob Savinji		—	—	—	—	—	—	—
66. Majšperk pri Ptuj		—	—	—	—	—	—	—
67. Maribor-matica		1 755,00	103	6 180,00	—	—	—	7 935,00
68. Mariborski tisk — Maribor		—	—	—	—	—	—	—
69. Matica — Murska Sobota		—	—	—	—	—	—	—
70. Medvode		—	—	—	—	—	—	—
71. Mežica		157,65	70	4 200,00	—	—	—	4 357,65
72. Mozirje		1 000,00	55	3 300,00	—	1 000,00	—	5 300,00
73. MTT — Maribor		—	—	—	—	—	—	—
74. Mura — Murska Sobota		250,00	45	2 700,00	—	—	—	2 950,00
75. Nova Gorica		—	—	—	—	—	—	—
76. Novo mesto		510,00	37	2 220,00	—	—	—	2 730,00
77. Obalno PD Koper		—	—	—	—	—	—	—
78. Obrtnik — Ljubljana		21 251,35	274	16 440,00	—	—	—	37 691,35
79. Oplotnica		—	—	—	—	—	—	—

INVESTIRANO

PLANINSKO DRUŠTVO

Skupna
investicije
v letu
1976

	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo	v vrednosti	sub- vencija PZS	druge sub- vencije	posojilo	din
	din	ur	din	din	din	din	
10. Ormož	—	—	—	—	—	—	—
11. Planinac — Kranj	—	1 600	96 000,00	—	—	—	96 000,00
12. Podbrdo	—	22	1 320,00	—	—	—	1 320,00
13. Poljčane	240,00	210	12 600,00	—	—	—	12 840,00
14. Polzela	156,00	33	1 980,00	—	—	—	2 136,00
15. Postojna	—	—	—	—	—	—	—
16. Prebold	3 000,00	190	11 400,00	—	—	—	14 400,00
17. Prevalje	1 450,00	92	5 520,00	—	—	—	6 970,00
18. PTT Celje	—	—	—	—	—	—	—
19. PTT Ljubljana	1 058,65	142	8 520,00	—	—	—	9 578,65
20. PTT Maribor	1 000,00	60	3 600,00	—	—	—	4 600,00
21. Ptuj	—	—	—	—	—	—	—
22. Radeče	250,00	84	5 040,00	—	—	—	5 290,00
23. Radlje ob Dravi	—	32	1 920,00	—	—	—	1 920,00
24. Radovljica	—	176	10 560,00	—	—	—	10 560,00
25. Rašica — Šentvid	—	—	—	—	—	—	—
26. Ravne na Koroškem	—	—	—	—	—	—	—
27. Rimske Toplice	1 125,00	120	7 200,00	—	—	—	8 325,00
28. Rogaška Slatina	3 001,00	121	7 260,00	—	—	—	10 261,00
29. RTV Ljubljana	2 000,00	17	1 020,00	—	—	—	3 020,00
30. Ruše pri Mariboru	1 000,00	26	1 560,00	—	—	—	2 560,00
31. Saturnus — Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
32. Za Selško dolino v železnikih	—	42	2 520,00	—	—	—	2 520,00
33. Sežana	984,40	147	8 820,00	—	—	—	9 804,40
34. Sladki vrh	—	—	—	—	—	—	—
35. Sloga — Rogatec	—	—	—	—	—	—	—
36. Slovenj Gradec	135,40	25	1 500,00	—	—	—	1 635,40
37. Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—
38. Solčava	5 064,00	42	2 520,00	3 000,00	—	—	10 584,00
39. Sovodnj	—	—	—	—	—	—	—
40. Šentjur pri Celju	100,00	50	3 000,00	—	—	—	3 100,00
41. Škofja Loka	313,50	60	3 600,00	—	—	—	3 913,50
42. Šmarna gora — Vlkreč	1 000,00	60	3 600,00	—	—	—	4 600,00
43. Šolski center Iskra — Kranj	—	—	—	—	—	—	—
44. Šoštanj	—	—	—	—	—	—	—
45. TAM — Maribor	—	—	—	—	—	—	—
46. Tolmin	800,00	120	7 200,00	—	—	—	8 000,00
47. Tomos — Koper	—	—	—	—	—	—	—
48. Trbovlje	14 720,00	97	5 820,00	—	—	—	20 540,00
49. Triglav — Sevnica	—	—	—	—	—	—	—
50. Trzin	2 360,00	265	15 900,00	—	—	—	18 260,00
51. Velenje	1 650,00	50	3 000,00	—	—	—	4 650,00
52. Vavče — Ljubljana	—	—	—	4 000,00	—	—	4 000,00
53. Viator — Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
54. Viharnik — Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
55. Vipava	—	—	—	—	—	—	—
56. Vitanje	570,00	38	2 280,00	—	—	—	2 850,00
57. Vransko	2 090,00	300	18 000,00	—	—	—	20 090,00
58. Vrhnika	14 785,10	24	1 440,00	—	—	—	16 225,10
59. Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—
60. Zabukovica	1 000,00	200	12 000,00	—	—	—	13 000,00
61. Zagorje	2 950,00	80	4 800,00	—	—	—	7 750,00
62. Zreče	—	—	—	—	—	—	—
63. Zalec	—	—	—	—	—	—	—
64. Zelezar — Štore	—	—	—	—	—	—	—
65. Železničar — Celje	700,00	188	11 160,00	—	—	—	11 860,00
66. Železničar — Ljubljana	2 121,00	271	16 280,00	4 000,00	—	—	22 381,00
67. Železničar — Maribor	—	—	—	—	—	—	—
68. Žičnica — Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
69. Žiri	150,00	43	2 580,00	—	—	—	2 730,00
70. PZS — nabava jeklenih vrvi za zavarovanje potov	—	—	—	30 215,50	—	—	30 215,50
Skupaj:	301 810,70	13 909	834 540,00	153 559,75	61 000,00	—	1 350 910,45
V letu 1975:	303 488,70	11 645	323 593,70	118 208,15	12 103,00	—	757 391,55
V letu 1976:	301 810,70	13 909	834 540,00	153 559,75	61 000,00	—	1 350 910,45
Razlika:	— 1 676,00	+ 2 264	+ 510 946,30	+ 35 351,60	+ 48 897,00	—	+ 593 518,90

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo
			din	ur
1. Ajdovščina		Zavetišče Antona Bavčarja na Čavnu	81 647,00	215
2. Avtomontaža Ljubljana		Koča pod Voglom	7 780,00	262
3. Bled		Koča na Lipanci	61 143,00	1 138
4. Bohinj-Srednja vas		Koča pod Bogatinom	24 285,00	—
		Vodnikov dom na Velem polju	19 215,00	—
		Koča na Uskovnici	20 138,00	—
5. Bohinjska Bistrica		Koča dr. Janeza Mencingerja	—	40
6. Bohor — Senovo		Koča na Bohorju	28 000,00	680
7. Bovec		Koča na Mangartskem sedlu	5 000,00	200
		Koča na Kaninu	—	—
8. Celje		Fršaufov dom na Okrešlju	69 026,00	—
		Bife Orlovo gnezdo pri slapu Rinka	22 667,05	—
9. Cerkno		Zavetišče v Šebreljah	11 600,00	—
		Planinski dom A. Zvana-Borisa na Poreznu	22 300,00	150
10. Črna		Koča na Smrekovcu	79 000,00	680
11. Črnuče		Dom na Mali planini	15 000,00	850
12. Dol		Dom v Gorah	90 000,00	1 250
13. Domžale		Dom na Veliki planini	58 575,00	64
14. Dovje-Mojstrana		Aljažev dom v Vratih	114 940,85	424
		Bivak pod Luknjo	—	—
15. Gorje pri Bledu		Dom Planika pod Triglavom	147 480,00	2 009
		Tržaška koča na Doliču	68 571,00	883
16. Gornji grad		Dom na Menini planini	84 210,00	1 250
17. Hrastnik		Koča na Kalu	27 881,00	420
18. Idrija		Zavetišče na Jelenku	20 000,00	343
		Koča na Hleviški planini	30 540,00	1 118
		Pirnatova koča na Javorniku	10 000,00	805
19. Ilirska Bistrica		Dom Rudar — Vojsko	50 000,00	1 005
		Planinsko zavetišče na Snežniku	49 650,00	130
20. Impol — Slovenska Bistrica		Planinski dom na Sviščakih	7 320,00	60
21. Iskra — Ljubljana		Štuhcov dom pri Treh kraljih	16 520,00	377
22. Javornik-Koroška Bela		Dom na Polomu	—	—
		Dom Valentina Staniča na Velem polju	14 363,75	408
		Kovinarska koča v Krmi	1 167,00	286
		Prešernova koča na Stolu	7 630,40	316
23. Jesenice		Tičarjev dom na Vršču	82 400,00	350
		Koča pri izviru Soče	—	—
		Bivak I (Vel. Dnina)	3 560,00	180
		Bivak II (Pod Rokavi)	—	60
		Bivak III (Za Akom)	6 875,00	—
		Bivak IV (Na Rušju)	9 431,00	250
— postaja GRS		Zavetišče GRS na Španovem vrhu	5 200,00	140
24. Jezersko		Češka koča na Šp. Ravnah — zimsko soba	4 500,00	90
25. Kamnik		Cojzova koča na Kokrskem sedlu	151 311,00	377
		Koča na Kamniškem sedlu	177 014,60	1 150
— postaja GRS		Bivak GRS na Velikih Podih	2 000,00	30
26. Kočevje		Koča pri Jelenovem studencu	6 000,00	340
27. Kranj		Dom Kokrskega odreda na Kališču	120 000,00	1 600
		Bivak pod Kočno	9 000,00	—
28. Kranjska gora		Koča v Krnici	—	100
		Koča na Gozdu	10 000,00	150
29. Križe pri Trzinu		Zavetišče na Gozdu	35 000,00	1 260
		Koča na Kriški gori	—	—
30. Kum — Trbovlje		Koča na Kumu	40 600,00	1 160
31. Laško		Koča na Šmohorju	32 808,30	—
32. Lisca — Sevnica		Jurkova koča na Lisci	24 000,00	—
33. Litijska		Plan. dom II. grupe odredov na Jančah	4 500,00	—
34. Litostroj — Ljubljana		Plan. dom na Šoriški planini	—	400
35. Ljubljana-matica		Triglavski dom na Kredarici	52 740,20	—
		Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	139 349,15	350
		Dom v Kamniški Bistrici	397 510,75	—
36. Loče pri Poljčanah		Novogradnja na Klobučavniku	15 000,00	140
37. Luča ob Savinji		Obnova koče na Lokl	121 241,00	293
		Bife Igla	3 730,00	—
38. Maribor-matica		Koča na Zavcarjevem vrhu	25 417,00	49
		Mariborska koča na Pohorju	14 280,00	190
39. Medvode		Dom v Tamarju	122 671,15	—
40. Mežica		Dom na Peci	15 514,00	640
		Zavetišče v Heleni	5 790,65	—
		Zavetišče Mihev	8 801,25	—
		Koča na Grohatu pod Raduho	10 779,60	350
		Zavetišče pri Pucu	5 051,05	—
41. Nova Gorica		Goniščkovo zavetišče na Krnu	21 000,00	380
		Plan. dom dr. Klementa Juga v Lepeni	48 400,00	410
		Stjenkova koča na Trstelju	21 000,00	450
		Mladinski plan. dom — gostišče Kekec	—	40
		Novogradnja pri Krnskem jezeru	—	—
42. Obalno PD Koper		Tumova koča na Slavniku	56 540,00	—
43. Obrtnik — Ljubljana		Planinski dom Govejek	26 127,65	172

Investirano						Skupne investicije v letu 1976
v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	dotacija sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	
din	din	din	din	din	din	
12.900,00	—	—	—	—	—	94 547,00
15 720,00	—	—	—	—	—	23 500,00
68 280,00	140 000,40	60 000,00	—	—	—	329 428,40
—	—	16 960,00	—	—	—	41 245,00
—	—	20 000,00	—	—	—	39 215,00
—	—	11 000,00	—	—	—	31 138,00
2 400,00	—	40 000,00	—	20 000,00	—	62 400,00
40 800,00	—	48 000,00	—	—	—	116 800,00
12 000,00	—	—	—	—	—	18 000,00
—	450 000,00	—	—	—	—	450 000,00
—	—	—	—	—	—	69 026,00
—	—	—	—	—	—	22 667,05
—	—	—	—	—	—	11 690,00
9 000,00	—	—	—	—	—	31 300,00
39 600,00	—	90 000,00	—	—	—	208 600,00
51 000,00	—	—	—	—	—	68 000,00
75 000,00	—	—	—	—	—	165 000,00
3 840,00	—	—	—	—	—	62 415,00
25 440,00	400 000,00	—	—	—	—	540 380,85
—	5 388,30	—	—	—	—	5 388,30
120 540,00	210 000,00	—	—	—	—	478 020,00
52 980,00	—	—	500,00	—	—	122 051,00
75 000,00	—	26 000,00	—	—	—	185 210,00
25 200,00	—	30 740,00	—	—	—	83 821,00
20 580,00	—	—	—	—	—	40 580,00
67 080,00	—	—	—	—	—	97 620,00
48 300,00	—	50 000,00	—	—	—	108 300,00
60 300,00	—	—	—	—	—	110 300,00
7 800,00	50 000,00	—	—	—	—	107 450,00
3 600,00	—	—	—	—	—	10 920,00
22 620,00	—	—	—	—	—	39 140,00
—	—	300 000,00	—	—	—	300 000,00
24 480,00	30 900,50	—	—	—	—	69 744,25
15 360,00	—	—	3 246,55	—	—	19 773,55
18 980,00	20 000,00	—	—	—	—	46 590,40
21 000,00	—	—	—	—	18 013,20	121 413,20
—	—	—	—	—	22 542,50	22 542,50
9 600,00	—	—	—	—	—	13 160,00
3 600,00	—	—	—	—	—	3 600,00
—	—	—	—	—	—	6 875,00
15 000,00	—	—	—	—	—	24 431,00
8 400,00	—	—	—	—	—	13 600,00
5 400,00	—	—	—	—	—	9 900,00
22 620,00	—	—	—	—	—	173 931,00
69 000,00	470 000,00	30 000,00	—	—	—	746 014,60
1 800,00	—	—	—	—	—	3 800,00
20 400,00	—	8 000,00	—	—	—	34 400,00
96 000,00	130 000,00	30 000,00	—	—	—	376 000,00
—	20 000,00	—	—	—	—	29 000,00
6 000,00	150 000,00	—	—	—	—	156 000,00
9 000,00	—	—	—	—	—	19 000,00
75 600,00	—	10 000,00	—	—	—	120 000,00
—	60 000,00	—	—	—	—	60 000,00
69 600,00	—	—	—	—	—	110 200,00
—	—	—	—	—	—	32 606,30
—	—	—	—	—	—	24 000,00
—	—	—	—	—	—	4 500,00
24 000,00	—	—	—	—	—	24 000,00
—	400 000,00	—	—	—	—	452 740,20
21 000,00	—	—	—	—	—	160 349,15
—	—	—	—	—	—	397 510,75
8 400,00	—	10 000,00	—	—	—	33 400,00
17 580,00	10 000,50	—	—	—	—	148 821,50
—	—	—	—	—	—	3 730,00
2 940,00	—	—	—	—	—	28 357,00
11 400,00	—	—	—	—	—	25 690,00
—	60 000,00	—	—	—	—	182 671,15
38 400,00	—	—	—	—	—	53 914,00
—	—	—	—	—	—	5 790,65
—	—	—	—	—	—	8 801,25
21 000,00	—	—	—	—	—	31 779,60
—	—	—	—	—	—	5 051,05
32 800,00	10 000,00	—	—	—	—	53 800,00
24 600,00	—	—	—	—	—	73 000,00
27 000,00	—	—	—	—	—	48 000,00
2 400,00	—	—	—	—	—	2 400,00
—	100 000,00	—	—	—	—	100 000,00
—	—	—	—	—	—	56 540,00
10 320,00	—	26 000,00	—	—	—	62 447,65

PLANINSKO DRUŠTVO

PLANINSKA POSTOJANKA

iz
lastnih
sredstevprosto-
voljno
delo

din

ur

44. Planinac — Kranj	Planinski dom na Šiji	—	30
45. Podbrdo	Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti	55 000,00	3 982
46. Poljčane	Dom na Boču	20 000,00	300
47. Postojna	Koča Mladika na Pečni rebri	28 000,00	—
	Vojkova koča na Nanosu	35 000,00	6 000
48. Prevalje	Dom na Uršlji gori	11 350,00	572
49. PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršiču	72 298,50	100
50. PTT Maribor	Poštarska koča pod Plešivcem	5 000,00	40
51. Radeče	Zasavska koča na Prehodavcih	35 000,00	120
	Gasparjeva koča	—	350
52. Radovljica	Valvazorjev dom pod Stolom	11 024,00	—
	Roblekov dom na Begunjsčici	19 800,00	250
53. Rašica — Šentvid	Razgledni stolp na Rašici	24 445,40	215
54. Ravne	Koča na Naravskih ledinah	28 169,00	785
55. Rimske Toplice	Koča na Kopltniku	12 900,45	—
56. Rogaška Slatina	Zavetišče na Donački gori	4 100,70	96
57. Za Beliško dolino v Železnikih	Koča na Ratitovcu	20 160,30	988
58. Slovenj Gradec	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	123 670,00	—
59. Solčava	Koča pod Olševu	1 120,00	54
60. Sovodenj	Novogradnja na Ermanovcu	19 123,00	769
61. Šentjur pri Celju	Dom na Resevni	10 835,75	805
62. Škofja Loka	Dom Borisa Ziherla na Lubniku	6 745,20	—
	Novogradnja na Blegošu	250 548,25	—
63. Trbovlje	Dom na Mrzlici	36 500,00	1 197
64. Trzin	Obnova koče na Dobri	347 115,00	6 658
	Blivak v Storžiču	—	250
	Dom pod Storžičem	3 180,00	—
	Dom na Zelenici	14 452,00	—
	Dom na Kofcah	1 405,00	—
65. Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	25 592,00	180
66. Vrnika	Zavetišče na Planini	3 640,00	184
67. Vransko-Tabor	Koča na Čretl	12 500,00	400
68. Zabukovica	Dragotov dom na Homu	33 100,00	3 700
69. Zagorje	Koča na Zasavski gori	74 061,00	5 800
	Koča dr. Franca Goloba na Čemšenški planini	2 395,00	—
70. Železničar — Ljubljana	Kosijev dom na Vogarju	50 000,00	3 200
71. Žiri nad Škofjo Loko	Dom na Goropekah	18 000,00	390
72. PZS	za bivake	—	—
	za prototip bivaka	—	—
	nabava šotorov za Mladinski center v Bavšici	—	—

Skupaj: 4 517 738,65 63 607

V letu 1975: 5 361 030,80 94 283

V letu 1976: 4 517 738,65 63 607

Razlika: — 843 292,15 — 30 676

1 deloma upoštevane tudi
Investicije iz l. 1975

Investirano

v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	dotacija sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1978
din	din	din	din	din	din	din
1 800,00	—	—	—	—	—	1 800,00
238 920,00	—	—	—	—	—	238 920,00
18 000,00	—	—	—	—	—	38 000,00
—	—	—	—	—	—	28 000,00
360 000,00	—	200 000,00	—	—	—	595 000,00
34 320,00	—	10 000,00	—	—	—	55 670,00
6 000,00	300 000,00	—	—	100 000,00	57 728,85	535 926,75
2 400,00	—	—	—	—	—	7 400,00
7 200,00	—	—	—	—	—	42 200,00
21 500,00	—	—	—	—	—	21 500,00
—	—	—	—	—	—	11 024,00
15 000,00	—	—	—	—	—	34 800,00
12 900,00	—	—	—	—	—	37 345,40
47 100,00	—	—	—	—	23 750,00	99 019,00
—	—	—	—	—	—	12 900,45
5 760,00	—	—	—	—	—	9 760,70
77 280,00	100 000,00	—	—	—	—	197 440,30
—	—	—	—	—	—	123 670,00
3 240,00	—	39 870,00	—	—	—	44 230,00
46 140,00	—	—	—	—	—	65 263,00
36 300,00	—	2 200,00	—	—	—	49 435,75
—	—	—	—	—	—	6 745,20
—	—	84 390,00	—	—	—	334 938,25
71 820,00	—	—	—	—	—	108 320,00
399 360,00	320 000,00	100 000,00	—	—	—	1 166 475,00
15 000,00	—	—	—	—	—	15 000,00
—	—	—	—	—	—	3 180,00
—	—	—	—	—	—	14 452,00
—	—	—	—	—	—	1 405,00
10 800,00	—	—	—	—	—	36 392,00
11 040,00	—	—	—	—	—	14 680,00
24 000,00	—	6 000,00	—	—	—	42 500,00
222 000,00	—	76 000,00	—	—	60 000,00	391 100,00
348 000,00	—	57 064,00	50 000,00	50 000,00	—	579 125,00
—	—	—	—	—	—	2 395,00
192 000,00	—	340 000,00	—	—	—	582 000,00
23 400,00	—	—	—	—	—	41 400,00
—	19 948,45	—	—	—	—	19 948,45
—	—	—	232 231,20	—	—	232 231,20
—	—	—	115 451,90	—	—	115 451,90
3 834 920,00	3 456 237,75	1 722 224,00	401 429,65	170 000,00	182 033,95	14 284 584,00
1 361 476,00	3 060 611,05	8 930 300,45	41 689,85	—	928 398,60	19 683 506,75
3 834 920,00	3 456 237,75	1 722 224,00	401 429,65	170 000,00	182 033,95	14 284 584,00
2 473 444,00	+ 395 626,70	— 7 208 076,45	+ 359 739,80	+ 170 000,00	— 746 634,65	— 53 98 922,75

Zap. št.	Datum 1976	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	1. 1.	Planina na Kraju	Čoh Zvonko	študent	7. 8. 1956	Celje
2.	1. 1.	Smokuški vrh	Jalen Franc	obrtnik	1. 10. 1928	Rodine
3.	7. 2.	Stol nad Kobari-dom	Cuder Bernard	uslužb.	6. 2. 1950	Bovec
4.	17. 2.	Komna	45 šolskih otrok z učitelji iz osnovne šole Vodice pri Ljubljani			
5.	16. 3.	Planina na Kraju	Doma Bernarda	uslužb.	4. 5. 1932	Ljubljana
6.	12. 4.	Planjava	Žužek Matjaž	uslužb.	28. 11. 1955	Ljubljana
7.	5. 6.	Prehodavci	Kuštrin Jože	delavec	4. 11. 1944	Naklo
8.	5. 6.	Velika Planina	Dornik Miha	dijak	28. 9. 1954	Zg. Jarše 23
9.	6. 6.	Jalovec — Mali Kot	Sepperer Peter	uslužbenec	31. 8. 1947	Spital
10.	14. 6.	Skuta—Okrešelj	Gorjanc Božidar	uslužbenec	1945	Štore
11.	27. 6.	Storžič	Serec Milena	delavka	24. 12. 1956	Tržič
12.	18. 7.	Korita nad Zadnjico v Trenti	Baum Giovanni	uslužbenec	24. 12. 1923	Gorica
13.	4. 8.	Mala planina	Cimprič Angela	upokojenka	15. 12. 1921	Šmarca
14.	4. 8.	Na poti proti Kamniškemu sedlu	Grabnar Boris	—	13. 6. 1921	Ljubljana
15.	6. 8.	Velika planina	Prosenc Franc	delavec	10. 2. 1955	Ljubljana
16.	14. 8.	Kalški greben	Slapar Vojka	uslužbenka	17. 4. 1946	Ljubljana
17.	17. 8.	Vrata	Lampe Metod	uslužbenec	11. 10. 1942	Cerknica
18.	19. 8.	Dolič	Prosenc Jože	delavec	1951	—
19.	21. 8.	Tičarica	Satler Franc	obrtnik	9. 4. 1955	Ljubljana
20.	21. 8.	Triglavska severna stena	Ozobek Angel	ključavničar	22. 9. 1953	Dovje
21.	22. 8.	Komarča	Jenko Boža	dijakinja	11. 9. 1959	Kranj
22.	22. 8.	Komna—Savica	Brezic Herman	obrtnik	3. 4. 1945	Mežica
23.	28. 8.	Bavarska smer v Sev. Triglavski steni	Vodlan Janez	delavec	5. 9. 1952	Domžale
24.	5. 9.	Severna stena Škarij	Tič Irena	delavka	—	—
			Korent Janko	delavec	—	—
25.	18. 9.	Severovzhodna smer v Štajerski Rinki	Prevoršek Vlado	uslužbenec	2. 1953	Prebold

REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1976

REČENCI		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Rogaška Slatina	padec pri smučanju	zlom desne stegonice	829,80
Jug.	Rodine 33	zdrsnil in se ponesrečil	smrtna	1 677,00
Jug.	Bovec 376	padec pri smučanju	zlom leve stegnenice in poškodba prsnega koša	1 232,00
		zaradi globokega snega se niso mogli vrniti v dolino. Povratek so jim omogočili gorski reševalci in pripadniki JLA, ki so jih v navezi varno prpeljali do hotela Zlatorog	brez poškodb	3 294,54
Jug.	Ljubljana, Topniška 70	padec pri smučanju	zlom desne noge nad gležnjem	1 042,20
Jug.	Ljubljana, Ižanska 88 A	na snegu zdrsnil okrog 80 m	zvin kolena in pretres možganov	1 839,35
Jug.	Naklo pri Kranju št. 15	izčrpanost	smrtna	1 039,50
Jug.	Domžale	zašel s poti in padel 30 m globoko	smrtna	653,00
Avstr.	Spital na Dravi	zdrsnil iz vrha Jalovškega ozebnika proti Jalovčevi škrbini, drsel čez ostenje in po grapi (stara avstrijska pot)	smrtna	104 800,00
Jug.	Štore pri Celju	med nevihto sestopal s Siemena pod Skuto, na snežišču zdrsnil med skale	zlom trtice, odrgnine in udarnine po telesu	1 020,00
Jug.	Slap 24 pri Trzinu	zaradi nepravilnosti pri plezanju na mokri spolzki skali padla	zlom desne noga v kolenu in poškodba hrbtnice	891,00
Ital.	Gorica, Del Carso 30 a, Italija	verjetno prevelik napor	srčna kap — smrtna	2 838,85
Jug.	Šmarca 120 pri Kamniku	zdrsnila na mokri travi	zvin desnega gležnja	224,00
Jug.	Ljubljana, Gornji trg 15	zdrsnil	zlom piščali na levi nogi	101,00
Jug.	Zapodje 4, Kresnice pri Litiiji	močna vinjenost	poškodba nosu in krvavitev	503,00
Jug.	Domžale	strela	smrtna	1 663,50
Jug.	Sevnica, Glavni trg 15	zdrsnil pri prostem plezanju v skali Malega Triglava pri Aljaževem domu	poškodba desnega gležnja	—
Jug.	Moravče, Marokova 1	verjetno prevelik napor	bruhanje krvi in nezavest	1 182,20
Jug.	Ljubljana, Bitenčeva 3	zdrsnil	poškodba hrbtnice, prsnega koša in glave	2 366,40
Jug.	Dovje 81, p. Mojstrana	pri plezanju v smeri Sandija Wissiaka se mu je izruval star klin padel 5 m na nižjo polico, nato pa še 15 m, priletel na hrbet, soplezalec ga je zadržal	zlom levega gležnja	6 952,85
Jug.	Kranj, Prešernova 8	na slabi nemarkirani stezi pri izviru Savice zdrsnila in padla okrog 150 m globoko	smrtna	1 567,80
Jug.	Ig nad Ljubljano 21	pri sestopanju po nemarkirani poti zdrsnil in padel	poškodba glave, zlom leve noge pod kolenom in odrgnine	491,20
Jug.	Domžale, Petermelova ulica	pri plezanju iz neznanega vzroka zdrsnil	prelom desne podgolani	4 676,50
Jug.	Slov. Bistrica, Ul. XIV. div. 14	prva v navezi padla, za seboj potegnila soplezalca, oba sta padla na sneg in grušč pod steno	poškodba lažjega značaja	1 092,00
Jug.	Slov. Bistrica, Zg. Bistrica 68			
Jug.	Prebold	padel pri plezanju	poškodba komolca, rana na glavi, udarnine in odrgnine	4 044,00

Zap. št.	Datum 1976	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
26.	26. 9.	Planina Vogar	Kušar Kancijan	uslužbenec	2. 5. 1927	Savljca
27.	26. 9.	Planina Vogar	Perme Breda	inv. upok.	17. 9. 1939	Ljubljana
28.	3. 10.	Komna—Savica	Djonlagh Teodor	študent	25. 5. 1953	Ljubljana
29.	3. 10.	Pod steno Raduhe	Kolar Rok	študent	17. 8. 1959	Ravne
30.	9. 10.	Špik	Mlekuž Damjan Marka Igor	študent študent	25. 10. 1955 9. 4. 1956	Bovec Bovec
31.	10. 10.	Velika Planina	Štupar Drago	delavec	14. 10. 1928	Kamnik
32.	23. 10.	Kogel—Rumena zajeda	Dernikovič Andrej Lovšec Janez	študent dijak	4. 6. 1951 15. 8. 1958	Izola Ljubljana
33.	24. 10.	Grintovec	Skok Vinko	delavec	19. 12. 1949	Ljubljana
34.	10. 11.	Grajski hrib pod Krvavcem	Berc Boris	študent	27. 11. 1940	Pula
35.	27. 11.	Planina na Kraju	Piškur Alojz	delavec	—	—
36.	29. 11.	Planina Javornik	Meglič Janko	dijak	26. 12. 1964	—
37.	29. 11.	Kališče pod Storžičem	Kimovec Vera	dijak	8. 1. 1959	Praha
38.	12. 12.	Polovnik—Drugo Ukotje	Vertelj Jože	lovec	12. 11. 1951	Čezsoča
39.	24. 12.	Luknja—Dolič	Cvrilin Ivan	—	19. 5. 1948	Maribor
40.	25. 12.	Pobočje Rjave skale na Voglu	Polajnar Jure	študent	9. 1. 1953	Ljubljana

POIZVEDOVALNE

41.	3. 4.	Krma	Merše Matija	upokojenec	24. 2. 1910	Gameljne
42.	10. 4.	Dobrča	—	—	—	—
43.	21. 6.	Skutnik	Butala Ernest	upokojenec	5. 2. 1924	—
44.	24. 7.	Storžič	Božič Tatjana	uslužbenec	1921	—
45.	3. 8.	Pod Dovškim Križem	Trop Maks Marinčič Janez	študent študent	— —	— —
46.	21. 8.	Rjavški vrh — Grlo	—	—	—	—
47.	12. 9.	Kamniška Bistrica	Šuštar Vinko	sofer	16. 10. 1955	Ljubljana

REČENCI		Vzroki nesreča	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Savljje 39 pri Lj.	pri sestopanju nerodno stopil	zlom leva noga v gležnju	—
Jug.	Ljubljana, Šketova 1	pri sestopanju nerodno stopila	zlom desne noga v gležnju	120,00
Jug.	Portorož, Ladjedelniska 13	pri sestopanju po nemarkirani bližnjici zdrsnil in zgrmel v dolino	poškodba možganskega dna in več drugih težjih poškodb	643,80
Jug.	Prevalje	padel med bolvani pred vstopom v steno	zlom leve noga v gležnju	—
Jug. Jug.	Pod Mangrtom 46 Bovec 201	naveza je zdrsnila in padla 400 m globoko	smrtna	2 859,50
Jug.	Kamnik, Kovinarska 10 a	zbolel	močni krči v želodcu	1 008,00
Jug. Jug.	Izola, Trg JLA 20 Lj., Dobrunjska 12 a	plezalcema je pri spuščanju iz stene ušla plezalna vrv pod steno; približno 100 m nad vstopom sta obstala in klicala na pomoč	prezebla	1 680,00
Jug.	Lj., Vlahovičeva 39	strmoglavil z zmajem	smrtna	3 695,80
Jug.	Puła, Jeretova 13	na strmem, deloma skalnatem pobočju zdrsnil okrog 150 m v globino	smrtna	445,00
Jug.	Lj., Poljedelska 12	zaradi napada padavice padel čez škaro	poškodba glave	1 826,00
Jug.	Grahovše 24	padec pri smučanju	zlom podgoleni	—
Jug.	Kranj, Praše 3	zbolela	verjetno slepič	516,00
Jug.	Čezsoča št. 110	na ledenem, s snegom pokritem terenu zdrsnil in padel okrog 500 m v globino	smrtna	1 360,00
Jug.	Maribor, Župančičeva 4	pri hoji iz Luknje proti Doliču se je spotaknil in padel okoli 300 m globoko v korito	smrtna	999,50
Jug.	Ljubljana, Ulica borev za severno mejo 20	pri plezanju zdrsnil in drsel okrog 200 m	smrtna	4 796,40

AKCIJE

Jug.	Dom oskrbovancev »Albin Drolce« Preddvor	akcija se je začela na poziv LM, češ da se nekje v Krmi nahaja pogrešani že zelo oslabljen in nujno potreben pomoči	najden oslabelel z omrznjenimi nogami do kolen, 3 dni taval po snegu	1 417,60
—	—	z akcijo so začeli na poziv LM, ker so iz pod vrha Dobrče opazili znake SOS z zrcalom	ugotovljeno je, da so znake dali turisti iz lovske koč	489,00
Ital.	Resia — Italija	Iskanje pogrešanega se je začelo na prošnjo italijanskih gorskih reševalcev	poizvedovanje brezuspešno	320,00
Jug.	Ljub., Peričeva 8	pogrešana	brez uspeha	614,00
Jug. Jug.	Lj., Študentsko naselje Lj., Študentsko naselje	s poizvedovalno akcijo pričeli na pobudo prijateljev, ker se nista pravočasno vrnila s plezalne ture	pogrešana sta se sama vrnila, vendar s precejšnjo zamudo	777,15
—	—	z akcijo začeli na poziv UJV Celje, ker so nekateri opazili signale z ognjem na Rjavškem vrhu in jih razumeli kot znak za pomoč	brez uspeha	3 121,00
Jug.	Lj., Gradaška 4	z akcijo začel na željo staršev, ker se ni pravočasno vrnil na dogovorjeni kraj	pogrešani se je vrnil sam, vendar s precejšnjo zamudo	69,00

Zap. št.	Datum 1976	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
48.	13. 9.	Špik	Matzeger Silvio	ing.	2. 12. 1898	Wien
49.	20. 9.	Pršivec—Komarča—Okta	Ljajič Faik	str. ključ.	10. 9. 1950	Ljubljana
50.	27. 9.	Pod Špikom	Habiht Anton	upokojenec	17. 1. 1894	Gozd Martuljk
51.	29. 12.	Pod Rzenikom	Bešlin Zoran Marenčič Janez	študent študent	15. 1. 1951 —	Ljubljana —

REČENICI		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Avstr.	A-1150 Wien, Nobileg 36/10	z akcijo začeli, ker se ni v dogovorjenem času vrnil s plezalne ture	pogrešanega našli v gozdu, sicer nekoliko izčrpanega, vendar brez poškodb	721,90
Jug.	Ljubljana, Pokopališka 36	z akcijo začeli na željo staršev, ker se ni pravočasno vrnil s ture v Ukanc, kjer je bil na počitnicah	najden mrtev	14 501,25
Jug.	Dom onemoglih na Jesenicah	pogrešan, ko se je odpravil na sprehod proti slapu pod Špikom	najden na melišču pri drugem slapu pod Špikom z odrgninami in praskami po telesu in obrazu, ker je zaradi splošne oslabelosti zdrsnil s poti in drsel po melišču	571,90
Jug. Jug.	Ljubljana, Kristanova 2 —	z akcijo začeli na željo staršev, ker se nista pravočasno vrnila s plezalne ture	oba sta se vrnila sama in brez poškodb, vendar z veliko zamudo	286,00
Skupni stroški vseh akcij				188 857,49

Izmed navedenih gorskih nesreč so bile leta 1976 številne nesreče na smučiščih z vertikalnim prometom: na področju Bohorške vzpenjače, Ribniškega in Slovenjgraškega Pohorja 166, Stalekarja, Črne in Ošbenega 23, poseke Raven in na področju Prevalj 4, Kravca 65, Vitranca 62, Vogla 87, Kanina 24, na Golteh 52, na Zelenici 12 in na Starom vrhu nad Loko 33, Livka 4, skupaj 558 smučarskih nesreč. Pri reševanju so v večini primerov sodelovali reševalci GRS.

PREGLED KAPACITET, OBISKOV IN NOČITEV V PLANINSKIH POSTOJANKAH V LETU 1976

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	skupaj	domaćih	ino-zemskih	skupaj
1.	Koča pod Voglom	Jul. Alpe	1 445	Avtomontaža Ljubljana	—	12	12	405	—	405	496	—	496
2.	Okrepčevalnica na Straži	"	646	Bled	—	—	—	1 000	—	1 000	—	—	—
3.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1 817	Bohinj-Srednja vas	33	28	61	6 793	217	7 010	4 970	243	5 213
4.	Koča na Uskovnici	"	1 138	Bohinj-Srednja vas	37	8	45	6 519	221	6 740	2 723	403	3 126
5.	Koča pod Bogatinom	"	1 513	Bohinj-Srednja vas	39	15	54	5 387	107	5 494	3 171	205	3 376
6.	Koča Zlatorog v Trenti	"	620	Bovec	22	—	22	3 037	143	3 200	636	143	779
7.	Dom na Predelu	"	1 156	Bovec	4	8	12	—	—	ni posloval	—	—	—
8.	Koča na Mangartskem sedlu	"	2 072	Bovec	28	16	44	4 548	452	5 000	252	104	356
9.	Aljažev dom v Vratih	"	1 015	Dovje-Mojstrana	27	133	160	14 099	901	15 000	4 612	1 094	5 706
10.	Dom Planika pod Triglavom	"	2 408	Gorje pri Bledu	20	61	81	6 711	1 189	7 900	2 697	181	2 878
11.	Tržaška koča na Dolgiču	"	2 151	Gorje pri Bledu	48	112	160	7 236	1 264	8 500	3 714	556	4 270
12.	Bivak pod Špičkom	"	1 500	Gozd Martuljk	—	6	6	89	5	94	89	17	106
13.	Dom Valentina Staniča pod Triglavom	"	2 332	Javornik-Koroška Bela	75	—	75	13 740	260	14 000	1 967	260	2 227
14.	Kovinarska koča v Krmi	"	892	Javornik-Koroška Bela	30	—	30	3 975	25	4 000	315	—	315
15.	Erjavčeva koča na Vršiču	"	1 515	Jesenice	15	33	48	13 277	223	13 500	2 767	223	2 990
16.	Tičarjev dom na Vršiču	"	1 650	Jesenice	26	40	66	14 075	925	15 000	2 700	925	3 625
17.	Koča pri izviru Soče	"	876	Jesenice	14	—	14	9 177	23	9 200	270	23	293
18.	Bivak I. (Vel. Dnina)	"	2 180	Jesenice	—	4	4	40	—	40	36	—	36
19.	Bivak II. (Pod Rokavi)	"	2 140	Jesenice	—	5	5	100	—	100	98	—	98
20.	Bivak III. (Za Akom)	"	1 340	Jesenice	—	8	8	110	10	120	98	10	108
21.	Bivak IV. (Na Rušju)	"	1 960	Jesenice	—	6	6	96	4	100	68	4	72
22.	Zavetišče železarjev na Zadnjem Voglu	"	1 440	Jesenice	—	8	8	120	—	120	88	—	88
23.	Lipovčeva koča v Martuljku	"	930	Jesenice	—	10	10	320	—	320	119	—	119
24.	Zavetišče pod Špičkom	"	2 050	Jesenice	—	12	12	2 439	61	2 500	379	61	440
25.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	15	21	—	—	ni posloval	—	—	—
26.	Koča v Krnici	"	1 218	Kranjska gora	14	8	22	2 000	500	2 500	100	56	156
27.	Mihov dom na Vršiču	"	1 150	Kranjska gora	14	12	26	1 193	17	1 200	130	17	147
28.	Koča na Gozdu	"	1 226	Kranjska gora	20	16	36	—	—	zaradi adaptacije ni poslovala	—	—	—
29.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1 307	Litostroj — Ljubljana	39	16	55	3 200	—	3 200	3 339	—	3 339
30.	Dom na Komni	"	1 520	Ljubljana-matica	96	20	116	10 460	540	11 000	6 753	380	7 133
31.	Koča pri Savici	"	651	Ljubljana-matica	7	—	7	3 000	8 690	11 690	212	101	313
32.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1 683	Ljubljana-matica	62	53	115	8 860	1 140	10 000	5 107	846	5 953
33.	Triglavski dom na Kredarici	"	2 515	Ljubljana-matica	57	58	115	9 470	530	10 000	3 772	411	4 183
34.	Dom Tamar	"	1 108	Medvode	90	15	105	4 145	2 855	7 000	1 706	510	2 216
35.	Gomlščkovo zavetišče na Krnu	"	2 245	Nova Gorica	—	20	20	2 143	217	2 360	918	90	1 008
36.	Dom dr. Klementa Jurga v Lepeni	"	633	Nova Gorica	52	14	66	1 701	181	1 882	678	58	736
37.	Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti	"	1 844	Podbrdo	16	12	28	1 878	52	2 030	465	45	510
38.	Postarska koča na Vršiču	"	1 725	PTT Ljubljana	25	22	47	18 913	3 167	22 080	1 360	311	1 671
39.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2 050	Radeče pri Zidanem mostu	—	56	56	4 409	411	4 820	1 160	250	1 410
40.	Pogačnikov dom na Krških podih	"	2 052	Radovljica	59	21	80	2 030	770	2 800	1 590	790	2 380
41.	Koča na planini Razor	"	1 317	Tolmin	20	46	66	4 200	—	4 200	1 606	118	1 724
42.	Zavetišče na Globoki	"	1 838	Tolmin	—	2	2	—	—	ne evidentira	—	—	—
43.	Koča na Planini pri Jezeru	"	1 450	Viator — Ljubljana	24	—	24	1 500	—	1 500	800	700	1 500
44.	Kosijev dom na Vogarju	"	1 050	Železničar — Ljubljana	18	12	30	4 340	160	4 500	450	—	450
45.	Koča dr. Janeza Mencingerja	Fredgorje	805	Bohinjska Bistrica	8	20	28	1 834	16	1 834	44	16	60
46.	Planinski dom A. Žvana-Borisa na Poreznu	Jul. Alp	1 632	Cerkno	6	30	36	4 792	8	4 800	1 050	8	1 058
47.	Koča na Črnem vrhu nad Novaki	"	1 288	Cerkno	6	18	24	3 500	—	3 500	74	—	74
48.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	921	Cerkno	2	—	2	2 500	—	2 500	21	—	21
49.	Zavetišče v Šebreljah	"	425	Cerkno	—	—	—	2 900	—	2 900	—	—	—
50.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Medvode	—	—	—	11 570	430	12 000	—	—	—
51.	Koča na Ratitovcu	"	1 666	Za Selško dolino v Železnikih	10	29	39	7 491	9	7 500	450	9	459
52.	Dom Borisa Žiharia na Lubniku	"	1 025	Škofja Loka	21	—	21	17 855	145	18 000	329	—	329
53.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Karavanke	920	Javornik-Koroška Bela	64	—	64	14 987	13	15 000	2 326	13	2 339
54.	Prešernova koča na Stolu	"	2 193	Javornik-Koroška Bela	28	—	28	5 889	11	6 000	406	—	406
55.	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	"	1 343	Jesenice — postaja GRS	—	8	8	300	—	300	60	—	60
56.	Dom na Peci	"	1 665	Mežica	81	19	100	14 120	—	14 120	3 836	—	3 836
57.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	986	Mežica	—	—	—	—	—	ni poslovala	—	—	—

60.	Planinski dom na Šiji	883	Mežica	18	7	25	2 200	—	8 200	—	—	—	142	—	142
61.	Dom na Uršlji gori	1 528	Planinac pri V. p. 1098 Kranj	69	—	69	2 500	—	2 500	—	1 294	15	1 309	—	1 309
62.	Poštarska koča pod Plešivcem	800	Prevalje	9	15	24	5 818	82	5 900	—	849	2	851	—	851
63.	Valvazorjev dom pod Stolom	1 180	PTT Maribor	42	—	42	5 898	2	5 900	—	980	30	1 010	—	1 010
64.	Roblekov dom na Begunjski	1 757	Radovljica	19	15	34	5 900	100	6 000	—	630	20	650	—	650
65.	Koča na Naravskih ledinah	1 128	Radovljica	30	16	46	2 890	110	3 000	—	417	7	424	—	424
66.	Dom na Kofcah	1 505	Ravne na Koroškem	28	—	28	4 487	7	4 494	—	573	16	589	—	589
67.	Dom na Zelenici	1 536	Tržič	66	—	66	4 941	59	5 000	—	1 095	41	1 136	—	1 136
68.	Frišaufov dom na Okrešlju	1 387	Tržič	38	39	77	18 500	1 500	20 000	—	71	7 800	1 770	71	1 841
69.	Dom v Logarski dolini	754	Celje	73	60	133	7 729	71	7 800	—	180	40	—	40	—
70.	Depandansa v Logarski dolini	754	Celje	16	50	66	—	—	—	—	300	130	—	130	—
71.	Kocbekov dom na Korošici	1 808	Celje	15	65	80	300	—	300	—	1 252	107	1 359	—	1 359
72.	Bife Rinka — Orlovo gnezdo	1 078	Celje	—	—	—	4 399	101	4 500	—	—	—	—	—	—
73.	Bivak pod Ojstrico	1 700	Celje	—	10	10	9 702	298	10 000	—	125	125	—	125	—
74.	Zavetišče GRS na Okrešlju	1 378	Celje — postaja GRS	—	15	15	125	—	125	—	420	420	—	420	—
75.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	1 344	Izletnik — Celje	56	—	56	420	—	420	—	750	50	800	—	800
76.	Dom na Smrekovcu	1 377	Črna na Koroškem	62	—	62	19 870	130	20 000	—	467	34	501	—	501
77.	Zavetišče Pudarso	1 100	Črna na Koroškem	—	—	—	4 673	127	4 800	—	—	—	—	—	—
78.	Dom na Mali planini	1 528	Črnuče	30	28	58	3 189	31	3 200	—	683	22	705	—	705
79.	Češka koča na Spodnjih Ravnah	1 543	Jezersko	45	15	60	4 098	22	4 120	—	1 697	119	1 816	—	1 816
80.	Čojzova koča na Kokrsnem sedlu	1 791	Kamnik	28	24	52	5 490	1 556	7 046	—	2 520	180	2 700	—	2 700
81.	Koča na Jermanovih vratih (Kamniško sedlo)	1 884	Kamnik	26	20	46	6 820	180	7 000	—	2 052	308	2 360	—	2 360
82.	Bivak GRS na Vel. podih	2 100	Kamnik — postaja GRS	—	4	4	8 192	308	8 500	—	100	—	100	—	100
83.	Dom Kokrskega odreda na Kališču	1 565	Kranj	24	30	54	3 000	—	3 000	—	4 200	150	4 350	—	4 350
84.	Koča ob žičnici na Krvavcu	1 495	Kranj	—	—	—	15 850	150	16 000	—	—	—	—	—	—
85.	Bivak v Kočni	1 952	Kranj	6	—	6	90 000	—	90 000	—	65	—	65	—	65
86.	Zavetišče GRS na Krvavcu	1 620	Kranj — postaja GRS	—	26	26	140	—	140	—	1 230	—	1 230	—	1 230
87.	Koča na Kriški gori	1 582	Križe pri Golniku	13	9	22	2 800	—	2 800	—	950	—	950	—	950
88.	Dom v Kamniški Bistrici	601	Ljubljana-matica	35	—	35	9 000	—	9 000	—	3 004	278	3 282	—	3 282
89.	Bivak pod Skuto	2 104	Ljubljana-matica	—	—	—	22 110	1 243	23 353	—	ni posloval	—	—	—	—
90.	Koča na Loki pod Raduho	1 620	Luče ob Savinji	4 šotori = 15 postelj	12	28	4 000	—	4 000	—	480	—	480	—	480
91.	Okrepčevalnica »Igl«	520	Luče ob Savinji	—	—	—	10 000	—	10 000	—	—	—	—	—	—
92.	Koča na Grohatu pod Raduho	1 682	Mežica	21	30	51	15 100	—	15 100	—	1 180	—	1 180	—	1 180
93.	Zavetišče pri Pucu	710	Mežica	—	—	—	8 400	—	8 400	—	—	—	—	—	—
94.	Koča pod Olševo	1 250	Sočava	4	—	4	3 400	—	3 400	—	65	—	65	—	65
95.	Koča pod Ojstrico	1 206	Sočava	14	20	34	2 678	77	2 755	—	340	—	340	—	340
96.	Dom pod Storžičem	1 123	Tržič	35	28	63	3 718	82	3 800	—	835	52	887	—	887
97.	Bivak v Storžiču	1 760	Tržič	—	5	5	7 500	100	7 600	—	200	—	200	—	200
98.	Koča na Čreči	996	Vransko — Tabor	—	18	18	500	—	500	—	240	18	258	—	258
99.	Dom na Veliki planini	1 560	Domžale	41	—	41	3 160	40	3 200	—	940	—	940	—	940
100.	Dom na Menini planini	1 460	Gornji grad	26	30	56	14 200	—	14 200	—	—	—	—	—	—
101.	Mengeška koča na Gobavici	433	Janeza Trdine — Mengeš	2	—	2	—	—	—	—	ni posloval	—	—	—	—
102.	Koča na Starem gradu nad Kamnikom	585	Kamnik	25	—	25	—	—	—	—	ne evidentira	—	—	—	—
103.	Planinski dom »Rašica« z razglednim stolpom	639	Rašica — Šentvid	—	—	—	4 300	—	4 300	—	ni poslovala	—	—	—	—
104.	Planinski dom na Resevni	882	Sentjur pri Celju	11	24	35	6 146	60	6 206	—	150	20	170	—	170
105.	Štuhčev dom pri Treh kraljih	1 200	Impol — Slovenska Bistrica	20	—	20	19 825	175	20 000	—	1 426	53	1 479	—	1 479
106.	Mariborska koča z razglednim stolpom	1 040	Maribor-matica	22	27	49	11 000	—	11 000	—	909	—	909	—	909
107.	Koča na Pesku	1 382	Oplotnica	30	—	30	5 868	132	6 000	—	337	—	337	—	337
108.	Ribniška koča na Pohorju	1 530	Radlje ob Dravi	46	40	86	—	—	—	—	ni poslovala	—	—	—	—
109.	Ruška koča (Tinotov dom)	1 250	Ruše pri Mariboru	16	12	28	29 783	217	30 000	—	574	12	586	—	586
110.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	1 161	Slovenj Gradec	8	13	21	3 936	64	4 000	—	150	—	150	—	150
111.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	1 380	Slovenj Gradec	64	—	64	35 850	150	36 000	—	6 513	150	6 663	—	6 663
112.	Razgledni stolp na Rogli	1 517	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—	ne evidentira	—	—	—	—
113.	Koča Planinc	1 010	Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—	ni poslovala	—	—	—	—
114.	Koča na Rogli	1 481	Zreče	16	42	58	2 296	30	2 326	—	2 296	30	2 326	—	2 326
115.	Dom na Boču z razglednim stolpom	698	Poljčane	32	20	52	9 731	269	10 000	—	40	—	40	—	40
116.	Zavetišče na Rogaški gori	650	Rogaška Slatina	—	6	6	444	6	450	—	35	—	35	—	35
117.	Dom na Kozjaku	705	Kozjak — Maribor	30	—	30	2 496	4	2 500	—	443	4	447	—	447
118.	Koča na Zavarjevem vrhu	914	Maribor-matica	12	12	24	8 700	—	8 700	—	348	—	348	—	348
119.	Zavetišče pri Knezu v Pernicah	1 060	Vuzenica	6	4	10	834	6	840	—	—	6	—	6	—
120.	Dom na Paškem Kozjaku	960	Velenje	36	18	54	3 580	20	3 600	—	690	10	700	—	700
121.	Koča na Bohorju	925	Bohor — Senovo	52	20	72	3 500	—	3 500	—	102	—	102	—	102
122.	Dom v Gorah	791	Dol pri Hrastniku	45	27	72	10 460	240	10 700	—	1 080	240	1 320	—	1 320
123.	Koča na Kalu	956	Hrastnik	34	17	51	16 949	51	17 000	—	2 115	33	2 148	—	2 148
124.	Koča na Kumu	1 219	Kum — Trbovlje	30	—	30	8 366	35	8 401	—	279	—	279	—	279

PREGLED KAPACITET, OBISKOV IN NOČITEV V PLANINSKIH POSTOJANKAH V LETU 1976

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo- slovanov	ino- zemcev	skupaj	domačih	ino- zemskih	skupaj
125.	Dom na Smohorju	"	669	Laško	55	16	71	4 500	—	4 500	607	—	607
126.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca — Sevnica	39	19	58	8 882	118	9 000	4 932	137	5 069
127.	Jurkova koča na Lisci	"	947	Konfekcija Lisca — Sevnica	—	16	16	2 150	—	2 150	734	—	734
128.	Plan. dom II. grupe odredov na Jančah	"	794	Litija	14	20	34	8 170	30	8 200	365	14	379
129.	Dom pod Reško planino	"	910	Prebold	—	30	30	2 633	44	2 677	132	3	135
130.	Gašparjeva koča na Vel. Kozjaku	"	513	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	1 062	8	1 070	—	—	—
131.	Zavetišče Lovrenc	"	711	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	1 950	—	1 950	—	—	—
132.	Koča na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	24	—	24	8 051	—	8 051	105	—	105
133.	Dom na Mrzlici	"	1 119	Trbovlje	98	14	112	15 085	153	15 248	1 971	—	1 971
134.	Dragotov dom na Homu	"	608	Zabukovica	6	15	21	5 000	—	5 000	50	—	50
135.	Koča na Zasavski gori	"	849	Zagorje ob Savi	10	—	10	9 397	103	9 500	45	—	45
136.	Koča dr. Franca Goloba na Čemšeniški planini	"	1 206	Zagorje ob Savi	16	18	34	5 478	22	5 500	347	—	347
137.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Iskra — Ljubljana	18	—	18	—	—	ni posloval	—	—	—
138.	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	"	822	Novo mesto	17	20	37	12 500	—	12 500	625	—	625
139.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1 043	Črnomelj	21	20	41	1 870	115	1 985	235	—	235
140.	Zavetišče v Črmošnjicah	gričevje	680	Črnomelj	24	—	24	—	—	ne evidentira	—	—	—
141.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	"	156	Črnomelj	—	—	—	—	—	ne evidentira	—	—	—
142.	Koča pri Jelenovem studencu	"	850	Kočevo	8	—	8	1 269	31	1 300	78	—	78
143.	Dom na Govejku	Polhograjski	812	Obtrnik — Ljubljana	28	—	28	2 740	—	2 740	488	—	488
144.	Zavetišče na Planini z razglednim stolpom	dolomiti	733	Vrhnika	13	—	13	4 200	612	4 812	10	—	10
145.	Dom na Goropekah	"	742	Žiri nad Škofjo Loko	14	40	54	1 719	11	1 730	35	7	42
146.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski	1 218	Ajdovščina	—	15	15	1 729	—	1 729	ne evidentira	—	—
147.	Zavetišče Antona Bavčarja na Čavnu	gozd	1 139	Ajdovščina	15	20	35	16 094	1 506	17 600	127	15	142
148.	Mladinski planinski dom — gostišče Kekec	"	310	Nova Gorica	12	—	12	16 270	—	16 270	postelje se ne oddajajo	—	—
149.	Zavetišče na Jelenku	Idrijsko	1 106	Idrija	—	—	—	5 250	—	5 250	—	—	—
150.	Koča na Hleviški planini	hrbovje	800	Idrija	10	—	10	6 300	200	7 000	200	30	230
151.	Pirnatova koča na Javorniku	"	1 240	Idrija	14	—	14	6 000	230	6 230	290	30	320
152.	Dom Rudar Vojsko	"	1 080	Idrija	20	10	30	9 580	420	10 000	1 242	50	1 292
153.	Planinsko zavetišče na Vel. Snežniku?	Snežnik	1 796	Ilirska Bistrica	—	12	12	3 500	1 500	5 000	—	—	—
154.	Planinski dom Sviščaki pod Snežnikom	"	1 242	Ilirska Bistrica	10	8	18	4 000	1 980	5 980	78	38	116
155.	Stjenkova koča na Trstelju	Tržaško	620	Nova Gorica	—	—	—	940	—	940	—	—	—
156.	Turnova koča na Slavniku	komenski kras	1 028	Obalno PD Koper	7	21	28	2 670	330	3 000	40	4	44
157.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1 246	Postojna	20	30	50	13 305	1 798	15 103	609	41	650
158.	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	Notranjski	915	Pivava	—	—	—	7 585	415	8 000	20	—	20
159.	Koča Mladika na Pečni rebri	kras	703	Postojna	—	—	—	2 620	180	2 800	—	—	—
Skupaj:					3 218	2 284	5 502	1 022 626	43 576	1 066 202	133 574	11 628	145 202
V letu 1975:					3 472	2 399	5 871	1 007 344	57 474	1 064 818	152 593	16 606	169 199
V letu 1976:					3 218	2 284	5 502	1 022 626	43 576	1 066 202	133 574	11 628	145 220
Razlika:					—254	—115	—369	+15 282	—13 898	+1 384	—19 009	—4 978	—23 987

¹ NI posloval — dne 1. 7. 1976 prodan Alpkomercu Tolmin

² 2. 6. 1976 prodan podjetju Izletnik Celje

³ Koča 10. 7. 1976 pogorela

⁴ 27. 2. 1976 prodan TOZD KANU Smlednik

⁵ Zaprta — od 1. 9. 1976 v upravi PD Sladki vrh

⁶ Otvoritev zavetišča 4. 7. 1976

⁷ Zaradi adaptacije zavetišča ležišča neizkoriščena

V pregledu so izpuščena zavetišča na Pesniku, v Počah in Ravnah. Andrejev dom na Slemenu, Dom na Kravcu in na Šmarjetni gori, ki niso več v upravi oziroma lasti planinske organizacije.

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 13 753 iz Italije, 10 598 iz Avstrije, 10 000 iz ZRN, 4086 iz Nizozemske, 1681 iz Anglije, 646 iz Švice, 568 iz Francije, 529 iz ZDA, 465 iz ČSSR, 371 iz Belgije, 195 iz Madžarske, 152 iz Švedske, 130 iz Kanade, 107 iz Poljske, 56 iz SSSR, 48 iz Danske, 41 iz Norveške, 39 iz Bolgarije, 27 iz Vzhodne Nemčije, 18 iz Avstralije, 15 iz Španije, 12 iz Turčije, 10 iz Albanije, 9 iz Grčije, 8 iz Afrike, 8 iz Romunije, 7 iz Finske, 3 iz Argentine, 3 iz Iraka in 1 iz Hongkonga.

smučarska vlečnica **TOMOS sv 3**

Vlečna dolžina 100 m (vrv 200 m)

Zmogljivost pri 100 m vlečne dolžine na
strmini 30 % ca. 200 oseb/h, na strmini
40 % ca. 130 oseb/h

Maksimalni vzpon z eno osebo 60 %

Hitrost vlečenja ca. 7 km/h

Poraba goriva pri polni obremenitvi ca.
1,4 l/h

Avtomatičen vklop in izklop pogona vlečne
vrvi

Delovanje brez nadzora

**NAVZDOL GRE SAMO!
NAVZGOR PA S SMUČARSKO
VLEČNICO TOMOS SV 3.**

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

proizvaja:

kalcijev karbid
ferosilicij 45 %, 75 %, 90 %
ferokrom carbure
ferokrom affine
ferokrom suraffine
silikokrom
kisik plinasti in tekoči
dušik plinasti in tekoči
aceten
komprimirani zrak
ventili za komprimirane pline
normalni korund
plemeniti korund — beli

plemeniti korund — rožnati
črni korund
karborund — črni
karborund — zeleni
taljeni magnezit
nabijalne mase — ognjeodporne
gnojila:
kompleksna, mešana in mikrofos za
kmetijstvo
specialna gnojila: foliarna, tekoča, trdna,
granulirana in organska
sredstva za varstvo rastlin in pomožna
sredstva za kmetijstvo in vrtnarstvo

TOVARNA DUŠIKA RUŠE n. sol. o.
telefon 76-108, telex 033-112
brzjav: AZOT MARIBOR

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi